មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

Cambodian Center for Human Rights

ខែតុលា ឆ្នាំ២០២០

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា

ការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍

របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ (ថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ដល់ ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩)

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (ម.ស.ម.ក)

របាយការណ៍ស្តីពី "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា" ("របាយការណ៍") ជាការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលអនុវត្តដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក")។ ម.ស.ម.ក គឺជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ("អង្គការ") ឯករាជ្យ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដែលធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេស សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("កម្ពុជា")។ ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺ កម្ពុជាគ្មានអំពើហិង្សាដែលប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន មានសិទ្ធិស្មើគ្នា និងត្រូវបានផ្តល់អំណាច ដើម្បីចូលរួមក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងទទួលបានការចែករំលែកផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជា។ ម.ស.ម.ក មានគោលបំណងចង់បាននីតិរដ្ឋជាជាងនិទណ្ឌភាព ស្ថាប័នរឹងមាំជាជាងបុគ្គលខ្លាំង និងសង្គមសេរីពហុបក្សដែលភាពចម្រុះត្រូវបានគេស្វែងរក និងអបអរសាទរជាជាងការមិនអើពើ និងការដាក់ទោស។ ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មាន រូបសត្វស្លាបពណ៌ស កំពុងហើរបំបែកចេញពីរង្វង់មូលពណ៌ផ្ទៃមេឃ ដែលមានន័យថា គឺជាការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមចូលទស្សនាគេហទំព័រ www.cchrcambodia.org។

ចម្ងល់ និងមតិចូលរួម

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ ឬចង់បានព័ត៌មានបន្ថែមអំពីរបាយការណ៍នេះ សូមផ្ញើអ៊ីម៉ែលមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈអាសយដ្ឋាន info@cchrcambodia.org។

របាយការណ៍នេះ និងឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយផ្សេងៗ អាចស្វែងរកបាននៅលើមូលដ្ឋានទិន្នន័យសង្កេតការណ៍ការជំនុំជម្រះរបស់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈ www.tmp.sithi.org គេហទំព័រ www.cchrcambodia.org និងនៅលើ គេហទំព័រអំពីសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា តាមរយៈ www.sithi.org។

ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទាក់ទងមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈអាសយដ្ឋាន៖

ផ្ទះលេខ ៧៩៨ ផ្លូវ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ទូរស័ព្ទ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០១

ទូរសារ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០២

BY NC SA

មាតិកា

មាតិកា III

តារាងតួលេខ VI

បញ្ជីអក្សរកាត់ VIII

ខ្លឹមសារសង្ខេប X

១. សេចក្តីផ្តើម 1

១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ 1

១.១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ 1

១.១.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់ជាតិ 2

១.២. វិសាលភាព និងវិធីសាស្ត្រ 12

២. ទិដ្ឋភាពទូទៅ 16

៣. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព 19

៣.១ សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី 19

៣.២ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ 21

៣.៣ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (គោលការណ៍នៃនីត្យានុកូលភាព) 23

៣.៤ ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល 25

៤. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ 27

៤.១ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព 27

៤.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ 32

៤.៣ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ 34

៤.៤ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ 38

៤.៥ សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស 44

៤.៦ សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង 48

៤.៧ សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ 52
៤.៨ សិទ្ធិរបស់អនីតិជន 57
៥. ២០១៤-២០១៩៖ ការវិវឌ្ឍនៃការការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ 67
៥.១ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានគោរពតាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០១៤ មក 67
៥.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មិនត្រូវបានគោរព 69
៥.២.១ ការប្រែប្រួលៈ ពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានគោរពខ្ជាប់ខ្ជួនទៅជាមិនបានគោរពពេញលេញ 69
៥.២.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក 74
៦.សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន 77
៧. អនុសាសន៍ 79
៧.១ អនុសាសន៍ទូទៅ 79
៧.២ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព 80
៧.៣ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ 80
៧.៤ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ 80
៧.៥ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ 81
៧.៦ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារសិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស 81
៧.៧ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង 82
៧.៨ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ 82
៧.៩ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជន 83
៨. ឯកសារគន្លងនិទ្ទេស 85
៨.១ នីតិជាតិ 85
៨.២ លិខិតូបករណ៍គោលនយោបាយកម្ពុជា 85
៨.៣ នីតិអន្តរជាតិ 86

៩. ឧបសម្ព័ន្ធ 92
ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ 92
ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ ក្រមសីលធម៌មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ 111

តារាងតួលេខ

តួលេខទី ១៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍......................................12

តួលេខទី ២៖ សវនាការសាលាឧទ្ធរណ៍ដែលបានសង្កេតការណ៍៖ បទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និង បទលហុ 16

តួលេខទី ៣៖ ភាគីធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍...17

តួលេខទី ៤៖ សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី............................21

តួលេខទី ៥៖ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ 23

តួលេខទី ៦៖ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ 24

តួលេខទី ៧៖ ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដែល.. 26

តួលេខទី ៨៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព 29

តួលេខទី៩៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ 33

តួលេខទី ១០៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ - ទិដ្ឋភាពទូទៅ 36

តួលេខទី ១១៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់- ទិដ្ឋភាពលម្អិត...................... 36

តួលេខទី ១២៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ - ការវិវឌ្ឍ........................... 37

តួលេខទី ១៣៖ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ 41

តួលេខទី១៤៖ ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ 42

តួលេខទី ១៥៖ សិទ្ធិនៅស្ងៀម... 45

តួលេខទី ១៦៖ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស.. 47

តួលេខទី ១៧៖ ការវិវឌ្ឍនៃសំណុំរឿងដែលសាលដីកាមានសំអាងហេតុមិនលម្អិត និងច្បាស់លាស់ នៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៨ 55

តួលេខទី ១៨៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ 56

តួលេខទី ១៩៖ អាយុជនជាប់ចោទនៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស... 62

តួលេខទី ២០៖ ភាគរយនៃអនីតិជនដែលត្រូវបានឃុំខ្លួននៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩........................ 63

តួលេខទី ២១៖ ការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន 65

តួលេខទី ២២៖ ការអនុលោមតាមសិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី (ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩) 68

តួលេខទី ២៣៖ ព័ត៌មាន និងការពន្យល់អំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀម 70

តួលេខទី ២៤៖ ជនជាប់ចោទដែលបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានអ្នកទោស (២០១៤-២០១៩).. 70

តួលេខទី ២៥៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ (២០១៤-២០១៩)................71

តួលេខទី ២៦៖ ការប្រាប់ និងការពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារដោយខ្លួនឯង (ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩) 73
តួលេខទី ២៧៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព (ឆ្នាំ២០១៤-២០១៩) 74
តួលេខទី ២៨៖ ការវិវឌ្ឍនៃភាគរយនៃអនីតិជនដែលបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នមុនពេលសវនាការ(ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩) 75
តួលេខទី ២៩៖ ការវិវឌ្ឍនៃភាគរយនៃសំណុំរឿង ដែលមានវិធានការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន (ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩) 76

បញ្ជីអក្សរកាត់

គណៈមេធាវី	គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
កម្ពុជា	ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ម.ស.ម.ក	មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
តារាងសង្កេតការណ៍	តារាងសង្កេតការណ៍ប្រើដោយអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ដើម្បីកត់ត្រាទិន្នន័យសវនាការនៅពេលសង្កេតការណ៍
ការណែនាំអំពីតារាងសង្កេតការណ៍	ឯកសារណែនាំលម្អិតដើម្បីជួយដល់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ឱ្យមានការយល់ច្បាស់លាស់ចំពោះសំណួរនីមួយៗនៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍
ក្រមសីលធម៌	ឯកសារកំណត់អំពីកាតព្វកិច្ចនានានៃការមិនជ្រៀតជ្រែក គោលបំណងមិនលម្អៀង និងការសម្ងាត់ដែលចងជាកាតព្វកិច្ចដល់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
សាលាឧទ្ធរណ៍	សាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
អ.ស.ក	អនុសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិកុមារ
ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ	ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ដែលអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក រក្សាទុកទិន្នន័យសវនាការ ដែលបានកត់ត្រានៅលើតារាងសង្កេតការណ៍
ECHR	តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប
HRC	គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ
ក.អ.ស.ព.ន	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
មិនដឹង	ព័ត៌មានដែលមិនទទួលបាន ឬមិនបានតាមដានបន្ត
មិនពាក់ព័ន្ធ	ទិន្នន័យមិនពាក់ព័ន្ធ
ក.ស.ម.វ.ប	ការិយាល័យទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស និងវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ
ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ	ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ
អ.ស.ស.អ	អង្គការសម្រាប់សន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការនៅអឺរ៉ុប
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
គម្រោង	គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក

អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍	ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ ដល់ ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៩
រដ្ឋាភិបាល	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
អ្នកសង្កេតការណ៍	អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក
ស.ស.ស.ម	សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
អ.ស.ប	អង្គការសហប្រជាជាតិ
យូនីសេហ្វ	មូលនិធិអង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីកុមារ
UNSRSHRC	អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា
អ៊ុនតាក់	អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការសហប្រជាជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជា
ច្បាប់អ៊ុនតាក់	បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ សម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ ១៩៩២

ខ្លឹមសារសង្ខេប

មុខងាររបស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅតែនៅតែប្រឈមនឹងការរិះគន់ ក្នុងចំណោមនោះរួមមានដូចជា កង្វះឯករាជ្យភាព ឬលទ្ធភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការស្វែងរកមេធាវី ពន្ធនាគារមានទណ្ឌិតលើសចំនួនកំណត់ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលើសការកំណត់ និងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ដើម្បីកំណត់គោលដៅទៅលើសំឡេងរិះគន់។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ("រដ្ឋាភិបាល") បានលើកឡើងពីការប្តេជ្ញាចិត្តក្នុងការដោះស្រាយចំពោះការរិះគន់មួយចំនួនក្នុងចំណោមការរិះគន់ទាំងនេះ ហើយនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៩ រដ្ឋាភិបាល បានធ្វើការកែលម្អបញ្ហាមួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដែលបានធ្វើឡើងនោះរួមមាន ការបង្កើនកញ្ចប់ថវិកាជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៩ និងបានអនុវត្តវិធានការមួយចំនួនដើម្បីកែលម្អការទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់នេះនៅតាមបណ្តាខេត្ត។[1] ការដាក់ចេញនូវផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងប្រតិបត្តិការសម្រាប់ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជននៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៨ ក៏ជាការវិវឌ្ឍ ដែលទទួលបានការស្វាគមន៍ផងដែរ។[2]

នៅចន្លោះថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ និងថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩ ("អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍") គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ("គម្រោង") បានធ្វើការសង្កេតការណ៍សវនាការព្រហ្មទណ្ឌចំនួន ២៣៩ ករណីនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ("តុលាការ") ដើម្បីវាយតម្លៃអំពីការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ។ របាយការណ៍នេះបង្ហាញ និងធ្វើការវិភាគទៅលើទិន្នន័យដែលប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ហើយក៏មានគោលបំណងរួមចំណែកលើកកម្ពស់តម្លាភាព គណនេយ្យភាព និងការផ្លាស់ប្តូរជាវិជ្ជមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។

របាយការណ៍នេះមានរចនាសម្ព័ន្ធដូចខាងក្រោម៖

សេចក្តីផ្តើម៖ ផ្តល់ទិដ្ឋភាពសង្ខេបអំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលពាក់ព័ន្ធ មុននឹងឈានដល់ការកំណត់វិសាលភាព វិធីសាស្ត្រ និងគោលបំណងនៃរបាយការណ៍នេះ។

---

[1] ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស (OHCHR) ប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា 'តួនាទី និងសមិទ្ធផល របស់ឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងការជួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជាលើការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស', ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/HRC/៤២/៣១, ថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៩ វាក្យខណ្ឌ ៣០, https://cambodia.ohchr.org/en/publications-materials/reports/annual-reports។ (OHCHR របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩); 'របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា' UNSRHRC, ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ A/HRC/៤២/៦០, ថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ កថាខណ្ឌ ៦៦, https://cambodia.ohchr.org/en/un-human-right-mechanisms/annual-report-of-special-rapporteur។ ("របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, UNSRHRC")។

[2] ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា "ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការប្រតិបត្តិ ឆ្នាំ២០១៨-២០២០" ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៨, https://www.unicef.org/cambodia/media/456/file/JJLSOP_Eng_0.PDF%20.pdf។

ទិដ្ឋភាពទូទៅ៖ រៀបរាប់នូវទិន្នន័យដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដូចជា ចំនួនសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ និងចំនួនជនជាប់ចោទដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព៖ កំណត់ថាតើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ណាខ្លះត្រូវបានគោរពនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ តាមរយៈការវិភាគទិន្នន័យ ដែលបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើការសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក ហើយទន្ទឹមនឹងនោះក៏គូសបញ្ជាក់អំពីនិន្នាការសំខាន់ៗទាក់ទងជាមួយការគោរពបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់សាលាឧទ្ធរណ៍ផងដែរបើប្រៀបធៀបទៅនឹងទិន្នន័យប្រមូលបានចាប់តាំងពីខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ មកម្ល៉េះ។ សិទ្ធិនីមួយៗត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សានៅក្នុងអនុផ្នែកដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលក៏បានកំណត់បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ក្នុងប្រទេស និងអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធ ក៏ដូចជាពន្យល់អំពីអត្ថន័យនៃសិទ្ធិជាក់លាក់ផងដែរ។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ៖ គូសបញ្ជាក់អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ដោយបង្ហាញអំពីទិន្នន័យសំខាន់ៗ ដែលបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក។ ការវិវឌ្ឍនៃការអនុលោមនូវសិទ្ធិទាំងនេះដោយគិតពីឆ្នាំ២០១៤ មក ក៏ត្រូវបានលើកមកពិភាក្សាផងដែរ។ សិទ្ធិនីមួយៗត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សាគ្នានៅក្នុងអនុផ្នែកដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលបានកំណត់ក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធ ក៏ដូចជាពន្យល់អំពីអត្ថន័យនៃសិទ្ធិជាក់លាក់ផងដែរ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍៖ រួមមានអនុសាសន៍ដាក់ជូនចំពោះអង្គភាព និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ រួមទាំងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ("រដ្ឋាភិបាល") ក្រសួងយុត្តិធម៌ ("ក្រ.យ") អាជ្ញាធរអនុវត្តច្បាប់ អាជ្ញាធរពន្ធនាគារ ក៏ដូចជាអង្គភាពមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធផលដែលបានរកឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

របាយការណ៍នេះ បានបង្ហាញថាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សំខាន់ៗមួយចំនួនត្រូវបានធានានៅមុខសាលាឧទ្ធរណ៍ រួមមាន សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ។ លើសពីនេះទៅទៀត សាលាឧទ្ធរណ៍ ការពារយ៉ាងស៊ីចង្វាក់នូវការការពារប្រឆាំងនឹងការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល និងការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានគោរពនៅសាលាឧទ្ធរណ៍
• សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី
• សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ
• ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ
• ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល

ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយ ការសង្កេតការណ៍ក៏បានរកឃើញកង្វះការអនុលោមតាមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនផងដែរ។ ផ្ទុយពីអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍លើកមុន សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាពត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ ដោយហេតុថានៅតែមានជនជាប់ចោទជាច្រើនបានប្រឈមទៅនឹងអំពើហិង្សា ឬការធ្វើទារុណកម្ម ដែលជាមធ្យោបាយធ្លាប់ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ដើម្បីបង្ខំឱ្យសារភាពថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ (ជនជាប់ចោទចំនួន ១៥ នាក់ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេត)។ សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅឡើយ ដោយសារតែពុំមានសវនាការណាមួយក្នុងចំណោមសវនាការដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍មានបិទសេចក្តីប្រកាសនៅលើក្តារខៀននៅខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការឡើយ ដោយមិនឱ្យប្រជាជនទូទៅបានទទួលដំណឹងអំពីសវនាការនោះឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់បន្តត្រូវបានចាត់ទុកថា មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅឡើយ ដោយសារតែភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មិនមានភាពល្អប្រសើរឡើយ បើធៀបទៅនឹងចំនួនសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍កាលពីឆ្នាំកន្លងទៅ (មានតែ ៦៧,៤% ប៉ុណ្ណោះនៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ធៀបជាមួយនឹង ៦៩% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨)។ សិទ្ធិមានមេធាវីមិនត្រូវបានគោរពជានិច្ចនោះទេ៖ ប្រហែលចំនួន ២៥% នៃជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិមពុំមានមេធាវីតំណាងឡើយ។

ជាងនេះទៅទៀត សំណុំរឿងចំនួន ២០ នៅក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ២៣៩ ករណី ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ចៅក្រមពុំបានប្រាប់ជនជាប់ចោទថាពួកគាត់មានសិទ្ធិមានមេធាវីឡើយ ដែលនេះគឺជានិន្នាការគួរឱ្យព្រួយបារម្ភមួយ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស នៅតែពុំត្រូវបានគោរពពេញលេញដោយហេតុថា ចៅក្រមមិនបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមរបស់ពួកគេនៅក្នុងចំណោមសំណុំរឿងចំនួន ៦៦% នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ហើយសំណុំរឿងចំនួន ២១,៩% នៃជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួនដោយស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានដូចគ្នាទៅនឹងទណ្ឌិតដែរ។ ភាគច្រើនដូចគ្នានឹងឆ្នាំមុនៗដែរ កង្វះការគោរពសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេច ដែលមានសំអាងហេតុពេញលេញនៅតែជាបញ្ហាចោទដដែល។ នៅក្នុងសំណុំរឿងដែលមានសាលដីកាចំនួន ៤៧,៥% ដែលបានសង្កេតការណ៍ ចៅក្រមពុំបានលើកពីមាត្រាច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលខ្លួនប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានដើម្បីឈានដល់ការសម្រេចចេញសាលដីការបស់ខ្លួនឡើយ។ ជំនួសមកវិញ ចៅក្រមគ្រាន់តែបញ្ជាក់ថា សេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង ត្រូវបានរក្សាទុកដដែល ឬត្រូវបានប្រានចោលដោយពុំមានពន្យល់ប្រាប់មូលហេតុឱ្យបានច្បាស់លាស់ឡើយ។ ជាចុងក្រោយ សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែលត្រូវបានការពារជាពិសេសនៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងច្បាប់ជាតិកម្ពុជាជារឿយៗក៏ត្រូវបានព្រងើយកន្តើយផងដែរ ដោយពុំមានវិធានការពិសេសណាមួយត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្តដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជនឡើយ ជាពិសេស ឯកជនភាពរបស់ពួកគេតែម្តង។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅសាលាឧទ្ធរណ៍
• សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព
• សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
• សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
• សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ
• សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង
• សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ
• សិទ្ធិរបស់អនីតិជន

របាយការណ៍នេះ ក៏ធ្វើការប្រៀបធៀបទិន្នន័យឆ្នាំនេះជាមួយនឹងទិន្នន័យឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ និងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ផងដែរ ដើម្បីកំណត់និន្នាការ និងវិភាគការវិវឌ្ឍនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[3]។ ថ្វីបើការរកឃើញភាគច្រើនមានភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នាក៏ដោយ ប៉ុន្តែក៏មានចំណុចចំនួនពីរបានលេចឡើងផងដែរ៖ ទីមួយ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ ដែល ម.ស.ម.ក បានរកឃើញថា សិទ្ធិនេះត្រូវបានការពារនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ និងឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ ត្រូវបានប្តូរទៅក្នុងផ្នែក "មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ" នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និង២០១៨/២០១៩។ កាលពីឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ មានតែ ៦៧,៤% ប៉ុណ្ណោះនៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ដែលចៅក្រម បានលើកឡើងអំពីការចោទប្រកាន់ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ប្រឆាំងលើជនជាប់ចោទទាំងអស់ (បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹង ៦៩% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨, ៨៦% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ និង ១០០% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤/២០១៥)។ ថ្វីបើបញ្ហានេះអាចបណ្តាលមកពីកត្តាជាច្រើន ដូចជា ចំនួន និងប្រភេទនៃសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ក៏ដោយ ប៉ុន្តែបញ្ហានេះនៅតែជាការរកឃើញគួរឱ្យព្រួយបារម្ភខ្លាំងដដែល ដោយហេតុថាសិទ្ធិដឹងអំពីការចោទប្រកាន់គឺជាសិទ្ធិមួយក្នុងចំណោមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានសំខាន់ៗផ្សេងទៀត។ ទីពីរ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព (ការការពារខ្លួនប្រឆាំងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង)បន្ទាប់ពីត្រូវបានចាត់ទុកថាត្រូវបានការពារនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ឡើងវិញថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។ ជាការពិតណាស់ ៤,៣% នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ជនជាប់ចោទបានថាការសារភាពរបស់ខ្លួនគឺធ្វើ

[3] គម្រោងសង្កេតការណ៍អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ត្រូវបានផ្អាកជាបណ្តោះអាសន្ននៅចន្លោះថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ដោយសារតែខ្វះមូលនិធិ។ ជាលទ្ធផល អង្គការមិនមានទិន្នន័យសម្រាប់រយៈពេលដែលបានផ្អាកនោះទេ។

ឡើងតាមរយៈអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្ម។ ចំណុចនេះគឺជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភខ្លាំងនៅឡើយ ហើយសំណុំរឿងទាំងនេះ ត្រូវតែមានការស៊ើបអង្កេតជាបន្ទាន់ឱ្យបានហ្មត់ចត់ដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សំខាន់ៗមួយចំនួន ត្រូវបានគោរពយ៉ាងស៊ីចង្វាក់ដោយសាលាឧទ្ធរណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក ដែលក្នុងនោះរួមមាន សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តី សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ និងការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល។ ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយសិទ្ធិផ្សេងទៀតក្នុងចំនួនដូចគ្នានេះដែរ មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មកដែរ រួមមានដូចជា សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ និងសិទ្ធិរបស់អនីតិជន។ បញ្ហានេះ បានបង្កឱ្យមានក្តីបារម្ភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ជាពិសេស គឺត្រង់ចំណុចដែលថាបញ្ហាទាំងនោះបានដឹងឮដោយអាជ្ញាធររួចទៅហើយនៅក្នុងករណីជាច្រើន។

របាយការណ៍នេះ បញ្ចប់ដោយផ្តល់នូវអនុសាសន៍គន្លឹះមួយចំនួនសម្រាប់សាលាឧទ្ធរណ៍ដោះស្រាយបញ្ហាខកខានការគោរពតាមនិយាមការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានកំណត់នៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ អនុសាសន៍គន្លឹះរួមមានដូចខាងក្រោម៖

- អនុវត្តតាមទម្លាប់អនុវត្តល្អរបស់ អ.វ.ត.ក និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់ចៅក្រមស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។
- គួរតែការរៀបចំទម្រង់បែបបទដែលរៀបរាប់អំពីព័ត៌មានទាំងអស់ដែលចៅក្រមត្រូវតែផ្តល់ជូនជនជាប់ចោទ រាប់បញ្ចូលទាំងព័ត៌មានចោទប្រកាន់សំខាន់ ដូចជា កាលបរិច្ឆេទ និងទីតាំងនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ភាគីដែលចូលរួម និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ សិទ្ធិត្រូវបានសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស និងសិទ្ធិមានមេធាវីរបស់ពួកគេ។
- បិទផ្សាយកាលវិភាគប្រចាំថ្ងៃរបស់សវនាការទាំងអស់នៅលើក្តារខៀនព័ត៌មានខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការយ៉ាងហោចណាស់ឱ្យបាន ២៤ ម៉ោងមុនពេលសវនាការ។
- អនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅតុលាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។
- ស៊ើបអង្កេតការចោទប្រកាន់ដែលការសារភាពទោសមិនទទួលបានដោយស្ម័គ្រចិត្ត។
- ធានាថាបន្ទុកនៃភស្តុតាងត្រូវបានដាក់ទៅលើភាគីដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវ ជាពិសេស នៅក្នុងករណីមានចម្លើយសារភាព ដែលត្រូវបានសង្ស័យថាទទួលបានតាមរយៈការបង្ខិតបង្ខំ។
- រៀបចំបង្កើតឯកសារណែនាំឱ្យបានច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្ហាញ និងការវាយតម្លៃភស្តុតាង។
- ធានាថាការចេញសាលដីកាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ បានដាក់បញ្ចូលនូវច្បាប់ជាធរមានពាក់ព័ន្ធ និងភស្តុតាងសំខាន់ៗដែលប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋាន និង

- ការពង្រឹង និងការពន្លឿនការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធនឹងឯកជនភាព និងជម្រើសផ្សេងពីការឃុំឃាំង។

ម.ស.ម.ក សង្ឃឹមថាទិន្នន័យ ការវិភាគ និងអនុសាសន៍ ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ នឹងជួយដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងជួយគាំទ្រការងារទាំងនោះ ដើម្បីធានាថាប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គឺមានយុត្តិធម៌ និងស្មើភាពសម្រាប់អ្នកទាំងអស់គ្នា។

១. សេចក្ដីផ្ដើម

១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាធាតុផ្សំដ៏សំខាន់នៃការគោរពនីតិរដ្ឋ និងធានានូវការគ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវ។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នេះ គឺជាសិទ្ធិត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិ និងមានចែងក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិតាមរយៈសេចក្ដីប្រកាសជាសកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ("ស.ស.ស.ម") និងមានចែងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន") នៅក្នុងចំណោមលិខិតូបករណ៍ផ្សេងទៀត។[4] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នេះក៏ត្រូវបានធានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាតាមរយៈរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("រដ្ឋធម្មនុញ្ញ") ដូចមានបង្ហាញបន្ថែមនៅក្នុងច្បាប់ជាតិផងដែរ ដូចជា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និង ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន។

១.១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ

> **មាត្រា ១០ នៃ ស.ស.ស.ម**
> មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើគ្នាពេញលេញសុំឱ្យតុលាការឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ពិនិត្យរឿងក្ដីរបស់ខ្លួនជាសាធារណៈ និងដោយសមធម៌ ដើម្បីសម្រេចលើសិទ្ធិកាតព្វកិច្ច និងភាពសមហេតុផលចំពោះការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយខាងបទព្រហ្មទណ្ឌ។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ជាផ្នែកដ៏សំខាន់នៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយសិទ្ធិនេះ ផ្ដល់ឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ទទួលបាននូវការគោរពដោយយុត្តិធម៌ និងស្មើភាពគ្នា នៅខណៈដែលរដ្ឋកំណត់អំពីពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានទោសរបស់អ្នកទាំងនោះ។ ការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ នឹងការពារទាំងសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ ព្រមទាំងធានាការផ្ដល់នូវយុត្តិធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវផងដែរ។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ រួមផ្សំដោយសិទ្ធិជាក់លាក់ផ្សេងៗមួយចំនួន ហើយគ្របនៅក្នុងនីតិវិធីច្បាប់ទាំងមូល ដោយគិតចាប់ពីដំណាក់កាលដំបូងនៃការឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យរហូតដល់ការប្ដឹងតវ៉ាត្រូវបានបញ្ចប់។ទាំង ស.ស.ស.ម[5] និង ក.អ.ស.ព.ន[6] សុទ្ធតែធានាសិទ្ធិទទួលបានសវនាការយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ដោយសាលាជម្រះក្ដីឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង។ ក.អ.ស.ព.ន បន្តបង្ហាញធាតុផ្សំផ្សេងៗនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលរួមមានជាអាទិ៍ សិទ្ធិ និងគោលការណ៍ ដូចរៀបរាប់តទៅនេះ សិទ្ធិទទួលបាន

---

[4] *សូមមើលផងដែរ* កតិកាសញ្ញាអាមេរិកស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស ថ្ងៃទី២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៩, មាត្រា ៨; ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជន ថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៨១ មាត្រា ៧; កតិកាសញ្ញាអឺរ៉ុបស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស ថ្ងៃទី៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥០ មាត្រា ៦; ធម្មនុញ្ញអឺរ៉ុបស្ដីពីសិទ្ធិមូលដ្ឋាននៃសហភាពអឺរ៉ុប ថ្ងៃទី០៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០០ មាត្រា៤៧-៥០។

[5] មាត្រា ១០ នៃសេចក្ដីប្រកាសជាសាកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨។ http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html។

[6] មាត្រា ១៤ (១)នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន") របស់អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ចុះនៅថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៦ https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx។

ការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ[7] សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស[8] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេលមិនសមហេតុផល[9] សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់[10] សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី[11] សិទ្ធិមានមេធាវី[12] ការការពារខ្លួនប្រឆាំងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកបទល្មើសលើខ្លួនឯង (មិនសារភាពទោសកំហុសដោយសារតែការបង្ខិតបង្ខំ ឬការលួងលោម)[13] និងសិទ្ធិប្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់លើផ្នែកអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់។[14]

ប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នលើ ក.អ.ស.ព.ន នៅឆ្នាំ១៩៩២ ហើយមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានដាក់បញ្ចូលកាតព្វកិច្ចគោរពសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។[15] បន្ថែមលើនេះទៀត បទដ្ឋានគតិយុត្តិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា រួមទាំងបទប្បញ្ញត្តិនៃ ក.អ.ស.ព.ន មានអានុភាពអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដូចដែលបានបញ្ជាក់បន្ថែមតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញកាលពីឆ្នាំ ២០០៧។[16]

១.១.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់ជាតិ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានការពារនៅកម្ពុជា តាមរយៈបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ និងទូទៅមួយចំនួន ដែលមានចែងនៅក្នុងលិខិតូបករណ៍មួយចំនួន។ ក្របខ័ណ្ឌជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលធានានូវសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរថា៖

- មិនត្រូវឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។
- ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ឬការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយ នឹងអាចធ្វើទៅកើតឡើយ លុះត្រាតែអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។
- ការបង្ខិតបង្ខំ ការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយ ឬប្រព្រឹត្តកម្មខុសណាមួយ ដែលបន្ថែមទម្ងន់ទណ្ឌកម្មទៅចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ឬជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើឡើយ។ អ្នកដៃដល់ អ្នករួមប្រព្រឹត្ត និងអ្នកសមគំនិត ត្រូវទទួលទោសតាមច្បាប់។

---

[7] មាត្រា ១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[8] មាត្រា ១៤(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[9] មាត្រា ១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[10] មាត្រា ១៤(៣)(ក) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[11] មាត្រា ១៤(៣)(ខ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[12] មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[13] មាត្រា ១៤(៣)(ឆ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[14] មាត្រា ១៤(៥) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[15] មាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖ "ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស កតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ" http://www.sithi.org/temp.php?url=law_detail.php&lg=&id=222។

[16] សេចក្តីសម្រេចលេខ ០៩២/០០៣/២០០៧ របស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧។ http://www.ccc.gov.kh/detail_info_en.php?_txtID=453។

- ការទទួលសារភាព ដែលបានមកតាមរយៈការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តី តាមផ្លូវចិត្តក្តី មិនត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ។
- វិមតិសង្ស័យ ត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។
- ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវចាត់ទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។
- ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត មាត្រា ៥១ មាត្រា ១២៨ មាត្រា ១៣០ មាត្រា ១៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក៏បានបញ្ញត្តិអំពីការបែងចែកអំណាច និងឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការដែលជានាដោយព្រះមហាក្សត្រផងដែរ។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ") ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០០៧[17] ចែងយ៉ាងលម្អិតអំពីនីតិវិធីដែលត្រូវអនុវត្តលើជនសង្ស័យ។ ក្រមនេះបានកំណត់អំពីតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងភាគីរងការចោទប្រកាន់ ដោយគិតចាប់ពីការផ្តួចផ្តើមនៃការស៊ើបអង្កេតបឋមរហូតដល់ពេលចាប់ខ្លួននៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូលរហូតដល់ការបញ្ចប់បណ្តឹងតវ៉ាជាស្ថាពរ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ") ដែលត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើក្នុងឆ្នាំ២០០៩ និងបានចូលជាធរមានកាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ ចែងអំពីចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងគោលការណ៍នៃការផ្តន្ទាទោស។[18]

បន្ថែមលើនេះទៀត ច្បាប់ជាមូលដ្ឋានទាំងបីពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ រួមមាន ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ[19] ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា[20] និងច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម[21] ដែលបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០១៤ មានគោលបំណងធានាឯករាជ្យភាពរបស់អំណាចតុលាការ និងដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ពលរដ្ឋកម្ពុជា។ គួរឱ្យសោកស្តាយ ច្បាប់ទាំងនេះត្រូវបានរៀបចំសេចក្តីព្រាងដោយពុំបានធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ឬដោយពុំបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយនឹងសង្គមស៊ីវិល សាធារណជន ឬភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតឡើយ ដែលនាំឱ្យរងការរិះគន់លើភាពកម្សោយនៃការបែងចែកអំណាច និងឯករាជ្យភាពរបស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ ច្បាប់ទាំងនេះបានផ្តល់នូវការគ្រប់គ្រងយ៉ាងមាន

---

[17] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជំនួសឱ្យផ្នែកមួយចំនួននៃបទប្បញ្ញត្តិទាក់ទិននឹងតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល ឆ្នាំ ១៩៩២ ("ច្បាប់អ៊ុនតាក់")។ អាចស្វែងរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://sithi.org/temp.php?url=law_detail.php&id=190 ។

[18] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអាចស្វែងរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://sithi.org/temp.php?url=law_detail.php&id=154.។

[19] ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការអាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.arbitrationcouncil.org/uploads/433e3-01.-law-on-the-org-of-the-courts-english.pdf ។

[20] ច្បាប់ស្តីពី លក្ខន្តិកៈនៃចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.arbitrationcouncil.org/uploads/58448-02.-law-on-the-status-judges-english.pdf ។

[21] ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.arbitrationcouncil.org/uploads/f173c-03.-law-on-scm-english.pdf ។

ប្រសិទ្ធភាព និងដោយផ្ទាល់ដល់ផ្នែកប្រតិបត្តិទៅលើប្រព័ន្ធតុលាការ ដោយការបង្កើនកម្រិតឥទ្ធិពល របស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ("ក្រ.យ") ទៅលើចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា តាមរយៈការចូលរួមរបស់ក្រសួងនេះនៅក្នុងការចាត់ចែងថវិកាសម្រាប់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ការតែងតាំង ការដំឡើងឋានៈ អាណត្តិ និងការដកហូតតំណែង។[22]

ជាចុងក្រោយ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ ហើយបានចូលជាធរមានក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០១៧[23] បានចែងអំពីបទដ្ឋានគតិយុត្តិ និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធជាមួយអនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។[24] ច្បាប់នេះត្រូវតែអនុម័តឱ្យបានតឹងរឹងបំផុតដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។

កាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏បានអនុម័តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ("យុទ្ធសាស្ត្រ")។[25] យុទ្ធសាស្ត្រនេះ កំណត់អំពីគោលការណ៍ណែនាំចំនួន ៤ ដែលមានប្រភពចេញពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញដើម្បីជាមគ្គុទ្ទេសក៍ការធ្វើកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌រួមមាន៖ សិទ្ធិរបស់បុគ្គល គោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ការបែងចែកអំណាច និងនីតិរដ្ឋ។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះក៏កំណត់

---

[22] "របាយការណ៍រួមរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់វគ្គលើកទី៣នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) ដែលដាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីការទទួលបានយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា" JST7 - ការដាក់របាយការណ៍រួម ៧, ម.ស.ម.ក ធ អង្គការ Destination Justice និង ADHOC ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ២ https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRKHStakeholdersInfoS32.aspx។ ("ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨") *ក៏មើលផងដែរ* 'ការវិភាគផ្លូវច្បាប់ សេចក្តីព្រាងច្បាប់បីទាក់ទងនឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌" ម.ស.ម.ក ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤ https://cchrcambodia.org/admin/media/analysis/analysis/english/2014_06_17_CCHR_Analysis_of_the_Draft_Laws_on_Judicial_Reforms_(ENG).pdf។ "មតិយោបល់ចំពោះបញ្ញត្តិជាក់លាក់នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈនៃចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងនឹងបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា ("**ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ**") ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤ http://cambodia.ohchr.org/~cambodiaohchr/sites/default/files/OHCHR%20comments%20on%20draft%20Law%20on%20status%20of%20J%20and%20P,%20ENG%20May%202014%20final.pdf "មតិយោបល់ចំពោះបញ្ញត្តិជាក់លាក់នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមទាក់ទងនឹងបទដ្ឋានសិទ្ធិនុស្សអន្តរជាតិ" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា (**ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ**) ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤http://cambodia.ohchr.org/~cambodiaohchr/sites/default/files/OHCHR%20comments%20on%20draft%20Law%20on%20org%20of%20courts,%20ENG%20May%202014%20final.pdf. "មតិយោបល់អំពីបញ្ញត្តិជាក់លាក់នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាកាទាក់ទងនឹងបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា ("**ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ**") ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤ https://bit.ly/2tdgRnN។

[23] ច្បាប់ពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖ http://www.sithi.org/admin/upload/law/Law-on-Juvenile-Justice%202016-English-Final-Version.pdf ។

[24] សូមមើលផងដែរ កម្រងសំណួរចម្លើយរបស់អង្គការ UNICEF អំពីច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនដែលទើបនឹងអនុម័តថ្មីក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី ១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៦ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://unicefcambodia.blogspot.com/2016/09/q-on-newly-adopted-juvenile-justice-law.html ។

[25] សូមមើល "អភិបាលកិច្ចគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល" ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្តារនីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ('CRBD') និងក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ("CDC") ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យសព្ទ ១៦ http://www.cdc-crdb.gov.kh/cdc/7cg_meeting/position_paper_eng2004/7cg_02_1.htm។

អំពីកម្មវត្ថុជាយុទ្ធសាស្ត្រ[26] ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃផែនការសកម្មភាពកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ឆ្នាំ២០១៤-២០១៨។[27] កម្មវត្ថុទីមួយនៃកម្មវត្ថុជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំងនេះគឺ ដើម្បីកែលម្អការការពារសិទ្ធិមូលដ្ឋាន និងសេរីភាព។ បន្ថែមលើនេះទៀត ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ លេខាធិការដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍របស់គណៈកម្មាធិការកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ បានផ្តួចផ្តើមគំនិតឱ្យមានយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃ ដើម្បីវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ និងប្រសិទ្ធភាពរបស់តុលាការ។[28] យុទ្ធនាការនេះ មានគោលបំណងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពយុទ្ធសាស្ត្រ និងធ្វើកំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កាន់តែមានលក្ខណៈគួរជាទីជឿជាក់ និងអាចអនុវត្តបាន ហើយគោលបំណងរបស់យុទ្ធនាការនេះ ក៏ដើម្បីកែលម្អកិត្យានុភាពរបស់តុលាការ និងបង្កើនការទុកចិត្ត និងជំនឿជឿជាក់របស់សាធារណជនមកលើប្រព័ន្ធតុលាការផងដែរ។ គិតត្រឹមខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ដំណាក់កាលទីមួយនៃដំណើរការនេះបានបញ្ចប់រួចរាល់ហើយ ហើយលទ្ធផលបឋមបានបង្ហាញថាមានបញ្ហាប្រឈមចម្បងចំនួនបី៖ ការរៀបចំផែនការនិងយុទ្ធសាស្ត្រ ធនធានមនុស្សនិងហិរញ្ញវត្ថុ និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងតុលាការ និងសាធារណជន។[29] ដំណាក់កាលទីពីរបានចាប់ផ្តើមកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ប៉ុន្តែចាប់តាំងពីពេលនោះមក ពុំមានព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាពអំពីដំណើរការនេះត្រូវបានធ្វើឡើងជាសាធារណៈឡើយ។[30] រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ចេញនូវផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិថ្មីសម្រាប់ឆ្នាំ២០១៩-២០២៣ កាលពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០១៩ កន្លងទៅ ដែលបាន

---

[26] កម្មវត្ថុរួមមាន៖ ១) កាកែលម្អការការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និងសេរីភាព ២) ទំនើបកម្មក្របខ័ណ្ឌការងារផ្នែកច្បាប់ ៣) ការផ្តល់លទ្ធភាពកាន់តែប្រសើរដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ ៤) ការពង្រឹងគុណភាពដំណើរការផ្នែកច្បាប់ និងសេវាពាក់ព័ន្ធ ៥) ការពង្រឹងសេវាយុត្តិធម៌ ពោលគឺអំណាចរបស់អង្គតុលាការ និងសេវាអយ្យការ ៦) ការដាក់ឱ្យមានយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ៧) ការពង្រឹងស្ថាប័នក្នុងវិស័យច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ ដើម្បីបំពេញតាមអាណត្តិរបស់ខ្លួន។ សូមមើល "អភិបាលកិច្ចគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល" ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្តារនីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ('CRBD') និងក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ("CDC") ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យសព្ទ ១៥-២៤ http://www.cdc-crdb.gov.kh/cdc/7cg_meeting/position_paper_eng2004/7cg_02_1.htm។

[27] ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៥, សូមមើលផងដែរ ផែនការអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រជាតិឆ្នាំ២០១៤-២០១៨ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទំព័រ ៩-១២ វាក្យខណ្ឌ ២.១១ ដល់ ២.២៣ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/genericdocument/wcms_364549.pdf (ការបកប្រែ)។ សំណៅច្បាប់ដើមអាចរកបាននៅ http://cdc-crdb.gov.kh/cdc/documents/NSDP_2014-2018.pdf។

[28] សេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពីយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃដើម្បីវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ និងប្រសិទ្ធផលរបស់តុលាការ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៧ ចេញដោយលេខាធិការដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍គណៈកម្មាធិការកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌នៃក្រសួងយុត្តិធម៌៖ https://www.facebook.com/334873460054405/photos/a.336969683178116/654031978138550/?type=3&theater (មានតែសំណៅជាភាសាខ្មែរ) "ក្រសួងធ្វើការសិក្សាលើតុលាការដោយខ្លួនឯង" *ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍* ថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ https://www.phnompenhpost.com/national/ministry-undertake-its-own-study-courts.

[29] 'មន្ត្រី៖លទ្ធផលបឋមយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃរបស់ក្រសួងយុត្តីធម៌ រកឃើញចំណុចខ្វះខាត ៣ ធំ។, វិទ្យុវាយោ, ថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧, http://vayofm.com/news/detail/80228-555917756.html?option=tem&textid=49040 ។

[30] 'មន្ត្រី៖លទ្ធផលបឋមយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃរបស់ក្រសួងយុត្តីធម៌ រកឃើញចំណុចខ្វះខាត ៣ ធំ។, វិទ្យុវាយោ, ថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧, http://vayofm.com/news/detail/80228-555917756.html?option=tem&textid=49040 ។

កំណត់នូវចំណុចអាទិភាពសំខាន់ៗរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលអាទិភាពមួយក្នុងចំណោមនោះគឺការលើកកម្ពស់សេវាកម្មយុត្តិធម៌តាមរយៈការងារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ និងតាមរយៈការពង្រឹងជំនឿជឿជាក់របស់សាធារណជនមកលើប្រព័ន្ធតុលាការ និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភាពអយុត្តិធម៌[31]។

តុលាការ និងក្រសួងពាក់ព័ន្ធនានាបានចេញសេចក្តីប្រកាសមួយចំនួននាពេលថ្មីៗនេះ ប្រសិនបើ/នៅពេលអនុវត្ត អាចនាំឱ្យមានការកែលម្អគួរឱ្យកត់សម្គាល់ទៅលើស្ថានភាពអ្នកដែលកំពុងប្រឈមនឹងភាពអយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា៖

- ការបណ្តុះបណ្តាលប្រចាំឆ្នាំសម្រាប់ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាស្តីពីជំនាញបច្ចេកទេស ក្រមវិជ្ជាជីវៈ និងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ[32]។
- ការបង្កើតមណ្ឌលឃុំខ្លួនថ្មីសម្រាប់អ្នកជាប់ឃុំក្រោមអាយុ ១៨ឆ្នាំនៅស្រុកកណ្តាលស្ទឹង ខេត្តកណ្តាល។[33] មណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទារបស់អនីតិជន នឹងក្លាយជាមណ្ឌលឃុំខ្លួនទីមួយសម្រាប់គោលបំណងនេះនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។[34] ការសាងសង់បានចាប់ផ្តើមសម្ពោធនៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២០ ហើយនឹងបញ្ចប់នៅដើមឆ្នាំ២០២១។[35]
- រៀបចំគោលនយោបាយជំនួយផ្លូវច្បាប់ទូទាំងប្រទេស ដើម្បីផ្តល់មេធាវីដល់ក្រុមងាយរងគ្រោះនៅក្នុងតំបន់ជនបទនៅកម្ពុជា។[36]

---

[31] NSDP ២០១៩-២០២៣, http://www.mop.gov.kh/DocumentEN/NSDP%202019-2023%20in%20KH.pdf ទំព័រ ២០៥-២០៦, វាក្យ. ៤.២១(៧).

[32] "របាយការណ៍ថ្នាក់ជាតិដែលបានដាក់ជូនដោយស្របតាមវាក្យខណ្ឌ ៥ នៃឧបសម្ព័ន្ធនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សលេខ ១៦/២១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា" នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ. A/HR/WG.6/32/KHM/1 រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាលេខ ១៩ https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/341/00/PDF/G1834100.pdf?OpenElement ("របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR)")។

[33] 'មណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទារបស់អនីតិជនក្នុងខេត្តកណ្តាលត្រូវបានសាងសង់', ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២០, https://www.phnompenhpost.com/national/juvenile-rehab-centre-kandal-breaks-ground

[34] "មណ្ឌលឃុំខ្លួនអ្នកជាប់ឃុំយុវជនទីមួយត្រូវបានគម្រោងបង្កើតឡើង" *ខ្មែរថាមស៍* ថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ https://www.khmertimeskh.com/50505355/first-youth-detention-centre-planned/។

[35] មណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទារបស់អនីតិជនក្នុងខេត្តកណ្តាលត្រូវបានសាងសង់', ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២០, https://www.phnompenhpost.com/national/juvenile-rehab-centre-kandal-breaks-ground

[36] "គោលនយោបាយច្បាប់ស្តីពីក្រុមទីទាល់ក្រដែលបានបញ្ចប់ដោយរដ្ឋាភិបាល សហភាពអឺរ៉ុប" *ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍* ថ្ងៃទី០៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ https://www.phnompenhpost.com/national/legal-policy-marginalised-groups-finished-govt-eu។ "សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ទំព័រ ៤, វាក្យខណ្ឌ ២ https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/pressstatementsource/181108%20_ENG_END%20OF%20MISSION%20STATEMENT.pdf ("ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ "សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") "របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៧៩ http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Annual-reports/Annual%20Report%202018%20of%20SR%20-%20A_HRC_39_73_EN.pdf ("ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍ UNSRSHRC")។

- ការបង្កើនចំនួនមូលនិធិប្រចាំឆ្នាំសម្រាប់គណៈមេធាវីដល់ ៣០០.០០០ ដុល្លារអាមេរិក ដើម្បីឱ្យគណៈមេធាវីនេះមានលទ្ធភាពផ្តល់សេវាមេធាវីដល់ជនជាប់ចោទក្រីក្រប្រមាណ ៣.០០០ សំណុំរឿង។[37]
- ការបង្កើត "បន្ទប់មេធាវី" ដែលរួមទាំងនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការទាំងអស់នៅទូទាំងប្រទេស សម្រាប់អ្នកពុំមានមធ្យោបាយហិរញ្ញវត្ថុអាចពិគ្រោះយោបល់ជាមួយនឹងមេធាវីដោយឥតគិតថ្លៃ។[38]
- ការបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់ចំនួនបីនៅក្នុងខេត្តបាត់ដំបង ត្បូងឃ្មុំ និងព្រះសីហនុ[39] ហើយមានគម្រោងបង្កើតបួនបន្ថែមទៀត[40] និងរៀបចំផែនការបណ្តុះបណ្តាលពេញលេញ និងពង្រាយចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ទៅតាមសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់ទាំងនេះ។[41] សាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់បានចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅឆ្នាំ២០២០ ដែលសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់ត្បូងឃ្មុំ និងបាត់ដំបងដំណើរការនៅខែមេសា និងខែឧសភាជាបន្តបន្ទាប់គ្នា និងសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់ព្រះសីហនុដំណើរការនៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២០។[42]
- ការបង្កើតក្រុមការងារដោះស្រាយបញ្ហាពន្ធនាគារចង្អៀតនៅកម្ពុជា។[43]

---

37 "លែងខ្វះខាតមេធាវី" *ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍* ថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨ https://www.phnompenhpost.com/national/no-more-lawyer-shortage។ "ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ "សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") វាក្យខណ្ឌ ២។

38 "របាយការណ៍ថ្នាក់ជាតិដែលបានដាក់ជូនដោយស្របតាមវាក្យខណ្ឌ ៥ នៃឧបសម្ព័ន្ធនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សលេខ ១៦/២១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា" ថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ១៨ខ https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/341/00/PDF/G1834100.pdf?OpenElement ("របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR)")។

39 'សាលាឧទ្ធរណ៍ថ្មីចំនួន ៣ គ្រោងនឹងបញ្ចប់ការសាងសង់ឆ្នាំ ២០១៩, ការសាងសង់អាគារ, ថ្ងៃទី០៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨, https://www.construction-property.com/khread-news-1240/ (មានតែភាសាខ្មែរ); *សូមមើលផងដែរលើ របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទីនៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់*, វាក្យខណ្ឌ ១៨គ, ៤០; ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ២។

40 របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ វាក្យខណ្ឌ១៨គ ៤០ ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ២។

41 ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ "សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្ម" របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") វាក្យខណ្ឌ ៨១។

42 "សលាឧទ្ធរណ៍តំបន់ព្រះសីហានុដំណើរការពេញលេញ" ខ្មែរថាមស៍ ថ្ងៃទី៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២០, https://www.khmertimeskh.com/50761092/preah-sihanouk-appeal-court-in-full-service/ ។

43 "ក្រុមការងារត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាចង្អៀត" *ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍* ថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ https://www.phnompenhpost.com/national/taskforce-set-address-overcrowding-prisons។

- ការអនុម័តថវិកាដាច់ដោយឡែកចំនួន ៥០០ លានរៀល (ប្រមាណ ១២៣.៥១១ ដុល្លារអាមេរិក) សម្រាប់ "សេវាផ្លូវច្បាប់សម្រាប់ស្ត្រី"[44] និងសេចក្តីប្រកាសបង្កើតក្រុមមេធាវីចំនួន ៥០ នាក់ដែលគាំទ្រដោយរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីផ្តល់សេវាឥតគិតថ្លៃសម្រាប់កម្មការនី ដែលទាក់ទងនៅក្នុងវិវាទផ្លូវច្បាប់។[45]
- ការសិក្សាលើលទ្ធភាពដើម្បីដាក់បញ្ចូលវិធានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ឃុំជាស្ត្រី និងវិធានមិនឃុំឃាំងជនល្មើសជាស្ត្រី (វិធានបាងកក)។[46]
- ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ដែលកំណត់នូវបទដ្ឋានអប្បបរមាទាក់ទងនឹងករណីអំពើហិង្សាលើស្ត្រី។[47]
- របាយការណ៍ដែលក្រសួងយុត្តិធម៌បានគ្រោងធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដែលមានគោលបំណងផ្តល់សំណងដល់អ្នកដែលត្រូវឃុំខ្លួនក្នុងពន្ធនាគារខុស។[48]
- គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (គ.ស.ម.ក) ត្រូវបង្កើតក្រុមការងារជំនួយផ្នែកច្បាប់ដើម្បីការពារប្រជាជនក្រីក្រដែលត្រូវបានរងការរំលោភបំពានសិទ្ធិ។[49]
- ពន្លឿនដំណើរការតុលាការសម្រាប់ជនជាប់ឃុំឃាំងជាស្ត្រីដែលកំពុងរង់ចាំការជំនុំជម្រះ។[50]

---

[44] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ ការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR)" វាក្យខណ្ឌ ១៧ "របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា៖ ផ្តល់មតិយោបល់របស់រដ្ឋ" ថ្ងៃទី១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨ ទំព័រ ២៥ វាក្យខណ្ឌ ៤ http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Annual-reports/Addendum% 202%20to %20the %20Annual%20Report%20of%20SR%202018.pdf។ "របាយការណ៍ថ្នាក់ជាតិដែលបានដាក់ជូនដោយស្របតាមវាក្យខណ្ឌ ៥ នៃឧបសម្ព័ន្ធនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សលេខ ១៦/២១ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ ថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ១៧ https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/341/00/PDF/G1834100.pdf?OpenElement។

[45] "លោក ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសកម្ពុជា សន្យាផ្តល់ជំនួយផ្លូវច្បាប់សម្រាប់ "ស្ត្រីងាយរងគ្រោះ" សំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិក (VOA) ថ្ងៃទី០២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៩ https://www.voacambodia.com/a/cambodia-legal-aid-women-garment-industry/4809828.html។ "លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីកម្ពុជា ជំរុញឱ្យកម្មករស្វែងរកជំនួយផ្លូវច្បាប់ពី "ក្រុមការងារផ្លូវច្បាប់សម្តេច ហ៊ុន សែន" *Fresh News Asia* ថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៩
http://en.freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/13056-2019-02-20-05-58-57.html។

[46] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UP) "វាក្យខណ្ឌ ៤២។

[47] ជុំ ដោគជាតា, "សង្គមស៊ីវិលពិភាក្សាលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ជួយទៅដល់ស្ត្រីនិងកុមារីរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សា(មានសំឡេង)", "[បកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស៖ Civil Society Discusses Draft Laws to Address Violent Women and Girls] មណ្ឌលព័ត៌មានស្ត្រីកម្ពុជា ថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨, https://wmc.org.kh/ngo-women/ [មានតែសំណៅជាភាសាខ្មែរ]។

[48] "ក្រសួងគ្រោងធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ដែលមានគោលបំណងផ្តល់សំណងដល់អ្នកដែលត្រូវឃុំខ្លួនក្នុងពន្ធនាគារខុស។ *ខ្មែរថាមស៍* ថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ https://www.khmertimeskh.com/50528036/ministry-plans-law-to-compensate-those-wrongly-imprisoned-by-courts/។

[49] គ.ស.ម.ក ត្រូវបង្កើតក្រុមការងារជំនួយផ្នែកច្បាប់ ថ្ងៃទី០៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩, https://www.phnompenhpost.com/national/គ.ស.ម.ក-form-legal-assistance-team។

[50] 'នាយករដ្ឋមន្ត្រី៖ ពន្លឿននីតិវិធីសវនាការចំពោះការឃុំខ្លួនស្ត្រីជាង 20,000, ថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២០, https://www.phnompenhpost.com/national/pm-speed-trial-over-20000-women-detention។

- រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានកំណត់ការកំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធតុលាការជាចំណុចអាទិភាពកំពូលមួយរបស់ខ្លួន ដោយហេតុថាសន្តិភាព និងស្ថិរភាពនឹងមិនអាចរក្សាបានឡើយ ប្រសិនបើពុំមានយុត្តិធម៌សង្គម និងប្រព័ន្ធតុលាការប្រកបដោយភាពស្មើភាព និងយុត្តិធម៌ទេនោះ[51]។

ជាទូទៅ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានបន្តខិតខំប្រឹងប្រែងចាត់វិធានជាក់លាក់មួយចំនួនដើម្បីធ្វើការកំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ រួមទាំង ការកសាងសមត្ថភាព ការកែលម្អឯករាជ្យភាព និងភាពមិនលម្អៀងរបស់តុលាការ និងការបែងចែកអំណាច ការគោរពសិទ្ធិបុគ្គលដើម្បី "ទទួលបានជំនឿជឿជាក់របស់សាធារណជនកាន់តែខ្លាំងឡើងមកលើប្រព័ន្ធតុលាការផងដែរ"។[52] ដូចបានបញ្ជាក់ពីខាងដើម រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏បានបង្កើនកញ្ចប់ថវិកាសម្រាប់ និងការផ្តល់ជំនួយសេវាផ្នែកច្បាប់[53] និងបានដាក់ចេញផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការប្រតិបត្តិសម្រាប់ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន។[54]

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី នៅមានក្តីបារម្ភមួយចំនួនលើប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌ ដូចជា៖

- ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នហួសពេលកំណត់ កង្វះការប្រើប្រាស់វិធានការឱ្យនៅក្រៅឃុំ ហើយជាលទ្ធផលធ្វើឱ្យពន្ធនាគារនៅកម្ពុជាមានភាពចង្អៀតណែន[55]។ នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៩ មានជនជាប់ឃុំឃាំងចំនួន ៣៦.៦០០ នាក់ ក្នុងនោះជនជាប់ឃុំឃាំង ៣០០០ នាក់គឺជាស្ត្រី និង ១៧៩៣ ជាអនីតិជន។[56] គិតត្រឹមខែមេសា ឆ្នាំ២០២០ មានជនជាប់ឃុំចំនួន ៣៧.៩៩០ នាក់ ដែលក្នុងនោះ មានតែជនជាប់ឃុំចំនួន ៣៧.៩៩០ នាក់ ប៉ុណ្ណោះ ដែលទទួលការផ្តន្ទាទោស។[57]

---

[51] 'គ្មានការឈឺចាប់ គ្មានភាពជោគជ័យ សម្តេច ហ៊ុនសែន បើកជំពូកកំណែទម្រង់ថ្មីសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា, ខ្មែរថាមស៍ ថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩, https://www.khmertimeskh.com/639844/no-pain-no-gain-hun-sen-opens-a-new-reform-chapter-for-cambodia/ ។

[52] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់វដ្តលើកទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR)" វាក្យខណ្ឌ ៧៤។

[53] OHCHRC, របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៣០; UNSRHRC, របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៦៦។

[54] ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា "ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការប្រតិបត្តិដើម្បីអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៨-២០២០" ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៨។

[55] "ពេលដែលត្រូវដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ៖ បញ្ឈប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនបាច់" *លីកាដូ* ថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ http://www.licadho-cambodia.org/collection/36/prisons,_pre-trial_detention,_cambodia ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ នៅត្រឹមថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៥.១ ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់ UNSRSHRC ទំព័រ៤ វាក្យខណ្ឌ ៣ ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍ UNSRSHRC វាក្យខណ្ឌ ១៣ (ច) ៤៦ "កម្រងឯកសារស្តីពីកម្ពុជារបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ ថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៤៧ https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/337/25/PDF/G1833725.pdf?OpenElement។

[56] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់វដ្តទី ៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) វាក្យខណ្ឌ ៤០។

[57] "រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ថ្មីប្តេជ្ញាធ្វើកំណែទម្រង់ និងពន្លឿននីតិវិធីជំនុំជម្រះ" ខ្មែរថាមស៍ ថ្ងៃទី២ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២០, https://www.khmertimeskh.com/708544/new-justice-minister-vows-reforms-and-speedier-trial-procedures/ ។

- ការចោទប្រកាន់ថាកង្វះឯករាជ្យភាព និងភាពមិនលម្អៀងរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ។[58]
- និទណ្ឌភាពជាបន្តបន្ទាប់។[59]
- ការទទួលបានជំនួយផ្លូវច្បាប់នៅមានកម្រិត និងជាពិសេសកង្វះគោលនយោបាយជំនួយផ្លូវច្បាប់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ កង្វះថវិកាសម្រាប់ជំនួយផ្លូវច្បាប់ និងចំនួនមេធាវីផ្តល់ជំនួយ និងសេវាផ្លូវច្បាប់មានកម្រិត។[60]
- លទ្ធភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅកាន់តុលាការនៅខាងក្រៅទីក្រុងភ្នំពេញ។[61]
- ដោយហេតុថាការទទួលបានយុត្តិធម៌នៅតែជាបញ្ហាប្រឈមសម្រាប់ជនពិការ មិនថាជាជនរងគ្រោះ ឬជនជាប់ចោទក៏ដោយ។[62]
- លទ្ធភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានផ្លូវច្បាប់ ដូចជា ច្បាប់ បទប្បញ្ញត្តិ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។[63]
- កង្វះការការពារស្ត្រីជាប់ឃុំឃាំង និងកូនរបស់ពួកគេ[64]
- កង្វះស្ត្រីនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ។[65]

---

[58] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ ផ្នែក ២។ របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, UNSRSHRC, វាក្យខណ្ឌ ៥៨។

[59] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ២.៣។ របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, UNSRSHRC, វាក្យខណ្ឌ ៥៨។

[60] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៣។ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ, របាយការណ៍ប្រចាំ ឆ្នាំ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៣០, UNSRSHRC, របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៦៦។

[61] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៤.៣, UNSRSHRC, របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៦៦។

[62] របាយការណ៍ UNSRSHRC ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៤៨, UNSRSHRC, របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ៦៧។

[63] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៤។

[64] 'សង្គ្រាមគ្រឿងញៀន' youngest inmates', *ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍*, ២៧ Apr ២០១៨, https://www.phnompenhpost.com/national-post-depth/war-drugs-youngest-inmates។

[65] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៥.៥ វាក្យខណ្ឌ ៤៧។

- កង្វះនីតិវិធីជាក់លាក់ និងវិធានសម្រាប់ជនរងគ្រោះដោយសារអំពើហិង្សាពាក់ព័ន្ធនឹងយេនឌ័រ រួមទាំងអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ[66] និងដោយហេតុថាជនឧក្រិដ្ឋនៃអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ និងយេនឌ័រ ជារឿយៗ មិនត្រូវបានផ្តន្ទាទោសឡើយ។[67]
- កង្វះការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេលមិនសមហេតុផល។[68]
- ភាពមិនស៊ីចង្វាក់គ្នានៅក្នុងការប្រើប្រាស់ និងការវាយតម្លៃភស្តុតាងនៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ។[69]
- កង្វះតម្លាភាពពាក់ព័ន្ធនឹងថ្លៃសេវាពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការ[70] និងប្រតិបត្តិការរបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងស្ថាប័នយុត្តិធម៌។[71]
- ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជននៅមានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់។[72]
- កង្វះការការពារឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់កុមារជាជនរងគ្រោះ ឬជាសាក្សីក្នុងបទល្មើស។[73] មិនមានប្រព័ន្ធការពារសង្គម និងកុមារ និងកង្វះបុគ្គលិកសង្គម ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលនៅទូទាំងប្រទេស។[74]

---

[66] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៥.៥ វាក្យខណ្ឌ ៤៨ ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍ UNSRSHRC វាក្យខណ្ឌ ១៤ (ក)។

[67] "របាយការណ៍សង្ខេបរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធ" អំពីកម្ពុជា" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ ថ្ងៃទី០៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៣៩ https://www.upr-info.org/sites/default/files/document/cambodia/session_32_-_january_2019/e_1.pdf ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍ វាក្យខណ្ឌ ៤៩ "កម្រងរបាយការណ៍ស្តីពីកម្ពុជារបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ" ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ ថ្ងៃទី១២ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៤៥ https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/337/25/PDF/G1833725.pdf?OpenElement។

[68] សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ៤ ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) វាក្យខណ្ឌ ១៣ (ឆ)។

[69] របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ៨០។

[70] សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ៦ ក្រសួងយុត្តិធម៌កំពុងរៀបចំបញ្ចប់បញ្ជីនៃថ្លៃសេវានេះ សូមមើល របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ១៣ (ឃ)។

[71] សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("UNSRSHRC") ថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ៦។

[72] ការដាក់របាយការណ៍ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) លើការទទួលបានយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ ផ្នែក ៥.៦។ របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ២៧។

[73] របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ២៧។

[74] របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា (UNSRSHRC) ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ វាក្យខណ្ឌ ២៨។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទទួលស្គាល់ថា "ការអនុវត្តរបស់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ដូចជា ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ជាទូទៅគឺផ្អែកលើច្បាប់ជាតិទាំងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី និងការធ្វើសេចក្ដីសម្រេច ដោយមិនបានពិចារណាលើច្បាប់ស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិឡើយ។"[75]

១.២. ទិសាលភាព និងវិធីសាស្ត្រ

តួលេខទី ១៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍

	២០១៧/២០១៨	២០១៨/២០១៩	សរុប
ចំនួនសំណុំរឿង	២១៣	២៣៩	៤៥២
ចំនួនជនជាប់ចោទ	៣១៥	៣៥២	៦៦៧
បទឧក្រិដ្ឋ	៩៩	៨៩	១៨៨
បទមជ្ឈិម	១១១	១៥០	២៦១
បទលហុ	៣	០	៣
អនីតិជន(នាក់)	៩	២២	៣១
ស្ត្រី (នាក់)	៣៦	៤៧	៨៣

អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍នេះ អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក បានធ្វើការសង្កេតការណ៍សវនាការព្រហ្មទណ្ឌនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ជារៀងរាល់ថ្ងៃធ្វើការ ដោយប្រើតារាងសង្កេតការណ៍ ("តារាងសង្កេតការណ៍") ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានជាង ៧០ សំណួរ ដែលផ្ដោតលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សំខាន់មួយចំនួន រួមមានដូចតទៅ៖[76]

- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្ដី
- សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ
- សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព
- សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង (រួមទាំងសិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី)
- សិទ្ធិទទួលបាននូវការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ

[75] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់វដ្តលើកពនៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) វាក្យខណ្ឌ ៧០។
[76] តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍របស់ ម.ស.ម.ក http://tmp.sithi.org/?p=detail&id=96&l=kh#go។

- ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (ត្រូវបានជំនុំជម្រះចំពោះបទល្មើស ដែលអំពើនោះមិនមែនជាបទល្មើសក្នុងពេលដែលសកម្មភាពនោះបានប្រព្រឹត្ត)
- ការហាមឃាត់ចំពោះការផ្តន្ទាទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល និង
- សិទ្ធិរបស់អនីតិជន។

ជាកិច្ចប្រឹងប្រែងដើម្បីធានានូវនិរន្តរភាពនៃកិច្ចសហការក្នុងន័យស្ថាបនា ម.ស.ម.ក បានបង្ហាញ និងពន្យល់អំពីតារាងសង្កេតការណ៍ និងសកម្មភាពសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួនដល់តំណាងរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍។ ម.ស.ម.ក ក៏បានបង្កើតឧបសម្ព័ន្ធចំនួន ១ ទំព័រ ភ្ជាប់ជាមួយនឹងតារាងសង្កេតការណ៍សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជនជាប់ចោទជាអនីតិជនផងដែរ។ ដោយពិចារណាឃើញថាតារាងសង្កេតការណ៍មានលក្ខណៈសង្ខេបខ្លី ម.ស.ម.ក បានចងក្រងសេចក្តីណែនាំលម្អិតអំពីការប្រើប្រាស់តារាងសង្កេតការណ៍ ("ការណែនាំអំពីតារាងសង្កេតការណ៍")[77] ដើម្បីផ្តល់ការយល់ដឹងលើមូលដ្ឋានច្បាប់ ព្រមទាំងគោលបំណងនៃសំណួរនីមួយៗ និងជានាឱ្យមានការបកស្រាយស៊ីចង្វាក់គ្នាលើសំណួរនីមួយៗ។ អ្នកសង្កេតការណ៍ក៏ត្រូវបានផ្តល់ជូននូវឯកសារស្តីពីក្របខ័ណ្ឌការងារផ្នែកច្បាប់ គូសបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីគាំទ្រដល់សំណួរនីមួយៗ នៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍។

ម.ស.ម.ក ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសលើចំណុចស្តីពីសិទ្ធិធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍[78] គឺក្តោបទាំងសិទ្ធិបានទទួលការពិនិត្យឡើងវិញទាំងស្រុងលើសំណុំរឿងផងដែរ។ យើងអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ចាំបាច់ត្រូវរួមមានទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ និងសម្ភារនៃសេចក្តីសម្រេចឱ្យមានទោស និងការជំនុំជម្រះរបស់ជននោះ។[79] ដោយហេតុនេះ ការពិនិត្យឡើងវិញចាំបាច់ត្រូវផ្តល់ "ការវាយតម្លៃពេញលេញលើភស្តុតាង និងដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះ"[80]។

ជាចុងក្រោយ ម.ស.ម.ក គោរពតាមគោលការណ៍អន្តរជាតិដែលត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីសង្កេតការណ៍សវនាការ[81] ហើយបានបង្កើតឱ្យមានជាក្រមសីលធម៌ ("ក្រមសីលធម៌") សម្រាប់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់

---

[77] ឯកសារណែនាំសម្រាប់តារាងសង្កេតការណ៍នៅតុលាការឧទ្ធរណ៍របស់ ម.ស.ម.ក
http://tmp.sithi.org/?p=detail&id=96&l=kh#go។

[78] ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៥) ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៧៥។

[79] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ២០០៧ ("UN HRCសេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២") វាក្យខណ្ឌ ៤៨។

[80] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ ៦២៣, ៦២៤, ៦២៦, ៦២៧/១៩៩៥, *សំណុំរឿង V. P. Domukovsky et al. ទល់នឹងប្រទេស Georgia* ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/53/40 (vol. II), ទំព័រ ១១១ វាក្យខណ្ឌ ១៨.១១ http://juris.ohchr.org/Search/Details/833។

[81] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ឆ្នាំ១៩៩៨ https://www.amnesty.org/en/documents/POL30/002/1998/en/។ "តើអ្វីជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ គោលការណ៍ណែនាំមូលដ្ឋានសម្រាប់បទដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ និងការអនុវត្ត គណៈកម្មាធិការមេធាវីដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ២០០០។ https://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/fair_trial.pdf; "សង្កេតការណ៍សវនាការ៖ សៀវភៅជំនួយស្មារតីសម្រាប់អ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈ" អង្គការសម្រាប់សន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការនៅអឺរ៉ុប (OSCE) / ការិយាល័យទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស និង

ខ្លួន។[82] ក្រមសីលធម៌សម្រាប់អ្នកសង្កេតការណ៍ គូសបញ្ជាក់ពីកាតព្វកិច្ចមិនជ្រៀតជ្រែក ភាពមិនលម្អៀង និងការរក្សាការសម្ងាត់ ដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ត្រូវគោរពតាម។

ការសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ពុំត្រូវបានផ្តោតជាក់លាក់ជាគោលដៅលើសវនាការណាមួយនោះទេ។ សវនាការដែលត្រូវសង្កេតការណ៍ត្រូវបានជ្រើសរើសជាសំណាក អាស្រ័យលើកាលវិភាគរបស់តុលាការ ដើម្បីធានាថា ដំណើរការនៃការប្រមូលទិន្នន័យនៅតែមិនលម្អៀង និងមានលក្ខណៈតំណាង។ នៅពេលដែលអ្នកសង្កេតការណ៍ចុះទៅធ្វើការសង្កេតសវនាការណាមួយ ព័ត៌មានត្រូវបានកត់ត្រាទុកដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍។ ទិន្នន័យដែលប្រមូល គឺកម្រិតនៅត្រឹមតែដំណើរការសវនាការផ្ទាល់ ដោយពុំមានកិច្ចសម្ភាសន៍ ឬកិច្ចពិភាក្សាបន្ថែមទៀតត្រូវបានធ្វើឡើងនោះទេ លើកលែងតែនៅពេលដែលអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការ ខិតខំស្វែងរកព័ត៌មានទាក់ទិនទៅនឹងសាលដីកានៃការជំនុំជម្រះ ដែលពុំត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការ តែត្រូវបានលើកទៅប្រកាសនៅកាលបរិច្ឆេទក្រោយៗទៀត។ បន្ទាប់ពីសវនាការនីមួយៗ ទិន្នន័យដែលប្រមូលបានត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ("ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ")។[83]

ម.ស.ម.ក បានវិភាគទិន្នន័យសវនាការដែលកត់ត្រាទុកនៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ហើយព្យាយាមកំណត់រកការអនុវត្តវិជ្ជមាន ក៏ដូចជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភដែលកើតមាននៅសវនាការជំនុំជម្រះនីមួយៗផងដែរ។ គោលបំណងសំខាន់បំផុតនៃការវិភាគគឺដើម្បីកំណត់ចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយទាំងឡាយនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ក៏ដូចជាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ព្រមទាំងដើម្បីពិភាក្សាអំពីបញ្ហាទាំងអស់នេះជាមួយនឹងតុលាការ និងដៃគូពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យច្បាប់ផ្សេងទៀតក្នុងន័យបង្កើត និងអនុវត្តវិធីសាស្រ្តមួយចំនួន ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់ការការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅតុលាការកម្ពុជា។ នៅខណៈពេលដែលសកម្មភាពសង្កេតការណ៍សវនាការនឹងនៅតែបន្ត ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនឹងត្រូវប្រើសម្រាប់វិភាគបែបប្រៀបធៀប និងកំណត់អំពីនិន្នាការក្នុងការអនុវត្តរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ វាយតម្លៃអំពីភាពប្រសើរឡើង និងចង្អុលបង្ហាញពីអនុសាសន៍បន្ថែមទៀត។

សេចក្តីព្រាងចុងក្រោយនៃរបាយការណ៍នេះត្រូវបានធ្វើជូនប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីផ្តល់មតិយោបល់ និងអនុសាសន៍ ហើយបន្ទាប់មក ក្រុមការងារគម្រោងរបស់ ម.ស.ម.ក ក៏បានជួបប្រជុំជាមួយភាគីសាលាឧទ្ធរណ៍ថ្ងៃទី ១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ដើម្បីពិភាក្សាអំពីរបកគំហើញ។ សមាសភាពចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរួមមាន ប្រធាន អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គ

វិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ ឆ្នាំ២០០៨ https://www.osce.org/odihr/94216 "ការសង្កេតការណ៍សវនាការ" គណៈកម្មាធិការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ ឆ្នាំ២០០២ https://www.osce.org/odihr/94216។

[82] ក្រមសីលធម៌សង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក http://tmp.sithi.org/?p=detail&id=60&l=kh#go។

[83] ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក http://tmp.sithi.org/data/advanced_search/search.php?tmp&l=kh#go។

លេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍។ នៅពេលដែលរបាយការណ៍នេះត្រូវបានបោះពុម្ព ម.ស.ម.ក អាចស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចប្រជុំដាក់លាក់មួយចំនួនជាមួយនឹងតំណាងរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ និងជាមួយអង្គការអង្គភាព និងស្ថាប័នធ្វើការលើវិស័យយុត្តិធម៌ផ្សេងៗទៀតដែលស្ថាប័នទាំងនោះ អាចដោះស្រាយអនុសាសន៍ដែលបានលើកឡើង។ កិច្ចប្រជុំបែបនេះ ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរគំនិត និងផ្តល់ការយល់ដឹងលម្អិតអំពីបញ្ហាប្រឈមរបស់ស្ថាប័នដែលធ្វើការដើម្បីពង្រឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងមានគោលបំណងក្នុងការលើកកម្ពស់ការអនុវត្តអនុសាសន៍ដាក់ចេញដោយរបាយការណ៍នេះ។

២. ទិដ្ឋភាពទូទៅ

ផ្នែកនេះនៃរបាយការណ៍ កំណត់អំពីទិន្នន័យ "ដើម" ដែលបានកត់ត្រាក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការចំនួន២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩ ដែលត្រូវវាយតម្លៃនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។ ក្នុងផ្នែកនេះក៏ធ្វើការប្រៀបធៀបរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក នេះជាមួយនឹងរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍មុនៗផងដែរ ក្នុងគោលបំណង គូសបញ្ជាក់អំពីនិន្នាការ និងឆ្លុះបញ្ចាំងផ្នែកដែលមានភាពប្រសើរឡើង និងផ្នែកផ្សេងទៀតដែលមានការធ្លាក់ចុះ។

២៣៩ សំណុំរឿង	ជនជាប់ចោទ ៣៥២ នាក់		
១៤ សំណុំរឿងពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទជាអនីតិជន (៥,៩%)	ស្ត្រី ៤៧ នាក់ (១៣,៤%)	បុរស ៣០៥ នាក់ (៨៦,៦%)	អនីតិជន ២២ នាក់ (៦,២%)

តួលេខទី ២៖ សវនាការសាលាឧទ្ធរណ៍ដែលបានសង្កេតការណ៍៖ បទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និង បទលហុ[84]

សំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ត្រូវបានសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍

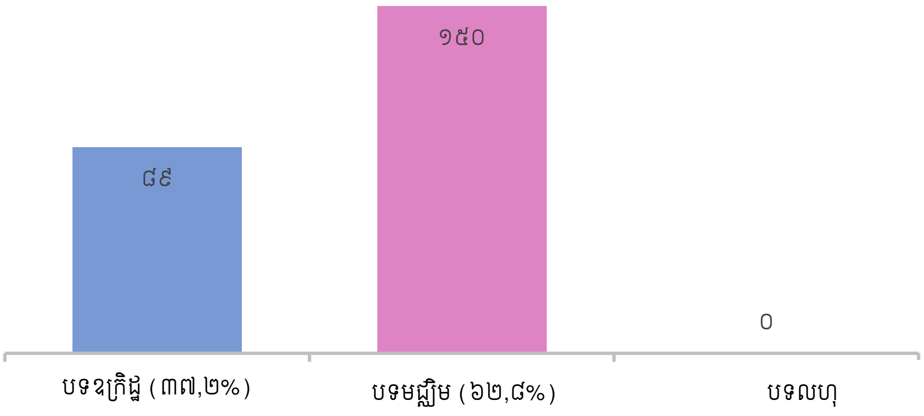

មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកំណត់និយមន័យបទឧក្រិដ្ឋថា ជាបទល្មើសទាំងឡាយណា ដែលអតិបរិមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារលើសពីរយៈពេលប្រាំឆ្នាំ។ បទមជ្ឈិមត្រូវបានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងមាត្រា ៤៧ ថាជាបទល្មើសទាំងឡាយណាដែលអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពីប្រាំមួយថ្ងៃ និងក្រោម ឬស្មើនឹងប្រាំឆ្នាំ។ យោងតាមមាត្រា ៤៨ បទលហុ គឺជាបទល្មើសដែលផ្តន្ទាទោសអតិបរមាឱ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល

[84] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនសំណុំរឿងសរុបដែលបានសង្កេតការណ៍ (២៣៩)។

ប្រាំមួយថ្ងៃ ឬតិចជាងនេះ ឬផ្តន្ទាទោសដោយការផាកពិន័យតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ។[85] ដូចមានបង្ហាញដោយតួលេខទី ២ ហើយថាសំណុំរឿងភាគច្រើនដែលគម្រោងបានសង្កេតការណ៍គឺជាបទមជ្ឈិម។

តួលេខទី ៣៖ ភាគីធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍[86]

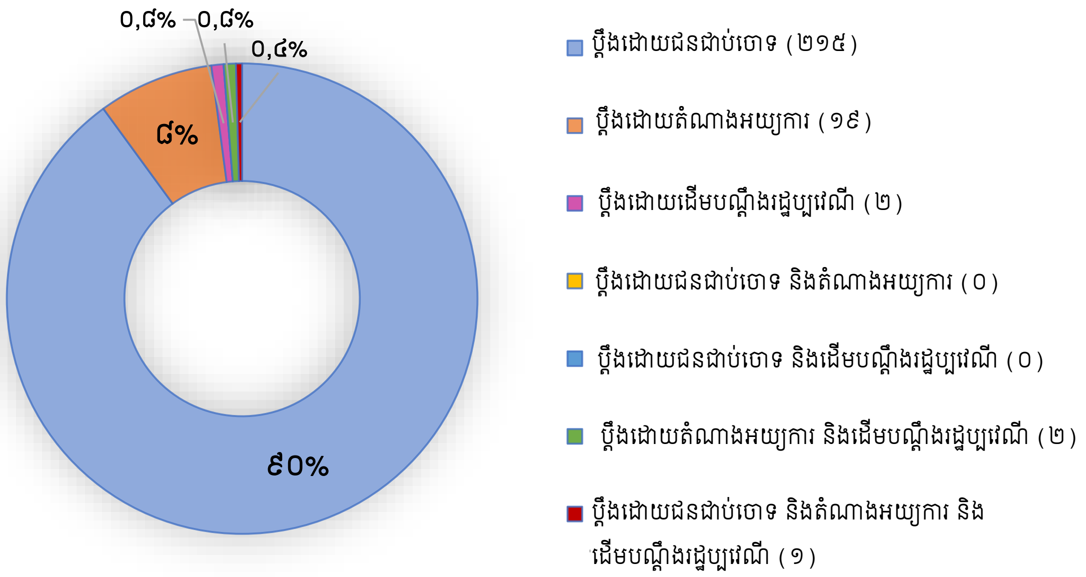

សាលក្រមចេញដោយសាលាដំបូង អាចត្រូវបានប្តឹងដោយព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី (អ្នកទាំងពីរនេះ អាចប្តឹងបានចំពោះផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី)។[87] តួលេខទី ៣ នេះបង្ហាញបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ភាគច្រើន (៩០%) ធ្វើឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទ។

តារាងខាងក្រោមនេះ ដែលជាសវនាការត្រូវបានសង្កេតការណ៍ដោយ ម.ស.ម.ក បង្ហាញអំពីសិទ្ធិដែលត្រូវបានគោរព និងសិទ្ធិមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ៖

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព	**សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរពមិនពេញលេញ**
• សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី • សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ • ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ	• សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព • សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ • សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ • សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ • សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

[85] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤៨។

[86] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនសំណុំរឿងសរុបដែលបានសង្កេតការណ៍ (២៣៩)។

[87] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៧៥។

• ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល	• សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង • សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ • សិទ្ធិរបស់អនីតិជន

ផ្នែកបន្ទាប់នេះ វិភាគអំពីការអនុវត្តជាតុផ្សំពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដោយសាលាឧទ្ធរណ៍នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍។ សម្រាប់គោលបំណងនៃការវិភាគ ជាដំបូង របាយការណ៍នេះគូសបញ្ជាក់អំពីទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានគោរពនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ មុននឹងឈានដល់ការឆ្លុះបញ្ចាំងលើការអនុវត្តនានា ដែលមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញតាមនិយាមនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

៣. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរពនៅសាលាឧទ្ធរណ៍
• សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី
• សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ
• ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ
• ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល

៣.១ សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៣)(ខ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវមានពេលវេលា និងសម្ភារបរិក្ខាគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់រៀបចំការពារខ្លួន និងឆ្លើយឆ្លងជាមួយមេធាវីដែលជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤៨	"[...] ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសុំរយៈពេល ឬប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា រឿងក្តីនោះមិនទាន់អាចជំនុំជម្រះភ្លាមៗបានទេនោះ សំណុំរឿងត្រូវលើកទៅពេលសវនាការក្រោយ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៩៨	"ក្នុងរយៈពេល ២៤ ម៉ោងបានកន្លងផុតទៅ តាំងពីពេលផ្តើមនៃការឃាត់ខ្លួនមកនោះ បុគ្គលដែលឃាត់ខ្លួនអាចសុំសន្ទនាជាមួយមេធាវី ឬជាមួយជនណាម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស [...]។ ជនដែលត្រូវបានជ្រើសរើសនេះអាចចូលទៅកាន់កន្លែងឃាត់ខ្លួន និងទាក់ទងជាមួយបុគ្គលសាមីខ្លួនបាន ៣០ (សាមសិប) នាទី ក្នុងលក្ខខណ្ឌធានាការសម្ងាត់នៃការសន្ទនានេះ។ ក្រោយការសន្ទនាជននេះ អាចធ្វើកំណត់សម្គាល់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលត្រូវភ្ជាប់ជាមួយសំណុំរឿង។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៥	"កាលណាជនត្រូវចោទមានមេធាវីអម ចៅក្រមស៊ើបសួរ ត្រូវកោះហៅមេធាវីយ៉ាងតិចបំផុត ៥ (ប្រាំ) ថ្ងៃមុន ការសួរចម្លើយ។ ក្នុងថេរវេលានេះ មេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងនៃនីតិវិធី [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៥៩	"អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ និងមេធាវី អាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងរហូតដល់ពេលបើកសវនាការ។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវប្រគល់សេចក្តី

	សន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដល់ក្រឡាបញ្ជីយ៉ាងយូរបំផុត ១ (មួយ) ថ្ងៃ មុនពេលសវនាការ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣១៩	"មុនពេលសវនាការ មេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងនៅការិយាល័យក្រឡាបញ្ជីនៃតុលាការនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ២៩	"ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការសម្រេចចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវឱ្យដំណឹងភ្លាមដោយផ្ទាល់ និងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅអនីតិជន ហើយប្រសិនបើសមស្របត្រូវឱ្យដំណឹងតាមរយៈអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬអ្នកទំនុកបម្រុង និងមេធាវីរបស់ អនីតិជន ដើម្បីរៀបចំមធ្យោបាយការពារអនីតិជន។"

បុគ្គលណា ដែលប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ គួរត្រូវបានផ្តល់ពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីត្រៀមការពារខ្លួនចំពោះបទចោទប្រកាន់ទាំងនោះ។ រយៈពេលដែលថា "គ្រប់គ្រាន់" គឺអាស្រ័យទៅលើស្ថានភាពនៃសំណុំរឿង[88] ប៉ុន្តែជាគោលការណ៍ ជនជាប់ចោទចាំបាច់ត្រូវអាចរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួនឱ្យបានសមស្របដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងភស្តុតាង ការស៊ើបអង្កេតរបស់តំណាងអយ្យការ និងបង្ហាញសាក្សីការពារខ្លួនផងដែរ។ ជនជាប់ចោទមានតួនាទីស្នើសុំលើកពេលជំនុំជម្រះក្តីរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញដោយសមហេតុផលថាពេលវេលាសម្រាប់ការរៀបចំការពារក្តីគឺមិនគ្រប់គ្រាន់ទេនោះ[89]។

មធ្យោបាយចាំបាច់ក្នុងការរៀបចំការពារខ្លួន រាប់បញ្ចូលទាំងការទទួលបាននូវឯកសារ និងភស្តុតាងនានានៃសំណុំរឿងដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទបានដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនបានពេញលេញ ហើយជនជាប់ចោទអាចមានលទ្ធភាពផ្តល់ព័ត៌មានពេញលេញដល់មេធាវីរបស់ខ្លួន។[90] ជាពិសេស សិទ្ធិនេះក៏រួមបញ្ចូលទាំងការទទួលបានឯកសារទាំងអស់ដែលតំណាងអយ្យការគ្រោងនឹងបង្ហាញនៅក្នុងតុលាការ និងភស្តុតាងដែលដោះបន្ទុក។[91] នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រការនេះក៏មានន័យថា ដើម្បីប្រើប្រាស់សិទ្ធិក្នុងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ជនជាប់ចោទគួរតែទទួលបានសាលក្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សាលាដំបូងដែលមានបញ្ជាក់ពីមូលហេតុត្រឹមត្រូវ និងប្រតិចារឹកនៃសវនាការជំនុំជម្រះដើម្បីឱ្យគាត់អាចរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួនបាន[92]។ លើសពីនេះទៅទៀត សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំត្រៀមការពារ

---

88 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣២។

89 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៣២។

90 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៣។

91 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៣។

92 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤៩; សូមមើលឧទាហរណ៍ ៖ UN HRC Communication លេខ ១៧៩៧/២០០៨, *Mennen v. The Netherlands*, ថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, វាក្យខណ្ឌ ៨.២.-៨.៤.

ក្តីទាមទារឱ្យមានការផ្តល់មធ្យោបាយដែលអាចឱ្យជនជាប់ចោទប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយសម្ងាត់ជាមួយនឹងមេធាវីរបស់ខ្លួន។[93]

តួលេខទី ៤៖ សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី[94]

៤.១. តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា មេធាវីការពារជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?

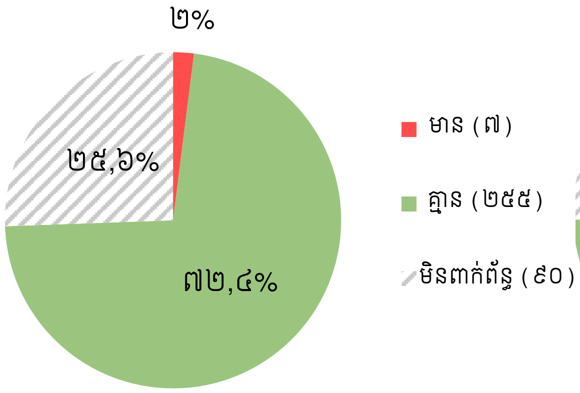

៤.១. តើបញ្ហាពេលវេលា និងមធ្យោបាយមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ?

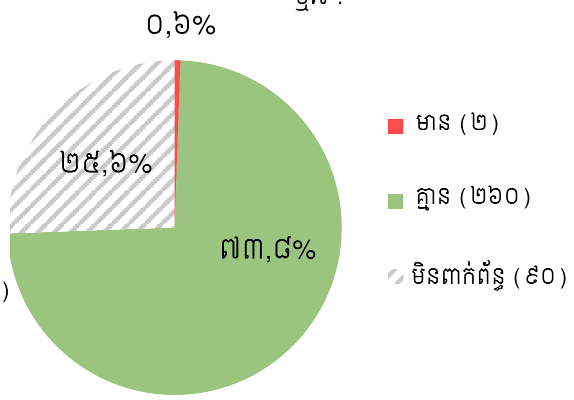

ថ្វីបើការសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ពុំបានផ្តល់ព័ត៌មានដែលចាំបាច់ទាំងអស់ដល់ ម.ស.ម.ក ដើម្បីវាយតម្លៃបានថាតើជនជាប់ចោទមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួន ឬពុំមានក៏ដោយ បើយោងតាមព័ត៌មានដែលមាន ម.ស.ម.ក បានកត់សម្គាល់ឃើញជាវិជ្ជមានថា សិទ្ធិនេះត្រូវបានគោរព នៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនលើសលប់។ ម.ស.ម.ក សង្កេតឃើញថាមានតែ ២% ប៉ុណ្ណោះនៃជនជាប់ចោទនៅសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ទាំងអស់ បង្ហាញថាមេធាវីការពារជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ហើយសំណុំរឿងភាគច្រើន គឺសុទ្ធតែមានមេធាវីនៅមុនពេលដំណើរការនីតិវិធី។ ចំណុច នេះបង្ហាញអំពីការថយចុះ បើធៀបទៅនឹងឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ ដែលមាន ៥% នៃជនជាប់ចោទដែលមេធាវីត្រូវបានកំណត់នៅថ្ងៃចូលសវនាការឧទ្ធរណ៍តែម្តង។ លើសពីនេះទៅទៀត មានតែពីរករណីប៉ុណ្ណោះដែលមេធាវីរបស់ជនជាប់ចោទបានលើកឡើងអំពីបញ្ហានៃកង្វះការរៀបចំការពារក្តី។

៣.២ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)	[...] ប៉ុន្តែការចេញសាលក្រមទាំងអស់អំពីរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ឬរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈ លើកលែងតែផលប្រយោជន៍អនីតិជន តម្រូវផ្សេងពីនេះ ឬរឿងក្តីអំពីទំនាស់គ្រួសារ ឬអាណាព្យាបាលរបស់កុមារ។"

[93] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៤។

[94] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនសរុបនៃជនជាប់ចោទ (៣៥២ នាក់) ដែលបានពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។ សម្រាប់តួលេខទី ៤.១ មិនពាក់ព័ន្ធ សំដៅលើសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទមិនមានមេធាវីតំណាង។ សម្រាប់តួលេខទី ៤.២. មិនពាក់ព័ន្ធ សំដៅលើសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទអវត្តមាន ហើយមិនមានវត្តមានមេធាវីតំណាងពួកគេ។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣១៧	"នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់សាលក្រមត្រូវប្រកាសនៅពេលសវនាការជាសាធារណៈ។"
ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ មាត្រា ៧	"[...] នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ សាលក្រម និងសាលដីកាតុលាការ ត្រូវប្រកាសនៅក្នុងសាលសវនាការដែលបើកជាសាធារណៈ [...]"

យោងតាមមាត្រា ១៤(១) ទោះបីជាសាធារណៈជនមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមស្តាប់ការជំនុំជម្រះក៏ដោយក៏ប៉ុន្តែសាលក្រម របកគំហើញសំខាន់ៗ ភស្តុតាង និងមូលហេតុផ្លូវច្បាប់ត្រូវតែប្រកាសជាសាធារណៈ។[95] មានតែករណីលើកលែងតិចតួចប៉ុណ្ណោះសម្រាប់វិធាននេះ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជនតម្រូវមិនឱ្យប្រកាសសាលក្រមជាសាធារណៈ (សូមមើលផ្នែក ៤.៨. សិទ្ធិអនីតិជន)។[96]

សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ គឺជាចំណុចគន្លឹះដើម្បីធានាឱ្យបាននូវតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព។ ប្រជាជនគ្រប់រូបត្រូវតែអាចមើលឃើញថាយុត្តិធម៌ពិតជាត្រូវបានផ្តល់ជូនពិតប្រាកដមែន ហើយការអនុញ្ញាតឱ្យសាធារណជនចូលរួមនៅក្នុងសវនាការ ក៏នឹងរឹតត្បិតសមត្ថភាពរបស់ចៅក្រមក្នុងការប្រព្រឹត្តតាមតែចិត្តរបស់ខ្លួនផងដែរ។ ប្រការសំខាន់មួយទៀត គឺការទទួលបានព័ត៌មានផ្លូវច្បាប់ ដោយហេតុថាព័ត៌មានទាំងនេះនឹងអាចឱ្យសាធារណជនដឹងអំពីប្រភេទនៃឥរិយាបថដែលបានអនុញ្ញាត ឬហាមឃាត់ដោយច្បាប់។

ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិរបស់រដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ២០១៤-២០១៨ មានគោលបំណង "ដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់នូវទិន្នន័យបញ្ជីតុលាការតាមប្រព័ន្ធព័ត៌មាន" និង"លើកកម្ពស់លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានអំពីតុលាការ រាប់បញ្ចូលទាំងព័ត៌មានអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ និងរបាយការណ៍ស្តីពីដំណើរការនីតិវិធី របាយការណ៍រដ្ឋបាលតាមពេលកំណត់ និងព័ត៌មានរដ្ឋបាលទាក់ទងនឹងសំណុំរឿងដែលមិនទាន់ជំនុំជម្រះ ដូចជាព័ត៌មានអំពីស្ថានភាព និងកាលវិភាគសវនាការ" ផងដែរ។[97] ប៉ុន្តែ នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ថ្វីបើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងត្រូវបានធ្វើឡើងក្តី ឧទាហរណ៍ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយកាលវិភាគសវនាការតុលាការជាដើមនោះ ប៉ុន្តែព័ត៌មានសំខាន់ៗ ជាពិសេស សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ភាគច្រើននៅតែមិនទាន់មានការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ

[95] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, វាក្យខណ្ឌ ២៩។

[96] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ២៩។

[97] "ផែនការអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រជាតិឆ្នាំ ឆ្នាំ២០១៤-២០១៨ រាជរដ្ឋាភិបាល វាក្យខណ្ឌ ២.១៦ http://cdc-crdb.gov.kh/cdc/documents/NSDP_2014-2018.pdf។

នៅឡើយនោះទេ។ ថ្វីបើក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញ ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាប្រចាំនូវសេចក្ដីសម្រេចរបស់ខ្លួនក្ដី[98] ប៉ុន្តែសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការផ្សេងទៀត ភាគច្រើននៅតែមិនអាចរកបានជាសាធារណៈនៅឡើយ។ កង្វះលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មាននេះ ធ្វើឱ្យការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រមិនអាចទៅរួច និងរារាំងដល់មេធាវីមិនអាចការពារក្ដីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពបានទៀតផង។ ក្រសួងយុត្តិធម៌ក៏បានប្រកាសផងដែរថាខ្លួននឹងបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យនៅទីក្រុងភ្នំពេញដើម្បីសម្រួលដល់ការប្រមូល និងការវិភាគទិន្នន័យពីសាលាដំបូង។[99]

តួលេខទី ៥៖ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណ[100]

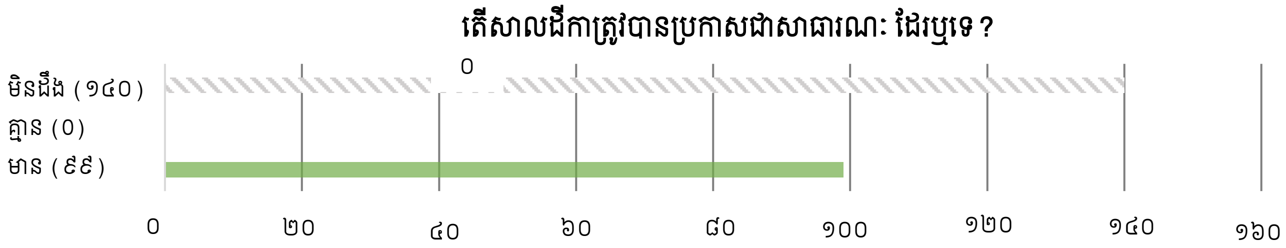

នៅគ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់ដែលយើងទទួលបានព័ត៌មាន (៩៩) សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈត្រូវបានគោរព។

៣.៣ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (គោលការណ៍នៃនីត្យានុកូលភាព)

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ស.ស.ស.ម មាត្រា ១១(២)	“គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយបានប្រព្រឹត្ត ឬភ្លាំងភ្លាត់ប្រព្រឹត្ត ដែលអំពើនេះមិនបានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិ។ មិនត្រូវផ្ដន្ទាទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោស ដែលបានកំណត់ឱ្យអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលបទល្មើសបានកើតឡើងឡើយ។
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៥	“គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះ មិនត្រូវដាក់ទោសឱ្យធ្ងន់

[98] “រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា” គេហទំព័រ៖ http://www.ccc.gov.kh។

[99] របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៩ របស់អង្គលេខាធិការដ្ឋាន UN OHCHR, OHCHR, វាក្យខណ្ឌ ៣៥, https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Ohchr-report/Role%២0and%២0achievements%២0of%២0the%២0Office.pdf។

[100] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនសំណុំរឿងសរុប ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។ “មិនដឹង” សំដៅលើសំណុំរឿងមិនទទួលបានព័ត៌មាន ឬសំណុំរឿងដែលមិនត្រូវបានតាមដានបន្តដោយសារអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការមិនមានវត្តមាននៅថ្ងៃប្រកាសសាលដីកា។

	ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុនជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន។ គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយ ដែលជននោះបានប្រព្រឹត្ត ក្នុងខណៈពេលដែលអំពើឬការខកខាននោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ។”
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣	“មានតែអំពើដែលបង្កើតជាបទល្មើសនៅពេលដែលអំពើនោះ មានចែងនៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានប៉ុណ្ណោះ ទើបផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន។”
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១០	“បទប្បញ្ញត្តិថ្មីដែលចែងអំពីទោសដែលស្រាលជាងត្រូវអនុវត្តភ្លាម។ ប៉ុន្តែការផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ហើយនោះ ត្រូវអនុវត្តទោះបីជាទោសដែលប្រកាសនោះធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងណាក៏ដោយ។ បទប្បញ្ញត្តិថ្មីដែលចែងអំពីទោសធ្ងន់ជាង នឹងត្រូវអនុវត្តតែទៅលើអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តក្រោយការចូលជាធរមាននៃបទប្បញ្ញត្តិនោះ។”

មាត្រា ១៥ នៃ ក.អ.ស.ព.ន ចែងអំពីគោលការណ៍នៃនីត្យានុកូលភាព និងបានហាមឃាត់មិនឱ្យមានការអនុវត្តប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដោយឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគោលការណ៍គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង (*nullum crimen sine lege*) និងគ្មានទោស បើគ្មានច្បាប់ចែង (*nulla poena sine legel*)។ គោលការណ៍នេះមានន័យថា គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ មិនត្រូវដាក់ទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។

តួលេខទី ៦៖ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ[101]

[101] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (ចំនួន ៣៥២ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ២៣៩។

ពុំមានករណីណាមួយដែលបានសង្កេតការណ៍ បានបង្ហាញថាច្បាប់ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីកាត់ទោសជនជាប់ចោទ មិនមានជាធរមាននោះទេនៅកាលបរិច្ឆេទកើតបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។ ហេតុនេះ ការរកឃើញរបស់ ម.ស.ម.ក បង្ហាញថាការការពារប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ត្រូវបានការពារ។ និន្នាការនេះបានកើតឡើងចាប់តាំងពី២០១៤ មកម្ល៉េះ។

៣.៤ ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៧)	"គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវយកមកចោទប្រកាន់ ឬយកមកផ្តន្ទាទោសសារជាថ្មីឡើងវិញចំពោះបទល្មើសដែលបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ឬបានលើកលែងទោសស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗរួចហើយ។"
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៣	"ពុំមានការចោទប្រកាន់ណាមួយ អាចប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះជាស្ថាពរនៅឯបរទេសចំពោះអំពើល្មើសដដែល ហើយដែលក្នុងករណីការផ្តន្ទាទោស បុគ្គលនោះបានបង្ហាញថា ខ្លួនបានអនុវត្តទោសរបស់ខ្លួនរួចហើយ ឬក៏ទោសត្រូវបានរលត់ដោយការផុតអាជ្ញាយុកាល។"
	"ដោយអនុវត្តតាមគោលការណ៍ *អាជ្ញាអស់ជំនុំ* ជនណាដែលត្រូវបានតុលាការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនជាស្ថាពរហើយ ជននោះមិនអាចត្រូវចោទប្រកាន់ទៀតទេចំពោះអំពើដដែល ទោះបីជាក្រោមការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសថ្មីផ្សេងក៏ដោយ។"

មាត្រា ១៤(៧)នៃ ក.អ.ស.ព.ន មានចែងអំពីគោលការណ៍ការហាមឃាត់ការវិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល *(ne bis in idem)* ហើយបានចែងថាគ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានយកមកចោទប្រកាន់ ឬយកមកផ្តន្ទាទោសសារជាថ្មីឡើយចំពោះបទល្មើស ដែលបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ឬបានលើកលែងទោសស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗរួចហើយ។[102] ការហាមឃាត់នេះមិនបានហាមការជំនុំជម្រះក្តីឡើងវិញលើជនណាម្នាក់បន្ទាប់ពីតុលាការជាន់ខ្ពស់បដិសេធការផ្តន្ទាទោស ការសន្មតទុកនៃការជំនុំជម្រះបទល្មើសប្រសិនបើត្រូវបានផ្តល់ហេតុផលដោយ "ករណីលើកលែង" ដូចជា ការរកឃើញភស្តុតាងថ្មី។[103] មានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនសម្រាប់តែបុគ្គលជាជនជាប់ចោទ និងសង្គមទាំងមូល ក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ រួមទាំងការផ្តល់ភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់ និងបង្ការការខ្វះខាតធនធានផ្នែកច្បាប់ផងដែរ។

---

[102] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៥៤។

[103] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៥៦។

តួលេខទី ៧៖ ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល[104]

តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោសចំពោះ
បទល្មើសនេះពីមុនមកដែរឬទេ ?

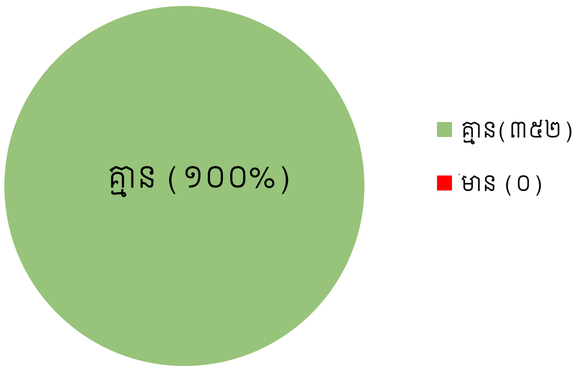

សូមកត់សម្គាល់ថាគ្មានជនជាប់ចោទណាម្នាក់ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន ៣៥២ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ករណីដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោសសម្រាប់អំពើដដែលដែលបានប្រព្រឹត្តកាលពីមុនឡើយ។ ដូច្នេះ សិទ្ធិនេះត្រូវបានធានា។ សូមបញ្ជាក់ថា និន្នាការនេះបានកើតឡើងចាប់តាំងពី២០១៤ មកម្ល៉េះ ។

[104] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (ចំនួន ៣៥២ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ២៣៩។

៤. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ

សិទ្ធិមួយចំនួនមិនត្រូវបានធានា និងអនុវត្តនៅពុំទាន់បានពេញលេញនៅឡើយ ហេតុដូច្នេះបានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិបុគ្គលក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ សិទ្ធិទាំងនេះមានដូចជា៖

- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ
- សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង
- សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ
- សិទ្ធិរបស់អនីតិជន

៤.១ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ស.ស.ស.ម មាត្រា ៥	"គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវទទួលទារុណកម្ម ឬទណ្ឌកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តិកម្មកាចសាហាវឥតមនុស្សធម៌ ឬថោកទាបបានឡើយ។"
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៣)(ឆ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់កំហុសលើខ្លួនឯង ឬសារភាពថាមានពិរុទ្ធ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ច្បាប់នេះហាមឃាត់មិនឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។ ច្បាប់ការពារជីវិត កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៥	"[...] ជនត្រូវចោទអាចត្រូវសួរចម្លើយបានតែនៅចំពោះមុខមេធាវីរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមេធាវីដែលត្រូវបានកោះហៅយ៉ាងត្រឹមត្រូវហើយ មិនចូលបង្ហាញខ្លួននៅថ្ងៃ និងម៉ោងកំណត់ទេ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសួរចម្លើយជន ត្រូវចោទដោយគ្មានវត្តមានរបស់មេធាវី។ និទ្ទេសស្តីអំពីអវត្តមាននេះ ត្រូវចុះនៅក្នុងកំណត់ហេតុសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ [...]"

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២១	"[...] ការសារភាពក៏ដូចជាប្រភេទនៃភស្តុតាងដទៃទៀតដែរ ត្រូវដាក់ជូនតុលាការធ្វើការថ្លឹងថ្លែង។ ចម្លើយដែលទទួលក្រោមការបង្ខិតបង្ខំខាងរូបកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្ត នេះ គ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងទេ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥	"គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវជានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ [...] មិនត្រូវប្រើទារុណកម្ម ទណ្ឌកម្ម ឬប្រព្រឹត្តកម្មផ្សេងទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក តាមគ្រប់រូបភាពទៅលើរូបកាយ និងផ្លូវចិត្តរបស់អនីតិជនឡើយ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [...] សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង [...]"

មាត្រា ១៤(៣)(ឆ) នៃ ក.អ.ស.ព.ន ធានានូវសិទ្ធិបុគ្គល "មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯង ឬឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព"។[105] សិទ្ធិនេះមានពីរផ្នែក៖ ទីមួយ ជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំ ឬជំរុញឱ្យផ្តល់ភស្តុតាងប្រឆាំងខ្លួនឯងឡើយ។ នៅពេលជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទសារភាព ការសារភាពនោះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្តដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលណាមួយឡើយ។[106] ប្រសិនបើការសារភាព ឬការថ្លែងណាមួយបានធ្វើឡើងដោយរំលោភទៅលើមាត្រា ៧ នៃ ក.អ.ស.ព.ន (ការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្ម) ត្រូវដកចេញពីភស្តុតាង លើកលែងតែត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ថា ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តដែលបានហាមឃាត់ដោយមាត្រា ៧ នៃ ក.អ.ស.ព. បានកើតឡើងប៉ុណ្ណោះ។[107] និយាយម្យ៉ាងទៀតបានន័យថា ជនសង្ស័យ/ជនត្រូវចោទទទួលបានសិទ្ធិដែលមិនអាចដកហូតបានក្នុងការមិនផ្តល់ភស្តុតាងដែលអាចត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់ប្រឆាំងរូបខ្លួន។[108] ប្រសិនបើជនម្នាក់បដិសេធមិនផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯង ឬសារភាពទោសកំហុសទេនោះ ស្ថានភាពដែលចៅក្រមចេញសេចក្តី

---

[105] ក៏សូមមើលផងដែរអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iv)។

[106] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤១។ សូមមើលផងដែរ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹង Guyana* សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨២/D/៩១២/២០០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៥.១ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1149។ UN HRC *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា*, សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨១/D/១០៣៣/២០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1125។ UN HRC *សំណុំរឿង Khuseynova and Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប CCPR/ C/៩៤/D/១២៦៣–១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨.៣ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1457។

[107] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤១។

[108] ក.អ.ស.ព.ន, មាត្រា ១៤(៣)(ឆ) សូមមើលផងដែរ អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iv)។

សន្និដ្ឋានជាអវិជ្ជមានពីការនៅស្ងៀមនេះ ត្រូវបានហាមឃាត់។[109] ក្នុងករណីរបស់អនីតិជន ច្បាប់នេះមានលក្ខណៈកាន់តែទូទៅថែមទៀត៖ អនីតិជនមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំ "ឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម" ឡើយ។[110] សិទ្ធិនេះក៏ត្រូវបានធានាតាមមាត្រាទាំងអស់នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប ជាពិសេស គឺមាត្រា ១៥[111] ពីព្រោះសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាពនេះគ្របដណ្តប់លើការហាមឃាត់ជាដាច់ខាតប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប។

តួលេខទី ៨៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព[112]

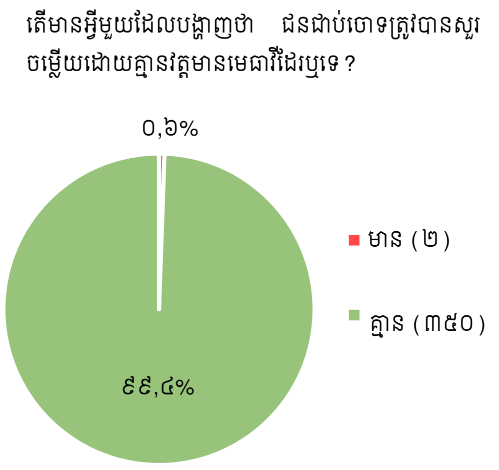

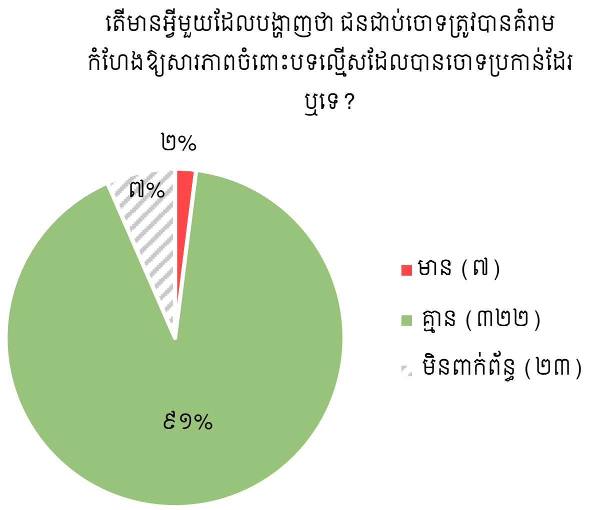

[109] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប ("ECtHR") សំណុំរឿង Condron ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស ចុះនៅឆ្នាំ ២០០០ វាក្យខណ្ឌ ៥៦ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58798 ECtHR សំណុំរឿង *Beckles v.* ប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស ចុះនៅឆ្នាំ ២០០០ វាក្យខណ្ឌ ៥៨ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60672។

[110] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ, មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iv)។

[111] អនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តិមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬ បន្ថោកបន្ទាប ចែងថា ("CAT") មាត្រា ១៥៖ "*រដ្ឋភាគី ត្រូវធានាថា ឯកសារពាក្យការណ៍ទាំងឡាយ ដែលបង្កើតឡើងបានមកពីអំពើទារុណកម្ម មិនត្រូវយកមកសំអាងជាធាតុនៃភស្តុតាងក្នុងនីតិវិធីណាមួយឡើយ លើកលែងតែឯកសារពាក្យការណ៍នោះ ត្រូវបានធ្វើសម្រាប់ជាភស្តុតាងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនៅអំពើទារុណកម្ម។*" http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Treaty/CAT-EN.pdf។

[112] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (៣៥២ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍។ មិនពាក់ព័ន្ធ = ទាំងជនជាប់ចោទ និងមេធាវីមិនមានវត្តមាន ដូចនេះ មិនមាននរណាម្នាក់លើកពីបញ្ហានេះ។

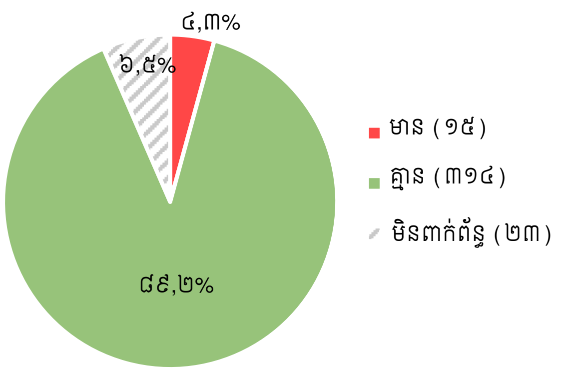

ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើបាយការណ៍ មានការកត់សម្គាល់ថា មានតែជនជាប់ចោទចំនួន ២ នាក់ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលបានលើកឡើងថា ពួកគេត្រូវបានសួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវី។ ជនជាប់ចោទចំនួន ៧ នាក់ (២%) បានលើកឡើងថាពួកគេបានរងការគំរាមកំហែងឱ្យសារភាព ខណៈដែលជនជាប់ចោទចំនួន ១៥ នាក់ផ្សេងទៀត (៤,៣%) បានបញ្ជាក់ថា ពួកគេទទួលរងការប្រើអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មដើម្បីឱ្យពួកគេសារភាពចំពោះបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ក្នុងអំឡុងពេលសាកសួរដោយនគរបាលយុត្តិធម៌។ ទោះបីជានិន្នាការនេះបង្ហាញការថយចុះបន្តិចបន្តួចបើធៀបទៅនឹងអំឡុងពេលធ្វើបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ ដែលសិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ថាត្រូវបានគោរពជារួម ដោយហេតុថាពុំមានការកែលម្អគួរឱ្យកត់សម្គាល់ឡើយ ហើយការលើកឡើងអំពីការគំរាមកំហែង ឬអំពើហិង្សាគឺត្រូវបានលើកមកជាបន្តបន្ទាប់ចាប់តាំងពីពេលចាប់ផ្តើមនៃអំឡុងពេលធ្វើបាយការណ៍ ជាហេតុនាំឱ្យមានការចាត់ថ្នាក់សិទ្ធិនេះថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ។

វាក្យសព្ទច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ៖

- *សិទ្ធិបដិប្បញត្តិ៖ ជាសិទ្ធិមួយដែលការអនុវត្តរបស់វាមិនអាចព្យួរបានដោយរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងកាលៈទេសៈ "គ្រាមានសន្ទ" នៅក្រោមមាត្រា ៤ នៃ ក.អ.ស.ព.ន។*
- *សិទ្ធិដាច់ខាត៖* សិទ្ធិដែលពុំអនុញ្ញាតឱ្យមានការរឹតត្បិត។
- *គោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃច្បាប់អន្តរជាតិទូទៅ (គោលការណ៍ ជូស យូហ្សិន្ទ (jus cogens))៖* "[ក] គឺជាបទដ្ឋានដែលត្រូវបានទទួលយក និងទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍អន្តរជាតិថាជាបទដ្ឋានដែល

ហាមឃាត់មិនឱ្យមានបដិប្បញ្ញត្តិ និងដែលអាចកែសម្រួលបានតែតាមរយៈបទដ្ឋានបន្តបន្ទាប់នៃច្បាប់អន្តរជាតិទូទៅដែលមានលក្ខណៈចរឹតដូចគ្នាតែប៉ុណ្ណោះ"។[113]

ថ្វីបើចំនួនសំណុំរឿងដែលមានសញ្ញាណបញ្ជាក់អំពីការបង្ខិតបង្ខំ ឬការធ្វើទារុណកម្ម (ផ្លូវចិត្ត ឬផ្លូវកាយ) ក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយមានចំនួនតិចតួចក្តី ប៉ុន្តែនេះជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងផងដែរ។ ជាការពិតណាស់ការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្មមានចែងយ៉ាងពិសេសនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ សិទ្ធិនេះមិនត្រឹមតែជាសិទ្ធិបដិប្បញ្ញត្តិ តែនេះក៏ជាសិទ្ធិដាច់ខាតផងដែរ។ មានការទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយថាការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្មគឺជាបទដ្ឋានមូលដ្ឋាននៃច្បាប់អន្តរជាតិទូទៅ *(គោលការណ៍ ជូស យូហ្សិន្ទ (jus cogens))*។[114]

សាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវស៊ើបអង្កេតលើអំណះអំណាងទាំងអស់នេះឱ្យសព្វជ្រុងជ្រោយ។ ប្រសិនបើការលើកឡើងអំពីការបង្ខិតបង្ខំណាមួយ ត្រូវបានបង្ហាញជាភស្តុតាងថាជាការពិតក្រោយការស៊ើបអង្កេត ចៅក្រមមានកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចដាក់ភស្តុតាងក្រោមការសារភាពដែលបានធ្វើឡើងនោះជាភស្តុតាងមិនអាចទទួលយកបានក្នុងតុលាការ និងមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលដើម្បីជឿជាក់ថា ការសារភាពនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបង្ខំ។ ម្យ៉ាងទៀត ថ្វីបើបញ្ហានេះគួរត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរក្តីក៏ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវរក្សាការប្រុងប្រយ័ត្ន និងធានាថា រាល់អំណះអំណាងស្តីពីការបង្ខិតបង្ខំដែលពុំត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងអំឡុងពេលមុនសវនាការនោះ ត្រូវបានស៊ើបអង្កេតសព្វជ្រុងជ្រោយមុនពេលសវនាការត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបន្តទៅមុខទៀត។

នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ[115] រវាង ម.ស.ម.ក និងសាលាឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ភាគីសាលាឧទ្ធរណ៍អះអាងថា មិនមានការបង្ខំ ឬហិង្សាលើជនជាប់ចោទនៅក្នុងសវនាការទេ។ ប៉ុន្តែមានជនជាប់ចោទខ្លះ ដែលធ្លាប់បានសារភាពពីមុនមក បានបដិសេធការសារភាពរបស់ពួកគេវិញ ដោយសារតែពួកគេចង់ដោះសារ។ សាលាឧទ្ធរណ៍បានបញ្ជាក់ថា ចៅក្រមបានឲ្យជនជាប់ចោទទាំងនោះបង្ហាញភស្តុតាងដូចជា ស្នាមរបួសពីហិង្សាជាដើម។ លើសពីនេះ សាលាឧទ្ធរណ៍ក៏បានប្រាប់ថា ប្រសិនបើ

---

113 គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិ "របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីការងារនៃសម័យប្រជុំលើកទី៧១" កំណត់ត្រាផ្លូវការនៃមហាសន្និបាត សម័យប្រជុំលើកទី៧៤ ឯកសារបំពេញបន្ថែមលេខ ១០ (A/៧៤/១០), ២០១៩, កថាខណ្ឌ ៥៦, អាចរកបាននៅ https://legal.un.org/ilc/reports/2019/។

114 M. Nowak, *U.N. កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ – CCPR Commentary* (2nd edn, N.P. Engel 2005), ទំព័រ. ១៥៧.

115 ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ជនជាប់ចោទណាដឹងខ្លួន និងទទួលការសារភាព យើងនឹងពិចារណាលើបន្ទុបន្ថយនូវកម្រិតនៃការផ្តន្ទាទោសផងដែរ។

៤.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (១)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ឬសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩២	"ការពិភាក្សាដេញដោលប្រព្រឹត្តទៅនៅពេលសវនាការជាសាធារណៈ។"
ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ មាត្រា ៧	"ការពិភាក្សាដេញដោលប្រព្រឹត្តទៅនៅពេលសវនាការជាសាធារណៈ។"

> ***ការជានាក្នុងករណីសវនាការសម្ងាត់***
>
> ទោះបីជាក្នុងករណីដែលសាធារណជនមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមនៅក្នុងសវនាការដោយសារតែករណីលើកលែងមួយចំនួនក៏ដោយ ក៏នៅតែមានការការពារដើម្បីធានានូវសាធារណភាពផងដែរ។
>
> នៅក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ សាលក្រម រាប់បញ្ចូលទាំង របកគំហើញសំខាន់ៗ ភស្តុតាង និងហេតុផលផ្លូវច្បាប់ ត្រូវតែធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ។[116] មានតែនៅក្នុងករណីតិចតួចប៉ុណ្ណោះ(ឧ. ប្រសិនបើចាំបាច់ដើម្បីផលប្រយោជន៍ របស់អនីតិជន) អាចជាករណីលើកលែងចំពោះការការពារដូចបានអះអាងនេះ។

មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការសម្រេចថាមានពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានទោសនៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេសជាក់លាក់មួយចំនួន ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលតុលាការយល់ឃើញថា សវនាការជាសាធារណៈនឹងបង្កឱ្យមាន "*ការប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរ*" ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សន្តិសុខជាតិ ឬសីលធម៌ ឬប្រសិនបើមានជនជាប់ចោទជាអនីតិជន (សូមមើល ៤.៨. សិទ្ធិអនីតិជន)។[117] លើកលែងតែនៅក្នុងស្ថានភាពពិសេសមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះដែលសាធារណជនទាំងអស់ ឬមួយចំនួនមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួម។ នៅ

[116] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ២៩។

[117] CCPC, មាត្រា ៣១៦ ចែងថា តុលាការអាចបើកសវនាការពេញលេញ ឬដោយផ្នែកនៅក្នុងសវនាការសម្ងាត់ ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា សវនាការជាសាធារណៈនឹងបង្កឱ្យមានការប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សារធារណៈ ឬសីលធម៌ ប៉ុន្តែសេចក្តីពន្យល់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះត្រូវតែភ្ជាប់មកជាមួយនឹងសាលក្រមតាមសំណុំរឿង។ មាត្រា ១៤(១) នៃ ក.អ.ស.ព.ន ចែងថា អ្នកសារព័ត៌មាន និងសាធារណជនអាចនឹងមិនឱ្យត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមសវនាការទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក ដោយសារតែហេតុផល "សីលធម៌ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬសន្តិសុខជាតិនៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ" ដែលសាធារណៈជនអាចធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យលើផលប្រយោជន៍របស់តុលាការ ឬដោយសារតែអត្ថប្រយោជន៍នៃជីវិតឯកជនរបស់គូភាគីតម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ។ មាត្រា ៤៧ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ចែងថា ការពិភាក្សាដេញដោល និងការប្រកាសសាលក្រមរឿងក្តីអនីតិជន ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងសវនការជាអសាធារណៈ។

ក្នុងកាលៈទេសៈផ្សេងទៀត សវនាការត្រូវតែបើកចំហចំពោះសាធារណជន រួមមាន អ្នកសារព័ត៌មាន និងមិនអាចផាត់ចេញនូវប្រភេទបុគ្គលជាក់លាក់មួយចំនួនឡើយ។[118] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈក៏មានពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចដែលតុលាការត្រូវផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធនឹងពេលវេលា និងទីតាំងសវនាការដល់សាធារណជន និងផ្តល់មធ្យោបាយមានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងកម្រិតសមហេតុផលសម្រាប់ឱ្យសាធារណជនចូលរួម។[119]

តួលេខទី៩៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ[120]

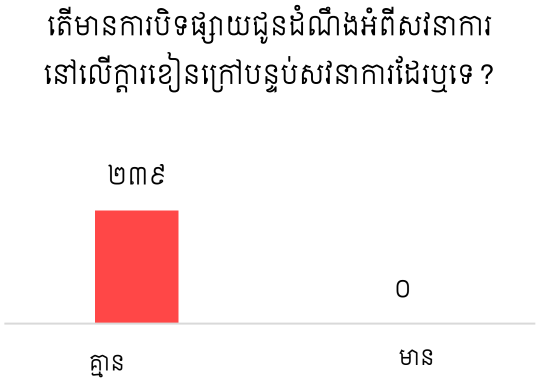

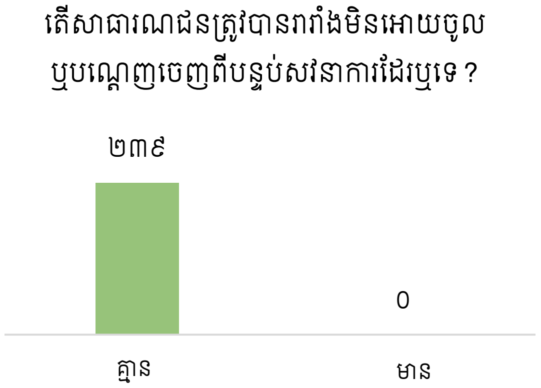

ការជូនដំណឹងអំពីសវនាការ គឺជាវិធីសាស្ត្រមួយដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសវនាការជាសាធារណៈ តាមរយៈការផ្តល់ដំណឹងជូនដល់សាធារណជន ដែលគប្បីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឬសវនាការណាមួយនឹងត្រូវធ្វើឡើង។ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០១៧ និងឆ្នាំ២០១៨ សាលាឧទ្ធរណ៍[121] បានយល់ស្របថាពិតជាមានកង្វះខាតការជូនដំណឹងអំពីសវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងកាលវិភាគរបស់តុលាការមែន និងបានជូនដំណឹងដល់ ម.ស.ម.ក ថាសាលាឧទ្ធរណ៍នឹងចាត់វិធានការដើម្បីធ្វើយ៉ាងណាកែលម្អឱ្យសាធារណជនអាចចូលរួមនៅក្នុងសវនាការកាន់តែល្អប្រសើរឡើង ប៉ុន្តែចាប់ពីពេលនោះមក ពុំមានការបិទផ្សាយដំណឹងជាសាធារណៈអំពីសវនាការនៅខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការឡើយ។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក កង្វះការជូនដំណឹងអំពីសវនាការបានក្លាយជាបញ្ហាមួយ ហើយបញ្ហានេះចាំបាច់ត្រូវតែមានវិធានការរឹងមាំដើម្បីដោះស្រាយចំណុចខ្វះខាតទាំងនេះ។ សាលាឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើងថា នៅពេលសវនាការ ចៅក្រមមិនដែលហាមឃាត់សាធារណជនណាម្នាក់ចូលក្នុងសវនាការទេ ដោយឡែកការបិទកាលវិភាគសវនាការគឺជាបញ្ហារដ្ឋបាល និងមិនមែនជាច្បាប់តម្រូវទេ។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈសំដៅដល់គូភាគី និងមិនគ្របដណ្តប់ដល់ការបិទកាលវិភាគសវនា

---

[118] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ២៩។

[119] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ២៨; គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ, *Van Meurs v. The Netherlands*, Communication No. ២១៥/១៩៨៦, UN Doc. CCPR/C/៣៩/D/២១៥/១៩៨៦, ១៩៩០, វាក្យខណ្ឌ ៦.២, http://juris.ohchr.org/Search/Details/311។

[120] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ករណីដែលបានសង្កេតការណ៍។

[121] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៃ ម.ស.ម.ក បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧។

ការទេ ម្យ៉ាងវិញទៀត ស្ថានភាពថវិកា និងសម្ភារក៏ជាបញ្ហាសម្រាប់តុលាការជាតិផងដែរ។ យ៉ាងណាក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ សាលាឧទ្ធរណ៍បានខិតខំប្រឹងប្រែង ហើយអគ្គលេខាធិការថ្មីបានយកចិត្តទុកដាក់ និងកំពុងពិនិត្យដាក់ព័ត៌មានលើគេហទំព័រ ដើម្បីធ្វើការលើសំណុំរឿងនេះ តែសម្រាប់លេខសំណុំរឿងនឹងមិនដាក់ឈ្មោះជនជាប់ចោទទេដែលអាចប៉ះពាល់កេរ្តិ៍ឈ្មោះជនជាប់ចោទ។[122]

៤.៣ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៣)(ក)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗ និងដោយលម្អិតអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ជាភាសាដែលជននោះចេះ។"
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ច)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវទទួលបានអ្នកបកប្រែភាសាដោយឥតគិតឈ្នួល បើជនជាប់ចោទមិនយល់ ឬមិនចេះភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២២	"ក្រឡាបញ្ជីហៅឈ្មោះជនជាប់ចោទ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ ព្រមទាំងផ្ទៀងផ្ទាត់មើលអត្តសញ្ញាណជនទាំងនោះ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៥	"ប្រធានសវនាការប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទឱ្យបានដឹងអំពីអំពើដែលគេចោទប្រកាន់លើខ្លួន"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៣០	ក្នុងករណីចាំបាច់ ប្រធានអាចហៅរកអ្នកបកប្រែ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៣១	"កាលណាសំណួរត្រូវសួរដល់ជនគ និងថ្លង់ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវសរសេរសំណួរ ហើយឱ្យសាមីខ្លួនអាន និងឆ្លើយជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ។ ក្នុងករណីសាមីជនមិនចេះអាន ឬមិនចេះអក្សរ ប្រធានត្រូវរកអ្នកបកប្រែក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៣០ [...] ប្រធានសវនាការអាចហៅរកអ្នកធ្លាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជនគ និងថ្លង់នោះ មកបកប្រែ។"

[122] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩៦	"វិធានដែលអនុវត្តចំពោះតុលាការជាន់ដំបូង ក៏ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះសាលាឧទ្ធរណ៍។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖[...] សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី [...] សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់[...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥១	"នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែល អនីតិជនយល់បានអំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី) នៃច្បាប់នេះ [...]."

ជនទាំងឡាយដែលត្រូវបានចោទពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវតែទទួលបាននូវការជូនដំណឹង "ភ្លាមៗ" អំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ដែលជននោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ ។ ការយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ អនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទអាចរៀបចំខ្លួនបានត្រឹមត្រូវដើម្បីការពារក្តី។ ដើម្បីអនុលោមតាមកាតព្វកិច្ចនៅក្រោមមាត្រា ១៤ នៃ ក.អ.ស.ព.ន ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ ត្រូវតែផ្តល់ជូនភ្លាមៗនៅពេលដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្រោមច្បាប់ជាតិ ឬភ្លាមៗនៅពេលដែលជននោះត្រូវបានហៅជាសាធារណៈថាជាជនជាប់ចោទ។ ចំណុចនេះអាចធ្វើឡើងតាមរយៈការផ្តល់ព័ត៌មានផ្ទាល់មាត់ (តែនៅក្នុងករណីដែលក្រោយមកទៀតត្រូវបានមានការបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរប៉ុណ្ណោះ) ឬជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ លុះត្រាព័ត៌មានបង្ហាញថាទាំងច្បាប់ និងអង្គហេតុទូទៅដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែលជាមូលដ្ឋាននៃការចោទប្រកាន់នោះ។[123] សូមរំឭកផងដែរ អ្នកសង្កេតការណ៍ការជំនុំជម្រះរបស់ ម.ស.ម.ក បានប្រមូលទិន្នន័យចាប់តាំងពីពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះដំបូងមក ដូច្នេះរហូតមកដល់ពេលនេះ ជនជាប់ចោទគប្បីទទួលការយល់ដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនដែលបានឈានដល់ការអនុវត្តនីតិវិធីឃាត់ខ្លួន/ឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ទោះជាយ៉ាណាក៏ដោយ ចៅក្រមក៏នៅតែត្រូវរំឭកដល់ជនជាប់ចោទអំពីព័ត៌មាននេះនៅមុនពេលសវនាការចាប់ផ្តើម ហើយត្រូវប្រាកដថាជនជាប់ចោទពិតជាយល់ព័ត៌មាននេះ។ នេះជាការងារដ៏មានសារៈសំខាន់ជាពិសេសដោយសារតែពេលខ្លះ បទចោទអាចត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរ ឬកែប្រែនៅចន្លោះពេលនៃការចាប់ខ្លួនដំបូង/ការចោទប្រកាន់ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការជាក់ស្តែង។

[123] សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២។ សូមមើលផងដែរ៖ *Williams v. Jamaica* ដែលនៅក្នុងនោះគណៈកម្មាធិការបានបញ្ជាក់បន្ថែមថា ព័ត៌មានលម្អិតអំពីការចោទប្រកាន់ត្រូវតែផ្តល់ជូននៅ "ដំណាក់កាលដំបូងនៃការស៊ើបអង្កេតបឋម ឬការបើកសវនាការមួយចំនួនផ្សេងទៀតដើម្បីគាំទ្រការសង្ស័យផ្លូវការកាន់តែច្បាស់ទៅលើជនជាប់ចោទ។"

តួលេខទី ១០៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ - ទិដ្ឋភាពទូទៅ[124]

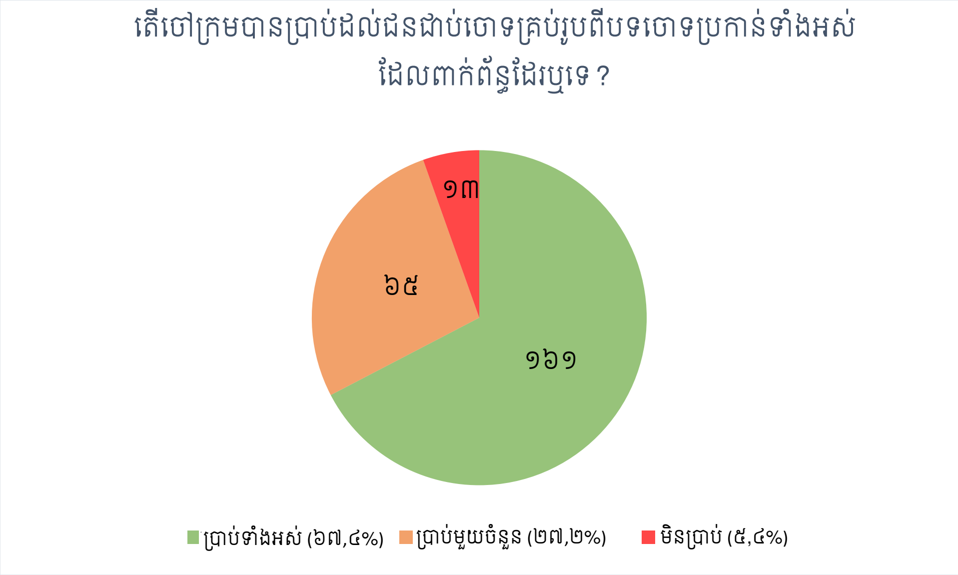

នៅក្នុងសំណុំភាគច្រើន (១៦១ នៃ ២៣៩ ឬ ៦៧,៤%) ចៅក្រមបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីការចោទប្រកាន់ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដែលចោទប្រកាន់ទៅលើពួកគេ។ ដោយហេតុថាស្ទើរតែមួយភាគបីនៃសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានប្រាប់អំពីបទចោទប្រកាន់ដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់មកលើខ្លួនឡើយ ដែលនេះគឺជាការព្រួយបារម្ភមួយផងដែរ។ ដូច្នេះ ម.ស.ម.ក សម្រេចចិត្តចាត់ចំណាត់ថ្នាក់សិទ្ធិនេះថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ។

តួលេខទី ១១៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់- ទិដ្ឋភាពលម្អិត[125]

ទិន្នន័យ	មាន		គ្មាន	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?	១៦៣	៦៨,២%	៧៦	៣១,៨%
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែរឬទេ?	២១៧	៩០,៨%	២២	៩,២%
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	២០៤	៨៥,៤%	៣៥	១៤,៦%
តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីឈ្មោះអ្នកចូលរួមដែរឬទេ?	២១៨	៩១,២%	២១	៨,៨%

[124] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។
[125] ទិន្នន័យគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។

ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដែរឬទេ?[126]	៩	១០០%	០	០%

តួលេខខាងលើនេះបង្ហាញថា ក្នុងសំណុំរឿងជាច្រើន ចៅក្រមនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ថ្លែងឡើងវិញអំពីបទចោទប្រកាន់ អង្គហេតុ កាលបរិច្ឆេទ និងព័ត៌មានទាក់ទងនឹងបទចោទ។ ហេតុនេះ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទនៃការចោទប្រកាន់នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជាញឹកញាប់ត្រូវបានគោរព។ នៅពេលប្រៀបធៀបជាមួយនឹងការរកឃើញនៅក្នុងការសង្កេតការណ៍កាលពីឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ការគោរពសិទ្ធិនេះគឺមានការល្អប្រសើរឡើងតែបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុងតារាងខាងក្រោមនេះ។

តួលេខទី ១២៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ - ការវិវឌ្ឍ[127]

	២០១៧/២០១៨	២០១៨/២០១៩
ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានប្រាប់អំពីការចោទប្រកាន់ទាំងអស់	៦៩%	៦៧,៤% (- ១,៦)
ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានប្រាប់អំពីច្បាប់ដែលពាក់ពាក់ព័ន្ធ	៦៣%	៦៨,២% (+ ៥,២)
ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានលើកឡើងអំពីកាលបរិច្ឆេទនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស	៩៤,៨%	៩០,៨% (- ៤)
ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានប្រាប់ពីទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស	៧៨,៤%	៨៥,៤% (+៧)
ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានរៀបរាប់ឈ្មោះអ្នកចូលរួម	៩២,៥%	៩១,២% (-១,៣)

នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ព័ត៌មានដែលចៅក្រមមិនបានផ្តល់ជូន ភាគច្រើនគឺទាក់ទងនឹងមាត្រាច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ និងទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ព័ត៌មានទាំងនេះ គឺជាព័ត៌មានលម្អិតសំខាន់ដែលត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសវនាការព្រហ្មទណ្ឌ។ សាលាឧទ្ធរណ៍លើកឡើងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ថា ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍មានរបាយការណ៍ស្រាប់ និងអានរបាយការណ៍នោះនៅមុនពេលសវនាការសួរដេញដោល។ ចៅក្រមបានប្រាប់ព័ត៌មាន និងអង្គហេតុទាំងអស់ រួមមាន ភាគី

[126] មានតែករណីចំនួន ៩ ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវការអ្នកបកប្រែ។

[127] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ ហើយសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ទៀតត្រូវបានសង្កេតការណ៍នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

ពាក់ព័ន្ធ អ្នកប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប៉ុន្តែមិនប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ដោយសារតែជនជាប់ចោទបានសារភាពកំហុសរួចហើយ។[128]

៤.៤ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ឃ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវជំនុំជម្រះដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន និងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬតាមរយៈជំនួយការច្បាប់ តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន និងត្រូវបានប្រាប់ឱ្យដឹងអំពីសិទ្ធិនេះ ប្រសិនបើខ្លួនគ្មានជំនួយការច្បាប់ ហើយត្រូវទទួលបានជំនួយការច្បាប់សម្រាប់ខ្លួន ក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ និងដោយឥតបង់ថ្លៃ នៅគ្រប់ករណីបែបនេះ បើជនជាប់ចោទ គ្មានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីចំណាយទៅលើជំនួយការច្បាប់ទេ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៣	"នៅពេលដែលជនត្រូវចោទដែលជាអនីតិជន ចូលបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូង ជននេះត្រូវតែមានមេធាវីអមជានិច្ច។ បើគ្មានការជ្រើសរើសដោយជនត្រូវចោទទេ តុលាការត្រូវចាត់តាំងមេធាវីនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣០០	"ជនជាប់ចោទត្រូវចូលបង្ហាញខ្លួន នៅពេលសវនាការរបស់តុលាការដោយផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទ ត្រូវអមដោយមេធាវីម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ជនជាប់ចោទក៏អាចសុំឱ្យចាត់តាំងមេធាវីឱ្យខ្លួនបានដែរនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣០១	"ជំនួយពីមេធាវីត្រូវតែមានជាចំាំបាច់ខាតនៅក្នុងករណីដូចតទៅ៖ ១. ករណីបទឧក្រិដ្ឋ ២. កាលណា ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៨៩	"ជនជាប់ចោទដែលជាប់ឃុំ ត្រូវតែផ្ទេរនៅក្នុងរយៈពេលយ៉ាងខ្លីបំផុតតាមបញ្ជារបស់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យទៅនៅក្នុងពន្ធនាគារ ឬមណ្ឌលឃុំខ្លួនដែលនៅជិតជាងគេបំផុតនៃទីស្នាក់ការរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍។"

[128] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ច្បាប់ស្តីពីពន្ធនាគារ មាត្រា ៦២	"ក្រៅពីទណ្ឌិត ការផ្ទេរជនជាប់ឃុំពីពន្ធនាគារមួយទៅពន្ធនាគារមួយ ក៏ត្រូវជូនដំណឹងដល់ព្រះរាជអាជ្ញាមានសមត្ថកិច្ចខាងដែនដីបញ្ជូន និងព្រះរាជអាជ្ញាមានសមត្ថកិច្ចខាងដែនដីទទួល ឬព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានសមត្ថកិច្ចកំពុងចាត់ការរឿងក្តី។"(ការបកប្រែរបស់ម.ស.ម.ក)
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌ អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថា បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [...] សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌ អនីតិជន មាត្រា ៥០	"ជំនួយរបស់មេធាវី ត្រូវតែមានដាច់ខាតនៅក្នុងសវនាការ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌ អនីតិជន មាត្រា ៥១	"នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែលអនីតិជនអាចយល់បាន អំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ • សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី) នៃច្បាប់នេះ • សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលជំនុំជម្រះក្តី • សិទ្ធិទទួលបានការការពារពីតុលាការនូវទង្វើមិនគប្បី ឬការសួរដេញដោលមិនសមរម្យ • សិទ្ធិប្តឹងជិតចិត្តទៅក្រុមជំនុំជម្រះ • សិទ្ធិធ្វើសំណូមពរចុងក្រោយ និង • សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍។"

ការដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសណាមួយ អាចជាបទពិសោធន៍គួរឱ្យខ្លាច ហើយនីតិវិធីច្បាប់អាចមានភាពស្មុគស្មាញ និងច្របូកច្របល់។ ហេតុដូច្នេះ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលបុគ្គលគ្រប់រូបមានឱកាសទទួលបានមេធាវី។ បន្ថែមលើនេះទៀត ប្រសិនជនជាប់ចោទដែលពុំមានលទ្ធភាពអាចជួលមេធាវីដោយខ្លួនឯង អាជ្ញាធរដែលពាក់ព័ន្ធគួរផ្តល់មេធាវីដោយឥតគិតថ្លៃ ក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ។[129] ស្ថានទម្ងន់នៃបទល្មើស និងការមានឱកាសទទួលបានភាពមិនលម្អៀងមួយចំនួនដើម្បីឈ្នះបណ្តឹងនៅសាលាឧទ្ធរណ៍គឺជាកត្តាដែលត្រូវតែយកមកធ្វើការពិចារណាក្នុងការវាយតម្លៃថាតើគួរតែផ្តល់មេធាវីដោយឥតគិតដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃភាពយុត្តិធម៌ឬយ៉ាងណា។[130] សិទ្ធិមានមេធាវីជានាថាជនជាប់ចោទមានឱកាសក្នុង

[129] ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ឃ)។ UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៨។

[130] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៨។

ការទទួលបានការណែនាំផ្នែកវិជ្ជាជីវៈពីអ្នកជំនាញផ្នែកតស៊ូមតិ ដែលមានលទ្ធភាពពន្យល់នូវបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងខ្លួន ពន្យល់ពីសិទ្ធិ ណែនាំពីដំណើរការជំនុំជម្រះ និងការពារផលប្រយោជន៍ដល់ខ្លួននៅក្នុងតុលាការ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់បុគ្គលម្នាក់ត្រូវទទួលបានមេធាវី ប្រសិនបើបុគ្គលនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬជននោះជាអនីតិជន។ ថ្វីបើពុំមានការតម្រូវដោយច្បាប់ចំពោះការទទួលបានមេធាវី ប្រសិនជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម (លើកលែងតែជាអនីតិជន) ជននោះនៅតែមានជម្រើសមានមេធាវី ប្រសិនបើខ្លួនត្រូវការរក្សាឱ្យមានមេធាវី។ នៅក្នុងករណីបែបនេះ បន្ទុកក្នុងការរក្សាឱ្យមានមេធាវី ពុំមែនជាបន្ទុករបស់តុលាការឡើយ។ បន្ថែមលើនេះទៀត សវនាការចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ[131]ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទអាចបានឮ និងឆ្លើយតបចំពោះសំណុំរឿងដែលបានប្ដឹងប្រឆាំងរូបខ្លួន ព្រមទាំងបង្ហាញការការពារខ្លួន។

ទាក់ទងជាមួយអនីតិជន សវនាការត្រូវធ្វើឡើងដោយមានវត្តមាន "ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ឬជំនួយសមស្របដទៃទៀត" ព្រមទាំងឪពុកម្ដាយ ឬអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់កុមារ លើកលែងតែរកឃើញថា ការធ្វើបែបនេះពុំមែនជាឧត្ដមប្រយោជន៍របស់កុមារ។[132] សិទ្ធិមានវត្តមានផ្ទាល់ ត្រូវអនុវត្តចំពោះនីតិវិធីបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រសិនបើសំណុំរឿងនោះពាក់ព័ន្ធសំណួរផ្នែកអង្គហេតុផង និងអង្គច្បាប់ផង[133] ដែលករណីនេះកើតមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ថ្វីបើសវនាការ *កំបាំងមុខ* អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យមានតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិក្ដី សវនាការកំបាំងមុខ អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើឡើងបានតែក្នុងស្ថានភាពពិសេស និងនៅពេលការធ្វើបែបនេះផ្ដល់ផលប្រយោជន៍ដល់ការអនុវត្តត្រឹមត្រូវផ្នែកយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះ។[134] ចាំបាច់ត្រូវមានការផ្ដល់ហេតុផលសមស្របដើម្បីអាចធ្វើសវនាការកំបាំងមុខបាន។[135] បន្ថែមលើនេះទៀត ចាំបាច់ត្រូវមានការបញ្ជាក់ច្បាស់ពីជនជាប់ចោទថា ខ្លួនបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ។[136]

---

[131] ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ឃ)។ UN HRC សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៦។

[132] អនុសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iii)។ មើលផងដែរ UN HRC សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤២។

[133] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិសំណុំរឿង Karttunen ទល់នឹងប្រទេសហ្វាំងឡង់ដ៍ សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៣៨៧/១៩៨៩ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/46/D/387/1989 ចុះនៅឆ្នាំ១៩៩២ វាក្យខណ្ឌ ៧.៣, http://juris.ohchr.org/Search/Details/402 ។

[134] UN HRC សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅ លេខ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៦។

[135] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ , សេចក្ដីសម្រេចលេខ ០១៦/១៩៧៧ សំណុំរឿង Mbenge ទល់នឹង Zaire, នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/18/D/16/1977, ចុះនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣ វាក្យខណ្ឌ ១៤.១ http://juris.ohchr.org/Search/Details/573។

[136] UN HRC, សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៣៦។

តួលេខទី ១៣៖ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ[137]

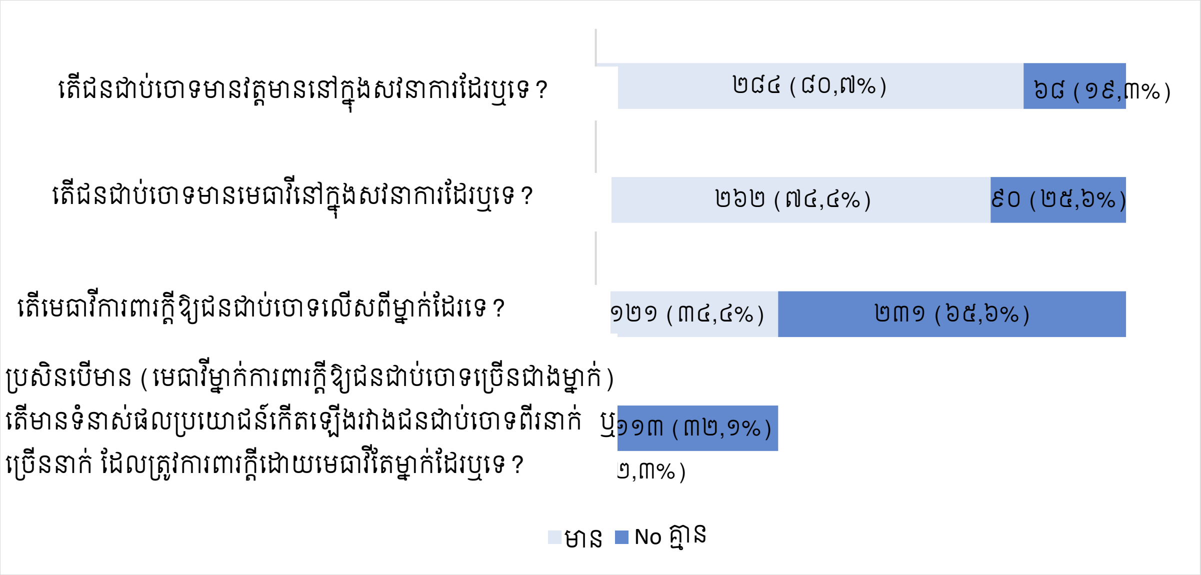

ទិន្នន័យរវាងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ មានចំណុចមិនខុសប៉ុន្មានទេ។ ភាគរយនៃជនជាប់ចោទដែលមានវត្តមាននៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការមានចំនួនថយចុះពី ៨២,៥ ដល់ ៨០,៧%។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ចំនួនជនជាប់ចោទដែលមានមេធាវីតំណាងបានធ្លាក់ចុះពី ៧៦,៦% ដល់ ៧៤,៤%។ នេះនៅតែជាចំណុចគួរឱ្យបារម្ភ ដោយសារមានតែជនជាប់ចោទប្រមាណតែ ៣/៤ ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានមេធាវីតំណាង។

ថ្វីបើសិទ្ធិមានមេធាវីត្រូវបានការពារនៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើន (៧៤,៤%) ក៏ដោយ ប៉ុន្តែបើគិតទៅលើលក្ខណៈសម្បត្តិជាមូលដ្ឋាននៃសិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី គឺស្ថានភាពដែលជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិមចំនួន ២៥,៦% ពុំមានមេធាវីតំណាង និងសំណុំរឿងចំនួន ១៩,៣% ដែលជនជាប់ចោទមិនមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ នៅតែជាតួលេខខ្ពស់គួរឱ្យព្រួយបារម្ភធ្ងន់ធ្ងរនៅឡើយ។ នៅខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[138] បានគូសបញ្ជាក់ថាសំណុំរឿងភាគច្រើនដែលជនជាប់ចោទអវត្តមានពេលសវនាការគឺដោយសារបញ្ហាកង្វះខាតនៃការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពីមណ្ឌលឃុំឃាំងមកតុលាការ ដែលនេះជាការទទួលខុសត្រូវរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ។ កាលពីខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ សាលាឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើងថាខ្លួនតែងតែអនុវត្តតាមនីតិវិធីនៃច្បាប់ជាតិជានិច្ច។ ឧទាហរណ៍ ការមានមេធាវីជាទូទៅតែងតែតម្រូវឱ្យមានសម្រាប់

---

[137] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (ចំនួន ៣៥២ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ២៣៩។

[138] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៃ ម.ស.ម.ក បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញ៉ូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើបេកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧។

សវនាការសំណុំរឿងឧក្រិដ្ឋ និងអនីតិជន ខណៈដែរសំណុំរឿងមជ្ឈិម ជនជាប់ចោទមិនត្រូវឱ្យមានមេធាវីឡើយ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមិនមែនជាអនីតិជន[139]។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំនួនសំណុំរឿងដែលមេធាវីតំណាងឱ្យជនជាប់ចោទច្រើនជាងម្នាក់នៅតែមានចំនួនដដែលនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ ដូចគ្នាទៅនឹងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨។ ស្ថានភាពដែលមេធាវីតំណាងឱ្យជនជាប់ចោទច្រើនជាងម្នាក់ ដែលពេលខ្លះមានប្រសិទ្ធភាពថ្លៃចំណាយនោះ បានធ្វើឱ្យមានការព្រួយបារម្ភកើនឡើងចំពោះសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលការការពារក្តី ឬការបង្ហៃរហេតុការណ៍របស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ក្នុងចំណោមសហជនជាប់ចោទ មានភាពខុសគ្នា ឬមានភាពផ្ទុយគ្នាទៅនឹងស្ថានភាពរបស់សហជនជាប់ចោទផ្សេងទៀត។ ប្រសិនបើមេធាវីតែម្នាក់តំណាងឱ្យជនជាប់ចោទទាំងអស់ នឹងធ្វើឱ្យការការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់មានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានទៅលើជនជាប់ចោទម្នាក់ទៀតជាក់ជាមិនខាន ហើយជនជាប់ចោទម្នាក់នោះនឹងមិនអាចទទួលបានការការពារក្តីដោយប្រសិទ្ធភាព ហើយការតំណាងគ្រប់គ្រាន់ដោយមេធាវីជនជាប់ចោទឡើយ។ ករណីបែបនេះ គឺមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍ ដូច្នេះជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ គួរតែមានមេធាវីដាច់ដោយឡែកពីគ្នា[140]។

នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ ទំនាស់ផលប្រយោជន៍ដែល ម.ស.ម.ក បានរកឃើញនៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើការសង្កេតការណ៍នៅសវនាការ គឺមានសំណុំរឿងតែ ៦,៦% ប៉ុណ្ណោះ ដែលមេធាវីតែម្នាក់តំណាងឱ្យជនជាប់ចោទច្រើននាក់ ដែលចំនួននេះបានកើនឡើងបើធៀបទៅនឹងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ (៣%)។

តួលេខទី១៤៖ ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ[141]

តើចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬការពារក្តីរបស់ពួកគេបានដែរឬទេ?

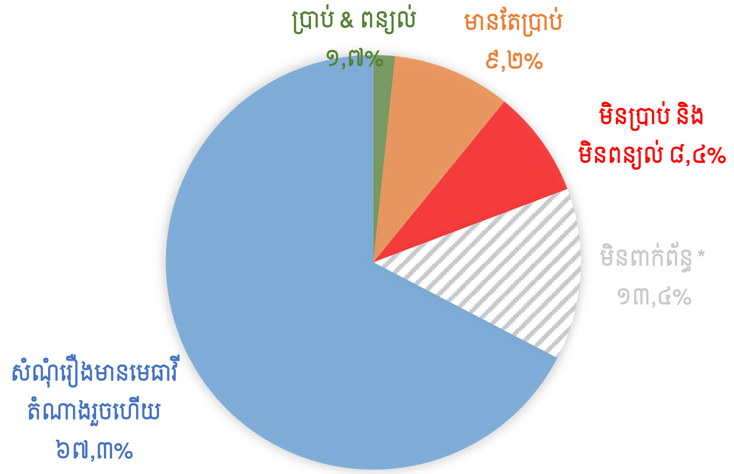

---

[139] នៅថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយនឹងប្រធាន អនុប្រធានទាំងអស់ មហាអយ្យការ អ្នកតំណាងចៅក្រមម្នាក់ និងអគ្គលេខាធិការរដ្ឋបាលនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ដើម្បីពិភាក្សាអំពីលទ្ធផលរកឃើញនៃរបាយការណ៍នេះ។

[140] មាត្រា ១៩ សូមមើលឯកសារណែនាំសម្រាប់តារាងសង្កេតការណ៍ប្រើដើម្បីកត់ត្រាទិន្នន័យសវនាការនៅពេលសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក http://tmp.sithi.org/index.php?p=detail&id=97&l=en ទំព័រ ៤៧។

[141] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។ មិនពាក់ព័ន្ធ = ជនជាប់ចោទអវត្តមាន។

ដោយហេតុថា ៦៧,៣% នៃសំណុំរឿងទាំង ២៣៩ សំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងរួចហើយ ដែលនេះបង្ហាញថាសិទ្ធិរបស់បុគ្គលក្នុងការទទួលបានមេធាវី ភាគច្រើនត្រូវបានការពារ ហើយស្ថានភាពនេះនៅតែមានលំនឹងចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ មក។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង២៣៩ សំណុំរឿង មាន ២០ សំណុំរឿង (ឬស្មើនឹង ៨,៤%) ដែលចៅក្រមពុំបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ។ តួលេខនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈល្អប្រសើរ បើធៀបជាមួយនឹងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ដែលភាគរយពេលនោះគឺ ១៦%។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍បានបញ្ជាក់ថា ចៅក្រមមានបញ្ជីសិទ្ធិដែលត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទរួចហើយ។ ប៉ុន្តែ មានសិទ្ធិខ្លះ គួរប្រាប់ និងខ្លះមិនត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទ ដូចជាសិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។[142]

ក្នុងករណីជនជាប់ចោទពុំមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ ជាញឹកញាប់អវត្តមាននេះដោយសារបញ្ហាភ័ស្តុភារ ក៏ដូចជា បញ្ហាផ្នែកការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងចៅក្រមជាមួយមណ្ឌលកែប្រែ ឬកន្លែងឃុំឃាំង។ ដោយហេតុថាមានសាលាឧទ្ធរណ៍តែមួយប៉ុណ្ណោះសម្រាប់ប្រទេសទាំងមូល ជនជាប់ចោទដែលជាប់ឃុំនៅក្នុងមណ្ឌលកែប្រែតាមខេត្ត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើដំណើរមកកាន់សាលាឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃសវនាការ។ ប៉ុន្តែមានករណីជាច្រើនដែលការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពុំអាចធ្វើឡើងបាន ដោយសារតែតុលាការបញ្ជូនព័ត៌មានទៅខុសមណ្ឌលកែប្រែ ឬដោយសារតែមណ្ឌលកែប្រែ ពុំបានផ្តល់ព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាពអំពីការផ្ទេរជនជាប់ឃុំពីមណ្ឌលកែប្រែមួយទៅមណ្ឌលកែប្រែមួយទៀត។ បញ្ហាភ័ស្តុភារទាំងអស់នេះ អាចត្រូវបានដោះស្រាយយ៉ាងងាយស្រួលដោយមិនត្រឹមតែត្រូវបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមទៀតនោះទេ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវតែកែលម្អការរក្សាកំណត់ត្រា និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងតុលាការជាមួយមណ្ឌលកែប្រែផងដែរ។ ក្តីបារម្ភនេះអាចកាត់បន្ថយបានតាមរយៈការបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍នៅតាមភូមិភាគ[143]។ ទាក់ទិននឹងសិទ្ធិមានមេធាវី ភាគីសាលាឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើងថា បទឧក្រិដ្ឋ និងសំណុំរឿងអនីតិជនត្រូវតែមានមេធាវីការពារ។ បទល្មើសមជ្ឈិម គឺរដ្ឋមិនរ៉ាប់រងរឿងផ្តល់ជូនមេធាវីទេ តែក៏មិនហាមជនជាប់ចោទស្វែងរកមេធាវីដោយខ្លួនឯងដែរ។ សាលាឧទ្ធរណ៍បានខិតខំស្វះស្វែងរកមេធាវីឲ្យជនជាប់ចោទ ហើយសាលាឧទ្ធរណ៍មានបន្ទប់២ សម្រាប់មេធាវីជួបជាមួយកូនក្តី និងមានបន្ទប់រង់ចាំសម្រាប់ជនជាប់ចោទ។ ចំពោះការថតចម្លងសំណុំរឿងរបស់មេធាវីការពារជនជាប់ចោទជាជនក្រីក្រគឺមិនយកកម្រៃទេ។ ចំពោះការស្នើសុំមេធាវីការពារជនក្រីក្រ គឺពិបាកដោយតម្រូវឲ្យមានការបញ្ជាក់ពីភាពក្រីក្ររបស់ជនជាប់ចោទភ្ជាប់ជាមួយទៅគណៈមេធាវីថែមទៀត។ ម្យ៉ាងវិញទៀត គណៈមេធាវីមានបញ្ហាលំបាកផ្នែកថវិកា ដែលនាំឲ្យមាន

[142] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

[143] របាយការណ៍រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់វដ្តលើក៣ នៃការត្រួតពិនិត្យជាសកលតាមពេលវេលាកំណត់ (UPR) វាក្យខណ្ឌ ១៨C, ៤០ ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្តីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់ UNSRSHRC ទំព័រ ៤ វាក្យខណ្ឌ ២; ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ របាយការណ៍ UNSRSHRC វាក្យខណ្ឌ ៨១។

ភាពយឺតយ៉ាវក្នុងការឆ្លើយតប និងផ្តល់មេធាវី។ ចៅក្រមក៏បានសាកសួរជនជាប់ចោទពីបទមជ្ឈិម អំពីការចង់មានមេធាវីការពារផងដែរ ប៉ុន្តែជនជាប់ចោទខ្លះបានឲ្យចៅក្រមធ្វើសវនាការដោយគ្មានមេធាវី។[144]

៤.៥ សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(២)	"ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាគ្មានទោសរហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកថាជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥	"គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវជានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ [...] សន្មតថាគ្មានទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"

ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស គឺជាសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និងត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកលថាជាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលសិទ្ធិនេះអនុវត្តនៅពេញរយៈពេលនៃនីតិវិធីនៃការស៊ើបអង្កេត និងការជំនុំជម្រះផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ រហូតដល់ការបញ្ចប់បណ្តឹងឧបាស្រ័យចុងក្រោយ។[145] មានន័យថាជនម្នាក់នឹងត្រូវបានសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស រហូតទាល់តែពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់ និងតាមរយៈសាលដីកាស្ថាពរ។ គោលការណ៍ដែលថា បន្ទុកនៃភស្តុតាងស្ថិតនៅលើស្ថាប័នអយ្យការ មិនមែនជាបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទទេ គឺមានប្រភពចេញមកពីការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។[146]

បើទោះបីជាជនជាប់ចោទមិននិយាយអ្វីទាំងអស់ ហើយមិនបង្ហាញភស្តុតាងអ្វីទាល់តែសោះក៏ដោយ ក៏ជនចាប់ចោទត្រូវបានឱ្យរួចផុតពីបទចោទ ប្រសិនបើអយ្យការមិនអាចបង្ហាញភស្តុតាងដាក់បន្ទុក ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ជនជាប់ចោទពុំមានកាតព្វកិច្ចត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងដើម្បីបង្ហាញថាខ្លួនជាជនគ្មានទោសនោះឡើយ។

កាន់តែជាក់លាក់ទៀត ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសតម្រូវឱ្យ៖

i. តុលាការ ឬសាលាក្តីមិនត្រូវធ្វើការសម្រេចជាមុនចំពោះសំណុំរឿងដែលនាំមកចំពោះមុខខ្លួនឡើយ។

---

[144] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

[145] ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ("ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ"), សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ (ផ្នែកទី ១), ជំពូក ៦ ទំព័រ ២១៩, http://bit.ly/1jp0Xxn។

[146] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣០។

ii. ពិរុទ្ធភាពហួសពីវិមតិសង្ស័យ ចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងដោយអយ្យការ។
iii. ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ចោទ មិនត្រូវធ្វើឡើងក្នុងលក្ខណៈដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាពនោះឡើយ។
iv. ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយគួរចៀសវាងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាំងឡាយណាដែលបំផ្លាញដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសឡើយ។
v. អាជ្ញាធរសាធារណៈក៏គួរចៀសវាងការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈណាដែលអាចបំផ្លាញដល់ការសន្មតជាមុននេះដែរ[147]។

តួលេខទី ១៥៖ សិទ្ធិនៅស្ងៀម[148]

តើចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមដែរឬទេ?

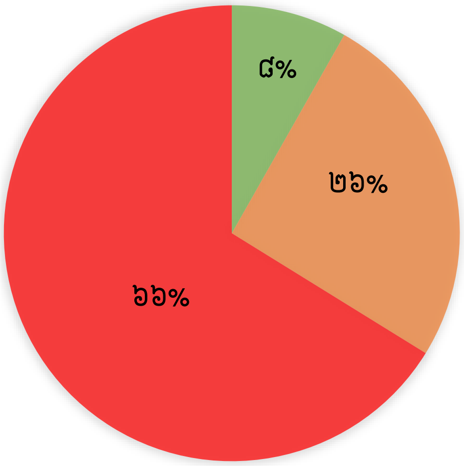

សិទ្ធិនៅស្ងៀម គឺចាក់ឫសគល់នៅក្នុងសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ នៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនលើសលប់ (៦៦%) ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍មិនបានប្រាប់ និងមិនបានពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទនោះទេ។ ការអនុវត្តដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយជាបន្ទាន់ ដោយហេតុថា សិទ្ធិនេះជាសិទ្ធិស្នូលមួយនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ បញ្ហានេះ ចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយជាបន្ទាន់ ដោយហេតុថា សិទ្ធិនេះជាសិទ្ធិស្នូលមួយនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ទោះជាយ៉ាងណា សាលាឧទ្ធរណ៍បានបញ្ជាក់ថា មានសិទ្ធិខ្លះ

[147] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣០; ECtHR, *Barberá, Messegué and Jabardo ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* ឆ្នាំ១៩៩៨ វាក្យខណ្ឌ ៧៧ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57429។

[148] ទិន្នន័យនេះគ្រប់ដណ្តប់លើសំណុំរឿងចំនួន ២០៧ ករណី (ក្នុងចំណោម ២៣៩ ករណី) ដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ។

ដែលគួរប្រាប់ និងខ្លះទៀតមិនត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទទេ ដូចជា សិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសជាដើម។[149]

សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស រាប់បញ្ចូលទាំងកាតព្វកិច្ចរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការធានាថាគ្មានការសន្មតទោសទុកជាមុនលើជនជាប់ចោទ ក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសឡើយ[150]។ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទចូលរួមក្នុងសវនាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស[151] ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសត្រូវបានប៉ះពាល់ជាខ្លាំង។ ករណីនេះ ជាពិសេសនៅពេលដែលពុំមានការបង្ហាញឱ្យឃើញពីភាពខុសគ្នារវាងអ្នកត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការ និងទណ្ឌិត។ នៅពេលដែលអ្នកត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនោះ ការបង្ហាញខ្លួននេះគឺដូចគ្នាទៅនឹងទណ្ឌិតដែលត្រូវបានកាត់ទោសជាស្ថាពរហើយ។ ដោយសារតែពុំមានការបញ្ជាក់ពីភាពខុសគ្នារវាងអ្នកជាប់ឃុំទាំងពីរប្រភេទ ការអនុវត្ត បែបនេះធ្វើឱ្យមានការសន្មតយ៉ាងជាក់ស្តែងថា ជនជាប់ចោទគឺពិតជាជនល្មើសដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសរួចហើយ ហេតុដូច្នេះ អាចជះឥទ្ធិពលដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រម ក៏ដូចជាការយល់ឃើញរបស់សាធារណជនផងដែរ។ សូម្បីតែនៅពេលជនជាប់ចោទកំពុងតែជាប់ឃុំ ការណ៍ដែលថាជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស ក៏ធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍យុត្តិធម៌ដូចគ្នាដែរ។ បញ្ហាដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ។

ការប្រតិបត្តិល្អជាលក្ខណៈអន្តរជាតិនៅក្នុងយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌចង្អុលបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជនជាប់ចោទគួរតែអាចស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួនពេលបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងតុលាការ។ វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមាអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ឃុំ ("វិធាននេស៊ុន មេនឌីឡា (Nelson Mandela))"[152] អនុម័តដោយមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងឆ្នាំ ២០១៥ ដែលបង្ហាញពីការប្រតិបត្តិល្អ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ឃុំចែងថា "ជនជាប់ឃុំដែលពុំទាន់បានជុំនុំជម្រះ ត្រូវបាន

---

[149] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

[150] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វគ្គខណ្ឌ ៣០ ["*ជាធម្មតា ជនជាប់ចោទមិនគួរត្រូវបានដាក់ខ្នោះ ឬដាក់ក្នុងទ្រុងក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះនោះទេ បើមិនដូច្នោះទេ ការបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការក្នុងលក្ខណៈបែបនេះអាចបង្ហាញថាជនជាប់ចោទគឺជាឧក្រិដ្ឋជនដ៏គ្រោះថ្នាក់*"]; សូមមើល ECtHR, *Samoila* និង *Cionca v. Romania*, ថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨, វាក្យខណ្ឌ ៩៩-១០១។

[151] ចំណុចនេះសំដៅលើឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវរបស់ទណ្ឌិត ដែលក្រសួងមហាផ្ទៃបានចេញសេចក្តីប្រកាសថា ឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវនេះគឺសម្រាប់ទណ្ឌិតដែលសាលក្រម ឬសាលដីកាបានចូលជាស្ថាពររួចហើយ។ សូមមើលព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ឯកសណ្ឋានជនជាប់ឃុំ និងសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ http://tmp.sithi.org/index.php?p=detail&id=108&l=en ។

[152] អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ "វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រព្រឹត្តិចំពោះជនជាប់ឃុំ" សេចក្តីសម្រេចលេខ ៧០/១៧៥ ឧបសម្ព័ន្ធ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៥ https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf ។

អនុញ្ញាតឱ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួន ប្រសិនបើសម្លៀកបំពាក់នោះស្អាត និងសមស្រប។ ប្រសិនបើគាត់ស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារឯកសណ្ឋាននោះត្រូវខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋាន ដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យទណ្ឌិត"។ នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក") ជនរងការចោទប្រកាន់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួននៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការព្រហ្មទណ្ឌ រហូតមានសេចក្តីសម្រេចជាស្ថាពរ។ ហេតុនេះ ជនជាប់ចោទគួរតែទទួលបានការអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួន។ យ៉ាងហោចណាស់ ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារដែលពួកគេស្លៀកពាក់ ចាំបាច់ត្រូវតែខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋានរបស់ទណ្ឌិត។ ជាលទ្ធផលនៃការតស៊ូមតិរបស់ ម.ស.ម.ក មានការផ្លាស់ប្តូរជាសន្សឹមៗលើចំណុចនេះ ដោយក្នុងនោះមានជនជាប់ចោទកាន់តែច្រើនទៅៗបានបង្ហាញខ្លួនក្នុងឯកសណ្ឋាន (ពណ៌ទឹកក្រូច) ខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋានរបស់ទណ្ឌិត (ពណ៌ខៀវ)។ បន្ថែមលើនេះទៀត មានករណីមួយចំនួន ដែលជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការនៅក្នុងសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួនផ្ទាល់[153]។

តួលេខទី ១៦៖ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស[154]

	មាន	**គ្មាន**	**មិនពាក់ព័ន្ធ**
តើជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតដែរឬទេ?	៧៧ (២១,៩%)	១៧៧ (៥០,៣%)	៩៨ (២៧,៨%)
តើជនជាប់ចោទជាប់ខ្នោះនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការឬទេ?	០ (០%)	២៥៤ (៧២,២%)	៩៨ (២៧,៨%)
តើចៅក្រមបានលើកឡើងអំពីទោសរបស់ជនជាប់ចោទមុនពេលចេញសាលក្រមដែរឬទេ?	២ (០,៦%)	៣៥០ (៩៩,៤%)	
តើមានការបង្ហាញណាដែលប្រាប់ថាចៅក្រមទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងសម្រេចទោសដោយសារតែការនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទឬទេ?	០ (០%)	២៨៤ (៨០,៧%)	៦៨ (១៩,៣%)

តួលេខខាងលើបង្ហាញថាជនជាប់ចោទ ៧៧ នាក់ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់នៅតែបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតនៅក្នុងពេលសវនាការ ដែលតំណាងឱ្យ ២១,៩% នៃសំណុំរឿងរបស់ជនជាប់ចោទដែលបានសង្កេតការណ៍ដោយ ម.ស.ម.ក។ នេះបង្ហាញអំពីការធ្លាក់ចុះតិចតួចជាងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ដែល

[153] នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៨ ជនជាប់ចោទពីបទជួញដូរគ្រឿងញៀន ដែលត្រូវបានសាលាដំបូងខេត្តតាកែវកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំឆ្នាំ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅសាលាឧទ្ធរណ៍ដើម្បីចូលរួមសវនាការឧទ្ធរណ៍លើសំណុំរឿងរបស់ខ្លួនក្នុងសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។ លោក កឹម សុខា អតីតប្រធានគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ក៏បានបង្ហាញខ្លួនក្នុងសវនាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់គាត់ដែរកាលពីថ្ងៃទី០១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨។

[154] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (៣៥២ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍។ "មិនពាក់ព័ន្ធ" សំដៅលើសំណុំរឿង ដែលជនជាប់ចោទមិនមានវត្តមាន ឬមិនជាប់ពន្ធនាគារ។

មាន ២៦% នៃជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួនដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ទណ្ឌិត ដែលការអនុវត្តធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ បញ្ហាព្រួយបារម្ភនេះ ត្រូវបានលើកមកពិភាក្សាហើយ ដែលអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[155] បានអះអាងថាពួកគាត់នឹងធ្វើការពិភាក្សាបញ្ហានេះជាមួយនឹងក្រសួងមហាផ្ទៃ ក៏ដូចជាជាមួយនឹងមណ្ឌលកែប្រែដើម្បីកំណត់លទ្ធភាពក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលនៅក្នុងសវនាការ។

នៅពេលដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួនក្នុងឯកសណ្ឋានដូចគ្នាជាមួយឯកសណ្ឋានជាទណ្ឌិត នេះជាហេតុដែលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសរបស់ពួកគេ។ ថ្វីបើកិច្ចខិតខំកន្លងមកទទួលបានការស្វាគមន៍យ៉ាងណាក្តី ជាការចាំបាច់ណាស់ដែលការអនុវត្តក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួន នៅពេលបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការត្រូវបានយកទៅអនុវត្តជាទូទៅ។ ដើម្បីធានាបាននូវភាពស៊ីចង្វាក់គ្នា អាជ្ញាធរគួរចេញគោលការណ៍ណែនាំឱ្យបានច្បាស់លាស់ដោយគូសបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការ ឬអ្នកដែលស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ប៉ុន្តែនៅពុំទាន់មានសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរនៅឡើយ ចាំបាច់ត្រូវទទួលបានការអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍បានបញ្ជាក់ថាការស្លៀកពាក់របស់ជនជាប់ចោទគឺជាគោលការណ៍របស់ពន្ធនាគារ សាលាឧទ្ធរណ៍មិនលូកលាន់ចូលកិច្ចការរបស់ពន្ធនាគារទេ។ ពន្ធនាគារព្រួយបារម្ភពីការលួចរត់របស់ជនជាប់ចោទ នៅពេលបញ្ជូនជនជាប់ចោទមកតុលាការ ដូច្នេះហើយទើបតម្រូវឲ្យស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ខ្លឹមសារនៃការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសគឺមិនមានន័យដល់សម្លៀកបំពាក់នោះទេ ប៉ុន្តែបើមានខ្លឹមសារដូច្នោះមែននោះការប្រើពាក្យហៅថា ជនជាប់ចោទ ជាដើម ក៏ប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសដែរ ដែលនេះជាស្មារតីនៃច្បាប់។ សាលាឧទ្ធរណ៍តម្កល់ច្បាប់ជាតិជាធំ ចំណែកច្បាប់អន្តរជាតិ គឺចំណុចខ្លះមិនត្រូវបានអនុវត្តទេ។ ប្រសិនបើច្បាប់ជាតិផ្ទុយពីច្បាប់អន្តរជាតិ គួរតែលើកទៅក្រសួងយុត្តិធម៌។[156]

៤.៦ សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ

---

[155] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៃ ម.ស.ម.ក បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧។

[156] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៣)(ង)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិសួរចម្លើយ ឬសុំឱ្យសួរចម្លើយទៅលើសាក្សីដាក់បន្ទុក និងសុំឱ្យសាក្សីដោះបន្ទុកចូលខ្លួនដើម្បីសួរចម្លើយក្នុងនាមខ្លួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នានឹងសាក្សីដាក់បន្ទុក។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៥៣	"ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសាកសួរបុគ្គលគ្រប់រូប ដែលចម្លើយនោះអាចមានប្រយោជន៍នៅក្នុងការសម្តែងឱ្យឃើញការពិត [...] ចៅក្រមស៊ើបសួរក៏អាចសួរតទល់គ្នារវាងជនត្រូវចោទ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សីផងដែរ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៥៤	"មុននឹងឆ្លើយទៅនឹងសួរសំណួរ សាក្សីម្នាក់ៗ ត្រូវស្បថស្របតាមសាសនា ឬជំនឿរបស់ខ្លួនថានិយាយតែការពិតប៉ុណ្ណោះ។ ទម្រង់នៃសម្បថ ត្រូវធ្វើដូចមានកំណត់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនៃក្រមនេះ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៩៨	"ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចនាំចូលរួមក្នុងសវនាការនូវសាក្សីទាំងឡាយណាដែលព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានកោះហៅដោយខ្លួនជាអ្នកចេញសោហ៊ុយ។
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២១	"លើកលែងបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ផ្ទុយពីនេះ ភស្តុតាងក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ អាចជូនបានដោយសេរី។ តុលាការថ្លឹងថ្លែងដោយឥស្សរចិត្តអំពីតម្លៃភស្តុតាងដែលគេដាក់ជូនមកខ្លួនពិនិត្យ ដោយផ្អែកទៅលើជំនឿស្មោះត្រង់ពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន។ តុលាការសំអាងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនតែទៅលើភស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងឬដែលត្រូវគេយកមកបង្ហាញនៅពេលសវនាការប៉ុណ្ណោះ។ ការសារភាពក៏ដូចជាប្រភេទនៃភស្តុតាងដទៃទៀតដែរ ត្រូវដាក់ជូនតុលាការធ្វើការថ្លឹងថ្លែង។ ចម្លើយដែលទទួលក្រោមការបង្ខិតបង្ខំខាងរូបកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្តនេះ គ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងទេ។ ការឆ្លើយឆ្លងរវាងជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ខ្លួន និងអាចយកមកធ្វើជាភស្តុតាងបានឡើយ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៤	"នៅពេលបើកកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល ភាគីនីមួយៗអាចសុំឱ្យតុលាការស្តាប់ចម្លើយក្នុងឋានៈជាសាក្សីនូវបុគ្គលដែលមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់ ប៉ុន្តែបុគ្គលនោះមិនបានកោះហៅឱ្យបានត្រឹមត្រូវទេ។ ការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីនេះ ត្រូវមានការយល់ព្រមពីប្រធានសវនាការ។ ក្រឡាបញ្ជីស្រង់អត្តសញ្ញាណ និងអញ្ជើញសាក្សីនេះឱ្យថយទៅនៅបន្ទប់រង់ចាំ។"

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៦	"ប្រធានសវនាការស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ តាមលំដាប់លំដោយដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមានប្រយោជន៍ [....]។ ព្រះរាជអាជ្ញា មេធាវី និងភាគីទាំងអស់ អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យលើកសំណួរសួរ។ គ្រប់ការលើកសំណួរទាំងអស់ ត្រូវតែបានការអនុញ្ញាតពីប្រធានសវនាការ។ ក្រៅពីសំណួររបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី សំណួរផ្សេងៗទៀតត្រូវសួរតាមរយៈសវនាការ។ ក្នុងករណីមានការតវ៉ាប្រធានសវនាការសម្រេចចិត្តដោយឥស្សរចិត្តថា តើសំណួរនេះត្រូវតែសួរ ឬទេ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៨	"មុននឹងឆ្លើយទៅនឹងសំណួរ សាក្សីនីមួយៗ ត្រូវស្បថថា ខ្លួននិយាយតែការពិតស្របតាមសាសនា ឬជំនឿរបស់ខ្លួន។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩៤	"ក្រោយពេលសួរចម្លើយជនជាប់ចោទរួច ប្រធានសវនាការស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី តាមលំដាប់លំដោយដែលខ្លួនយល់ឃើញថា មានប្រយោជន៍។ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ នឹងត្រូវបានគេស្តាប់ចម្លើយ លុះត្រាតែតុលាការបង្គាប់ឱ្យស្តាប់ចម្លើយជនទាំងនេះ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌ អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [........] សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង។ សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី [...]."

រាល់សេចក្តីសម្រេចទាំងអស់របស់តុលាការ ត្រូវតែផ្អែកទាំងស្រុងលើភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះ។ ហេតុដូច្នេះ នេះជាការសំខាន់ដែលភាគីនីមួយៗមានឱកាសដើម្បីបង្ហាញភស្តុតាង និងហៅសាក្សីនានាដែលគាំទ្រដល់សំណុំរឿងរបស់ខ្លួន។[157] នេះជារឿងសំខាន់ដូចគ្នាដែលភាគីនីមួយៗត្រូវបានផ្តល់ឱកាសដើម្បីសួរដេញដោលសាក្សី និងបដិសេធភស្តុតាងដែលខ្លួនមិនទទួលយក[158]។ ថ្វីបើវិធាននៃភស្តុតាងតាមរយៈ សក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ (មានន័យថាភស្តុតាងដែលមិនបានផ្តល់ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ) មិនប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្តី ក៏ការធ្វើបែបនេះត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សដែរ ហើយជនជាប់ចោទ មានសិទ្ធិបដិសេធ និងដេញដោលសួរសាក្សី នៅពេលដែលសាក្សីនោះបានផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬនៅដំណាក់កាលបន្ទាប់ទៀតនៃនីតិវិធីមុនសវនាការផ្ទាល់។[159] ជាចុងក្រោយ ដោយអនុលោមតាមច្បាប់សិទ្ធិ

[157] មាត្រា ៣៣៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។ UNHRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៩។

[158] UNHRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ១៣, ៣៩។

[159] សូមមើលឧទាហរណ៍ ECtHR *សំណុំរឿង Mirilashvili ទល់នឹងប្រទេសរុស្ស៊ី* ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ១៦៣ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90099។ ECtHR *សំណុំរឿង Asch ប្រទេសអូទ្រីស* ឆ្នាំ១៩៩១ វាក្យខណ្ឌ ២៧

មនុស្ស នៅពេលជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទផ្តល់ការសារភាព ការសារភាពនោះត្រូវធ្វើឡើងដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលតាមផ្លូវកាយ ឬតាមផ្លូវចិត្តណាមួយឡើយ។[160] ប្រសិនបើបុគ្គលនោះអះអាងថាមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួន បន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាងត្រូវធ្លាក់លើភាគីដែលបានលើកពីការសារភាពនោះមកបង្ហាញថា ការសារភាពនោះពុំត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបង្ខំ ហើយបញ្ហានេះពុំមែនជាបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការបង្ហាញថា ការសារភាពនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបង្ខំនោះឡើយ។[161] ភស្តុតាងទទួលបានដែលជាការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិនេះ ជាភស្តុតាងមិនអាចទទួលយកបាននៅក្នុងសវនាការ (សូមមើលចំណុច ៤.១ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព។)[162]

ចាប់ពីការប្រមូលទិន្នន័យមក មានករណីចំនួន ២ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង ២៣៩ ដែលបានចុះសង្កេតការណ៍នោះគឺបានលើកឡើងថាភាគី (ជនជាប់ចោទ) មិនត្រូវបានផ្តល់ឱកាសឱ្យហៅសាក្សីនោះឡើយ។ ទោះបីជាសិទ្ធិនេះកំពុងត្រូវបានលើកកម្ពស់យ៉ាងនេះក៏ដោយ ក៏សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាងនៅតែមិនទាន់ត្រូវបានគោរពពេញលេញដោយសារហេតុផលចម្បងពីរយ៉ាង។ ទីមួយ គ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់ដែលសាក្សីមានវត្តមានគឺសាក្សីបានស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមុនពេលត្រូវសាកសួរ។ ការអនុវត្តបែបនេះ អាចធ្វើឱ្យសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីទាំងនោះរងឥទ្ធិពលដោយការស្តាប់ឮចម្លើយរបស់សាក្សីផ្សេងទៀតមុនពេលផ្តល់សក្ខីកម្ម។ ការអនុវត្តប្រសើរជាងនេះ គួរតែឱ្យសាក្សីចេញពីបន្ទប់សវនាការ និងមិនត្រូវត្រឡប់ទៅបន្ទប់សវនាការវិញ រហូតទាល់តែសាក្សីនោះត្រូវបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម។

---

http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57676។ ECtHR សំណុំរឿង Isgrò ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី ឆ្នាំ១៩៩១ វាក្យខ័ណ្ឌ ៣៤ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57653។ ECtHR *សំណុំរឿង Kostovski ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់ដ៍* ឆ្នាំ១៩៨៩ វាក្យខណ្ឌ ៤១ http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57615។

160 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤១។ សូមមើលផងដែរ៖ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ *សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹង Guyana* សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៥.១ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1149៖ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សំណុំរឿងសំណុំរឿង *Singarasa* ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1125 គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សំណុំរឿង *Khuseynova and Butaeva* ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨.៣ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1457។

161 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ឆ្នាំ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៤១។ សូមមើលផងដែរ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1125។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សំណុំរឿង *Khuseynova and Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨.៣ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1457។

162 UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៦, ៤១ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ២៩ ឆ្នាំ២០០១ វាក្យសព្ទ ៧, ១៥ http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d/PPRiCAqhKb7yhsjYoiCfMKoIRv2FVaVzRkMjTnjRO%2Bfud3cPVrcM9YR0iix49nlFOsUPO4oTG7R/o7TSsorhtwUUG%2By2PtslYr5BldM8DN9shT8B8NpbsC%2B7bODxKR6zdESeXKjiLnNU%2BgQ%3D%3D។

លើសពីនេះទៀត សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវតែធានាថាភស្តុតាងដែលត្រូវយកមកថ្លឹងថ្លែងមានគុណតម្លៃគ្រប់គ្រាន់ (ភាពគួរជឿជាក់ និងភាពពិតប្រាកដ) និងធានាថា ភាគីទាំងអស់មានឱកាសក្នុងការជំទាស់នឹងភស្តុតាងនោះ។ ទិន្នន័យដែលបានប្រមូលនៅអំឡុងពេលសង្កេតការណ៍សវនាការបង្ហាញថា គុណភាពនៃភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ គឺជាប្រការគួរឱ្យព្រួយបារម្ភជាខ្លាំង។ ការសារភាពមួយចំនួន ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសវនាការជាភស្តុតាង (មានការសារភាពចំនួន ១៣៥ សំណុំរឿង ហើយក្នុងចំណោមនោះ យ៉ាងតិចណាស់ការសារភាពចំនួន ២២ ត្រូវបានចៅក្រមជឿថាជាភស្តុតាង)។ គុណភាព និងចំនួននៃភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ និងពិចារណាក្នុងពេលសវនាការជំនុំជម្រះ គឺមានភាពចាំបាច់ដើម្បីធានាថាបុគ្គលគ្រប់រូបត្រូវបានតុលាការរកឃើញពីពិរុទ្ធភាពហួសពីវិមតិសង្ស័យ។ បន្ថែមពីលើភស្តុតាងជាឯកសារ ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាគួរតែមានភាពសកម្មក្នុងការស្វែងរក និងពិនិត្យភស្តុតាងប្រភេទដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធដូចជា សាក្សីផ្ទាល់ ភស្តុតាងវេជ្ជសាស្ត្រ និងភស្តុតាងកោសល្យវិច័យជាដើម។ ការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក បង្ហាញឱ្យឃើញថាពុំមាននិន្នាការពិនិត្យលើភស្តុតាងប្រភេទនេះនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ឡើយ។ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍បានបញ្ជាក់ថា សាលាឧទ្ធរណ៍មិនសាកសួរសាក្សី ដែលធ្លាប់បានផ្តល់សក្ខីកម្មរួចមក ហើយនោះទេ គឺធ្វើការសាកសួរតែសាក្សីថ្មីតែប៉ុណ្ណោះក្នុងដំណើរការសវនាការ។[163]

៤.៧ សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ

<table>
<tr><th colspan="2">ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា</th></tr>
<tr><td>ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

មាត្រា ៣៥៧</td><td>"សាលក្រមទាំងអស់ត្រូវមានពីរផ្នែក៖
• ផ្នែកសំអាងហេតុពោលគឺជាទឡ្ហីករណ៍នៃអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលនាំឱ្យតុលាការចេញសេចក្តីសម្រេច។
• ផ្នែកសម្រេច ពោលគឺសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។
អង្គហេតុត្រូវតែច្បាស់លាស់ និងគ្មានការសង្ស័យ។ តុលាការត្រូវតែពិនិត្យមើលបទចោទនីមួយៗ និងទឡ្ហីករណ៍ដែលបានលើកឡើងនៅពេលសវនាការ។ នៅក្នុងសំអាងហេតុ តុលាការត្រូវឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់គូភាគី។ផ្នែកសេចក្តីសម្រេចត្រូវចុះនិទ្ទេសអំពីបទល្មើសដែលជនជាប់ចោទប្រព្រឹត្តខុសអត្ថបទច្បាប់ដែលអនុវត្តទោស និងទណ្ឌកម្មរដ្ឋប្បវេណី។"</td></tr>
</table>

[163] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤០៣	"វិធានស្ដីពីទម្រង់ និងហត្ថលេខាសាលក្រមរបស់តុលាការសាលាដំបូង ត្រូវយកមកអនុវត្តលើសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍"។

សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ នៅមានជាប់ជាមួយនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ។ យោងតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ បុគ្គលដែលត្រូវបានកាត់ឱ្យជាប់ទោសមានសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្នុងរយៈពេលមួយសមរម្យ ហើយសេចក្ដីសម្រេចនេះ ត្រូវមានសំអាងហេតុត្រឹមត្រូវ ក្នុងការបើកផ្លូវប្ដឹងជំទាស់ ដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពក្នុងការស្នើឱ្យតុលាការជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យពីការចោទប្រកាន់ និងការផ្ដន្ទាទោសមកលើខ្លួនដោយផ្អែកលើច្បាប់។[164] ក្នុងបរិបទកម្ពុជា សិទ្ធិនេះត្រូវបានគោរពដោយជនជាប់ចោទ និងអយ្យការ មានលទ្ធភាពប្ដឹងសារទុក្ខលើសេចក្ដីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ទៅកាន់តុលាការកំពូលបន្ថែមទៀត។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានចែងថាសាលក្រមទាំងអស់ដែលចេញដោយសាលាដំបូង ត្រូវតែមានពីរផ្នែក៖ ផ្នែកសំអាងហេតុ ពោលគឺជា "ទឡ្ហីករណ៍នៃអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលនាំឱ្យតុលាការចេញសេចក្ដីសម្រេច" និងសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការ (មាត្រា ៣៥៧)។ សាលក្រមត្រូវតែច្បាស់លាស់ ហើយចៅក្រមត្រូវតែពិនិត្យមើលបទចោទនីមួយៗ និងទឡ្ហីករណ៍ដែលបានលើកឡើងនៅពេលសវនាការ"។ នៅក្នុងសំអាងហេតុ តុលាការត្រូវឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់គូភាគី (មាត្រា ៣៥៧)។ មាត្រា ៤០៣ នៃក្រមនេះ បានចែងថាបញ្ញត្តិទាំងនេះ ត្រូវតែអនុវត្តលើសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍។

នៅខែមីនា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្ដីថ្លែងការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា លោកស្រី រ៉ូណា ស្មីត បានគូសបញ្ជាក់អំពីសារៈសំខាន់នៃសិទ្ធិនេះ ដោយអំពាវនាវឱ្យមាន "តម្លាភាពកាន់តែល្អប្រសើរនៅក្នុងសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការ" និង "នឹងនាំឱ្យមានភាពស៊ីចង្វាក់កាន់តែល្អប្រសើរនៅក្នុងសេចក្ដីសម្រេចលើភស្តុតាង និងការអនុវត្តច្បាប់ជាធរមាន" ដើម្បីលើកកម្ពស់ឱ្យមានភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់កាន់តែល្អប្រសើរ និងកែលម្អការយល់ឃើញរបស់សារធាណជន។ លោកស្រីក៏បានផ្ដល់អនុសាសន៍ថា "ផែនការបង្កើតសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ និងសំអាងហេតុផ្លូវច្បាប់ គួរតែងអនុវត្តឱ្យមានវឌ្ឍនភាព"[165]។

---

[164] UN HRC សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៤៩។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សំណុំរឿង *V. Francis ទល់នឹង Jamaica* សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៣២០/១៩៨៨ ឆ្នាំ១៩៩៣ វាក្យខណ្ឌ ១២.២ http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/320-1988.html។

[165] នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០១៨ សេចក្ដីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់ UNSRSHRC។

សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ សំដៅលើការចេញសាលក្រមព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងលើនរណាម្នាក់ ត្រូវតែពន្យល់អំពីមូលហេតុ និងដំណើរការឈានដល់ការកាត់ទោស និងមូលហេតុដែលបុគ្គលនោះត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព និងភាពគ្មានទោស។ ដើម្បីធ្វើដូចនេះបាន ទាំងអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលជាសំអាងហេតុក្នុងការចេញសាលក្រម ត្រូវតែពន្យល់៖

- ***អង្គហេតុ៖*** សាលក្រមត្រូវតែបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់នូវអង្គហេតុដែលជាសំអាងហេតុក្នុងការកាត់ទោសលើជនជាប់ចោទ រួមទាំង កាលបរិច្ឆេទ ទីកន្លែង និងហេតុការណ៍ជាក់ស្តែងផងដែរ។ ដើម្បីធ្វើបែបនេះ ចៅក្រមត្រូវយោងឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមភស្តុតាងនីមួយៗដែលជាសំអាងក្នុងធ្វើសចក្តីសម្រេច។ ឧទាហរណ៍ ការសារភាព ឬសក្ខីកម្មជាក់លាក់របស់សាក្សី និងពន្យល់អំពីមូលហេតុដែលខ្លួនផ្អែកលើចំណុចទាំងនេះ។
- ***អង្គច្បាប់៖*** សាលក្រមក៏ត្រូវតែដាក់បញ្ចូលផងដែរនូវមូលដ្ឋានច្បាប់ដែលជាសំអាងហេតុនៃការកាត់ទោស ទាំងនៅក្នុងន័យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (ព្រហ្មទណ្ឌ) និងទំនួលខុសត្រូវបទព្រហ្មទណ្ឌ (ទម្រង់នៃទំនួលខុសត្រូវ៖ ឧក្រិដ្ឋជនផ្ទាល់ អ្នកសមគំនិត ។ល។)។

ការចេញសាលក្រមដោយមានសំអាងហេតុត្រឹមត្រូវគឺមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ដើម្បីធានានូវសុវត្ថិភាពពីការកាត់ទោសតាមទំនើងចិត្ត[166] ដោយហេតុថាការណ៍នេះតម្រូវឱ្យចៅក្រមពន្យល់អំពីការធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន និងធានាថាជនដែលត្រូវកាត់ទោសបានដឹងអំពីមូលហេតុ និងហេតុផលដែលខ្លួនត្រូវបានកាត់ទោស។

ក្នុងបរិបទកម្ពុជា សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុមានភាពចាំបាច់ណាស់ ដោយហេតុថាជនជាប់ចោទ និងអយ្យការមានលទ្ធភាពប្តឹងសារទុក្ខលើសេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ទៅកាន់តុលាការកំពូលបន្ថែមទៀត។ គួរឱ្យសោកស្តាយ នៅស្ទើរតែគ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ គឺចៅក្រមមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានហេតុផលចំពោះសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនឡើយ ផ្ទុយទៅវិញចៅក្រមគ្រាន់តែអាន និងប្រកាសសេចក្តីសម្រេចតែប៉ុណ្ណោះ។

ក្នុងឆ្នាំ២០១៤-២០១៥ ចៅក្រមមិនបានបញ្ជាក់អំពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនៅពេលប្រកាសសាលដីកាចំនួន ៨០% ហើយមិនបានលើកឡើងអំពីភស្តុតាងក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៧៣%[167]។ នៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍នៅចន្លោះថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៧ សំណុំរឿងចំនួន ៦៧,៥% មិនត្រូវបានផ្តល់មូលដ្ឋានហេតុផលចំពោះសេចក្តីសម្រេចឡើយ។ សម្រាប់អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ សំណុំរឿង ៤៧,៥% នៃសំណុំរឿងចំនួន ៩៩ ដែល ម.ស.ម.ក មានវត្តមាននៅ

---

[166] "សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ទំព័រ ១៧៤ ផ្នែក ២៤.២, https://www.amnesty.org/download/Documents/8000/pol300022014en.pdf ("សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ")។

[167] "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍" ដោយ ម.ស.ម.ក ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ទំព័រ ៣៧ http://tmp.sithi.org/index.php?p=detail&id=119&l=en។

ពេលប្រកាសសេចក្ដីសម្រេច។ ចំណុចនេះទាមទារឱ្យមានការកែលម្អច្រើន បើធៀបនឹងអំឡុងពេលធ្វើបាយការណ៍ចុងក្រោយ (ថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨) ដែលសាលដីកាមិនត្រូវបានផ្ដល់មូលដ្ឋានហេតុផលចំពោះសេចក្ដីសម្រេចមានចំនួន ៨៧,៤% នៃ ៩៥ សំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក មានវត្តមាននៅពេលប្រកាសសេចក្ដីសម្រេច។ ទោះបីជាយ៉ាងណា សិទ្ធិទទួលបាននូវសេចក្ដីសម្រេចដោយមានសំអាងហេតុត្រឹមត្រូវ នៅតែមិនទាន់បានគោរពតាមពេញលេញ។ ដូចដែលបានបង្ហាញខាងលើ សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ គឺជាសិទ្ធិមួយក្នុងចំណោមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានភាគច្រើនផ្សេងទៀត។ ជាប្រការចាំបាច់ដែលត្រូវបង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហានេះ ដើម្បីការពារ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា។

តួលេខទី ១៧៖ ការវិវឌ្ឍនៃសំណុំរឿងដែលសាលដីកាមានសំអាងហេតុមិនលម្អិត និងច្បាស់លាស់ នៅចន្លោះឆ្នាំ២០១៤-២០១៩ [168]

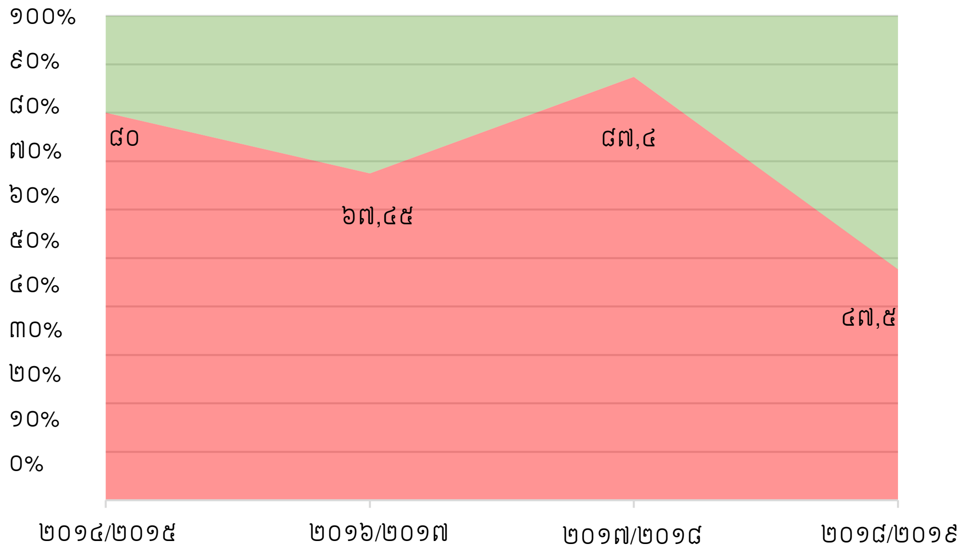

[168] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនសំណុំរឿងសរុប ដែលអ្នកសង្កេតការណ៍មានវត្តមាននៅពេលប្រកាសសាលដីកា នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៤/២០១៥ (២៦ សំណុំរឿង), ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ (២៥៥ សំណុំរឿង), ឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ (៩៥ សំណុំរឿង) និង ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ (៩៩ សំណុំរឿង)។

តួលេខទី ១៨៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍[169]

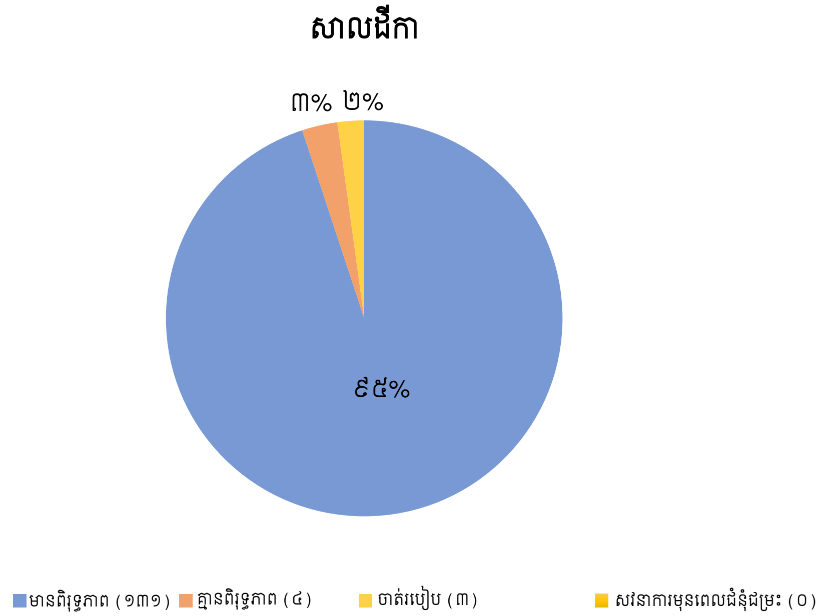

ក្នុងឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩ ជនជាប់ចោទចំនួនប្រមាណ ៩៥% ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍នៅក្នុងអំឡុងពេលចេញសាលដីកា រកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព។

អ្នកសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក ក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថាក្នុងសំណុំរឿងមួយចំនួនដែលគួរកត់សម្គាល់ សាលាឧទ្ធរណ៍បានតម្កល់សេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង ដែលនិន្នាការនេះ បានបន្តកើនឡើងចាប់ពីឆ្នាំ២០១៦/២០១៧។ ចំណុចនេះ បូករួមជាមួយនឹងកង្វះការអានសំអាងហេតុនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច បង្កើតឱ្យមានចំណោទថាតើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានគោរព ឬយ៉ាងណា។

ក្នុងសំណុំរឿងស្ទើរតែទាំងអស់ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍នៅពេលចេញសាលដីកា ចៅក្រមមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានហេតុផលចំពោះសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនឡើយ។ ចៅក្រមពុំបានលើកឡើងអំពីវិធានច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលជាមូលដ្ឋាននៃសាលដីការបស់ខ្លួនឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ចៅក្រមគ្រាន់តែអាន និងប្រកាសសេចក្តីសម្រេចតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅអំឡុងពេលកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើបេកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ សាលាឧទ្ធរណ៍បានពន្យល់ថា ការមិនអានសំអាងហេតុ ពីព្រោះសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលខុសទម្រង់ ដូចជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងទោសជាដើម ឬភាគីមិនមានវត្តមាននៅពេលប្រកាសសាលដីកា

---

[169] ទិន្នន័យដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងឯកសារនេះ គឺពាក់ព័ន្ធតែជាមួយនឹងជនជាប់ចោទចំនួន ១៣៨ នាក់ (ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់) ដែលសាលដីការបស់ពួកគេត្រូវបានតាមដាន ឬដឹង។

ដូចនេះ សំអាងហេតុគឺមាននៅក្នុងសាលដីការួចហើយ មិនមែនគ្រាន់តែមិនឮពីសំអាងហេតុ មានន័យថាសេចក្តីសម្រេចគ្មានសំអាងហេតុពេញលេញនោះទេ។[170]

៤.៨ សិទ្ធិរបស់អនីតិជន

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)	ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (១)៖ "សារព័ត៌មាន និងសាធារណជន អាចមិនឱ្យចូលរួមទាំងស្រុង ឬផ្នែកមួយនៃសវនាការ [...] នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍នៃជីវិតឯកជនរបស់គូភាគី តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ [...] ប៉ុន្តែការចេញសាលក្រមទាំងអស់ អំពីរឿងព្រហ្មទណ្ឌ រដ្ឋប្បវេណី ត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈ លើកលែងតែផលប្រយោជន៍អនីតិជនតម្រូវផ្សេងពីនេះ ឬរឿងក្តីអំពីទំនាស់គ្រួសារ ឬអាណាព្យាបាលរបស់កុមារ។"
អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(២)(ខ)(vii)	"រដ្ឋភាគីត្រូវធានា ជាពិសេសថា [...] ត្រូវគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិនៃជីវិតឯកជនរបស់កុមារ នៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធី។"
អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(៤)	"ចំណាត់ថ្នាក់មួយចំនួន ដូចជា ការថែទាំ របៀបណែនាំ និងដីកាតាមដានពិគ្រោះយោបល់ ការសាកល្បងឱ្យនៅក្រៅឃុំ ការថែទាំដោយឪពុក-ម្តាយធម៌ កម្មវិធីអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតជំនួសការថែទាំតាមស្ថាប័ន ត្រូវធ្វើឱ្យមាន ដើម្បីធានាថា កុមារទទួលបាននូវចំណាត់ការដែលសមស្រប ចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងមានសមាមាត្រទៅនឹងស្ថានភាពរបស់កុមារ និងបទល្មើស។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣១	"ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុង [...] កតិកាសញ្ញា ព្រមទាំង អនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹង [...] សិទ្ធិកុមារ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៤៨	"រដ្ឋធានារក្សាការពារសិទ្ធិរបស់កុមារ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីកុមារ។"

[170] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១០០	“កាលណាបុគ្គលដែលត្រូវបានឃាត់ខ្លួនជាអនីតិជន មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវជូនព័ត៌មានតាមគ្រប់មធ្យោបាយដល់ឪពុក ម្តាយ ដល់អ្នកតំណាងស្របច្បាប់ ឬអ្នកទទួលភារកិច្ចលើអនីតិជន។”
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២១២	“អនីតិជនអាយុតិចជាង ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ មិនអាចត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសម្រេចប្រគល់អនីតិជននេះឱ្យឪពុកម្តាយអ្នកអាណាព្យាបាល ឬក្នុងករណីគ្មានអាណាព្យាបាល ត្រូវប្រគល់ទៅមជ្ឈមណ្ឌលអប់រំថែរក្សាបណ្តោះអាសន្ន រង់ចាំសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។”
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩	“អនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាកម្មវត្ថុនៃវិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភ។ ប៉ុន្តែ តុលាការអាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជន អាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវ។”
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤០	“វិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភមានដូចតទៅ៖ ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល បុគ្គលដែលថែរក្សាអនីតិជននោះ ឬបុគ្គលណាផ្សេងទៀត ប្រសិនបើបុគ្គលនោះសក្តិសមនឹងមានទំនុកចិត្ត ការប្រគល់អនីតិជន ឱ្យទៅសេវាសាធារណៈ ដែលសម្រាប់ទទួលបន្ទុកអនីតិជន ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅអង្គការឯកជន ដែលមាននីតិសម្បទាក្នុងការទទួលអនីតិជន ការប្រគល់ អនីតិជនឱ្យទៅមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេស ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការ។”
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌ អនីតិជន មាត្រា ៥	“គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវជានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ និងពិចារណារាល់សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ជាពិសេស ធានានូវសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត និងការរីកចម្រើនលូតលាស់ជាអតិបរមា […] ត្រូវផ្តល់ឱកាសឱ្យអនីតិជនសម្តែងមតិដោយសេរី ហើយទស្សនៈនោះត្រូវបានយកទៅពិចារណា ថ្លឹងថ្លែងស្របទៅតាមអាយុ ការរីកចម្រើនផ្នែករូបកាយ បញ្ញាស្មារតី និងកម្រិតនៃការយល់ដឹងរបស់អនីតិជនចំពោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ ត្រូវអនុវត្តទៅតាមនីតិវិធីកុមារមេត្រី។[171] ត្រូវអនុវត្តការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ការឃុំខ្លួន និងការសម្រេចផ្តន្ទាទោសអនីតិជនជាវិធានចុងក្រោយ និងមានរយៈពេលខ្លីបំផុតដែលអាចធ្វើទៅបាន […]”

[171] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤ ចំណុច ៧។

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ • សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី • សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង • សិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់នៃជីវិតឯកជន • សិទ្ធិទទួលបានការពិនិត្យសុខភាព និងការព្យាបាល • សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ • សិទ្ធិក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការចាប់ខ្លួនទៅដល់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ • សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដោយស្របតាមលក្ខខណ្ឌនៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវីដោយ ចាប់តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃនីតិវិធី • សិទ្ធិឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នៅគ្រប់ដំណើរការរឿងក្តី ប្រសិនបើការចូលរួមនេះមិនផ្ទុយនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន • សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីអ្នកបកប្រែភាសាដោយមិនយកកម្រៃ កាលបើមានការចាំបាច់ • សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង • សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី • សិទ្ធិស្នើសុំអនុញ្ញាតនៅក្រៅឃុំ • សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកែប្រែវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ • សិទ្ធិទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថានទូត ស្ថានកុងស៊ុល ក្នុងករណីអនីតិជនជាជនបរទេស • សិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងបទដ្ឋានគតិយុត្តជាធរមាន។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៣៩	"ការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្តោះអាសន្នជាវិធានការចុងក្រោយ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន	"ការពិភាក្សាដេញដោល និងការប្រកាសសាលក្រមរឿងក្តីអនីតិជន ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងសវនាការអសាធារណៈ [...]"

មាត្រា ៤៧	
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៨	"[...] ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស មេធាវីរបស់អនីតិជន ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ឬព្រះរាជអាជ្ញា អាចស្នើសុំឱ្យតុលាការប្រើប្រាស់របាំងក្នុងពេលសវនាការ ឬប្រើប្រាស់វិធីសមស្របណាមួយក្នុងការស្តាប់ចម្លើយ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៩	"ក្នុងករណីតុលាការឃើញថា អនីតិជនជាប់ចោទមានអាយុក្រោម ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំនៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តុលាការត្រូវសម្រេចឱ្យអនីតិជនរួចផុតពីបទចោទប្រកាន់ ហើយបង្គាប់ឱ្យដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំឃាំងជាបន្ទាន់ ទោះបីមានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពីព្រះរាជអាជ្ញាក៏ដោយ ហើយប្រគល់អនីតិជននោះឱ្យទៅអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥៤	"សាលក្រមត្រូវប្រកាសនៅពេលសវនាការ ក្រោយពីធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល ឬនៅពេលសវនាការលើកក្រោយ។ ជាគោលការណ៍សាលក្រមត្រូវប្រកាសជាអសាធារណៈនៅចំពោះមុខអនីតិជន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ អ្នកទំនុកបម្រុង មេធាវី ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច និងភាគីដែលមានប្រយោជន៍នៅក្នុងរឿងក្តី។ សាលក្រមអាចប្រកាសកំបាំងមុខអនីតិជនបានក្នុងករណីដែលការប្រកាសសាលក្រមចំពោះមុខធ្វើឱ្យខូចដល់ឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥៧	"[...] ដើម្បីជាឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនក្នុងពេលរង់ចាំការជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំបណ្តោះអាសន្នឱ្យមានសេរីភាព។ ក្នុងករណីរឿងក្តីត្រូវបានលើកពេលជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាផងដែរអំពីការដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំបណ្តោះអាសន្នឱ្យមានសេរីភាព។"

ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ទទួលស្គាល់ថាអនីតិជន ពាក់ព័ន្ធនឹងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវការការការពារជាពិសេស។

យោងតាមអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារដែលបានកំណត់និយមន័យកុមារថាជាបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ[172] រដ្ឋភាគីត្រូវព្យាយាមលើកកម្ពស់ឱ្យមានការបង្កើតច្បាប់ នីតិវិធី អាជ្ញាធរ និងស្ថាប័នដែល

[172] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ១៖ "សម្រាប់គោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះ កុមារគឺជាមនុស្សមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ លើកលែងតែក្រោមច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះកុមារ នីតិភាពត្រូវបានកំណត់ទាបជាងនេះ។"

ត្រូវអនុវត្តជាពិសេសចំពោះកុមារជាជនជាប់ចោទ ឬកុមារដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាបានបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ[173] ជាពិសេសៈ

i. រដ្ឋត្រូវកំណត់អាយុអប្បបរមាក្នុងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌគួរតែត្រូវបានសន្មតថាពុំមានសមត្ថភាពអាចបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបាន[174]។ កុមារដែលមានអាយុក្រោមអប្បបរមានៅពេលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស មិនអាចទទួលខុសត្រូវចំពោះនីតិវិធីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ[175]។ ជាសកល អាយុអប្បបរមាទូទៅគឺអាយុ ១៤ ឆ្នាំ។[176] អាយុ ១៤ គឺជាអាយុអប្បបរមា ដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់កម្ពុជា[177]។

ii. កុមារដែលមានអាយុត្រឹម ឬលើសពីអាយុអប្បបរមានៃទំនួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ប៉ុន្តែមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ អាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ និងត្រូវដំណើរការនីតិវិធីយុត្តិធម៌កុមារដោយស្របទៅតាមអនុសញ្ញា[178]។ ទោះបីជាយ៉ាងណា យោងតាមអនុសញ្ញានេះ រដ្ឋភាគី ត្រូវបានតម្រូវឱ្យលើកកម្ពស់វិធានការដោះស្រាយជាមួយកុមារ ដោយមិនត្រលប់ទៅដំណើរការនីតិវិធីតុលាការនោះទេ "នៅពេលសមស្រប និងត្រូវការ"[179]។ វិធានការអាចជាវិធានការផ្លូវកាត់ ដែល "វិធានការដែលបញ្ជូនកុមារឱ្យទៅឆ្ងាយពីប្រព័ន្ធតុលាការ នៅពេលណាមួយមុនពេល ឬក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធ" (ឧៈ សេវាសហគមន៍ ការគ្រប់គ្រង និងណែនាំដោយមន្ត្រីដែលបានចាត់តាំង) ឬវិធានការនៅក្នុងបរិបទនៃដំណើរការតុលាការ[180]។

បន្ថែមលើនេះទៀត ចំណាត់ការមួយចំនួន ដូចជា ការថែទាំ របៀបណែនាំ និងដីកាតាមដាន ការពិគ្រោះយោបល់ ការសាកល្បងឱ្យនៅក្រៅឃុំ ការថែទាំដោយអាណាព្យាបាល កម្មវិធីអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀត ជំនួសការថែទាំតាមស្ថាប័ន ត្រូវធ្វើឱ្យមានដើម្បីធានាថាកុមារទទួលបាននូវចំណាត់ការដែលសមស្របចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងសមាមាត្រទៅនឹងស្ថានភាពរបស់កុមារ និងបទល្មើស។[181]

អនីតិជន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ មានសិទ្ធិទទួលបានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ទាំងអស់ដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះមនុស្សពេញវ័យ ក៏ដូចជាមានសិទ្ធិ

---

173 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(៣)។

174 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(៣)។

175 គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, ថ្ងៃទី១៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩, វាក្យខណ្ឌ ២០ ("UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤"); សូមមើល UNHRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៤៣។

176 UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ២១។

177 ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៩។

178 UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ២១។

179 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ, មាត្រា ៤០ (៣); UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ១៣។

180 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ, មាត្រា ៤០ (៣); UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ១៣; សូមមើល UNHRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៤៤។

181 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០ (៤)។

ទទួលបានការការពារបន្ថែម ដោយត្រូវពិចារណាសព្វគ្រប់ផ្សេងៗជ្រោយទៅលើអាយុ ភាពចាស់ទុំ និងការអភិវឌ្ឍផ្នែកសតិបញ្ញារបស់កុមារ។ ក.អ.ស.ព.ន និងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ("អ.ស.ក") ដែលបានចូលជាធរមានក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ មានចែងនូវមាត្រាជាក់លាក់ស្តីពីការប្រព្រឹត្តចំពោះអនីតិជនក្នុងនីតិវិធីយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ[182]។ លិខិតូបករណ៍គតិយុត្តទាំងអស់នេះ បានទទួលការគាំទ្រពីវិធាន និងគោលការណ៍ណែនាំអន្តរជាតិជាច្រើន។ ដូចមានបញ្ជាក់ខាងលើហើយថា បទប្បញ្ញត្តិផ្នែកច្បាប់ជាច្រើនក្នុងច្បាប់កម្ពុជា មានចែងបន្ថែមទៀតអំពីការប្រព្រឹត្តចំពោះអនីតិជនដែលខុសប្លែកពីការប្រព្រឹត្តចំពោះមនុស្សពេញវ័យលើវិស័យសំខាន់ៗជាច្រើន។ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០១៦ ដើម្បីធានាសិទ្ធិ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

តួលេខទី ១៩៖ អាយុជនជាប់ចោទនៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស[183]

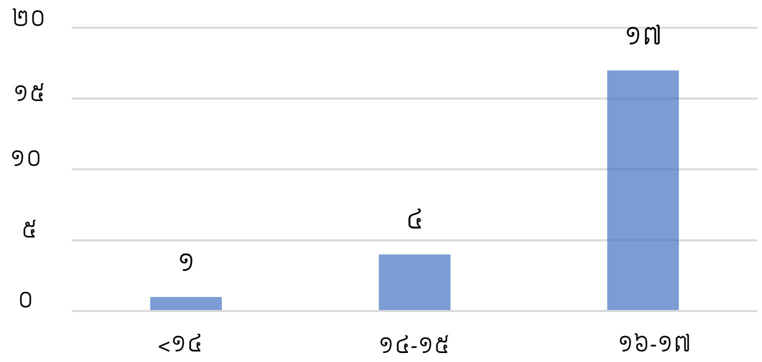

ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំង ៣៥២ នាក់ ពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងដែលយើងបានសង្កេតការណ៍មានជនជាប់ចោទចំនួន ២២ នាក់ហើយដែលជាអនីតិជននៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ជនជាប់ចោទចំនួន ១៩ នាក់ក្នុងចំណោមនោះ ត្រូវបានឃុំខ្លួន។ ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនភាគច្រើនដែលជាភាគីក្នុងសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍គឺមានអាយុ ១៦-១៧ គិតត្រឹមថ្ងៃមានបទល្មើស (១៧ នាក់ក្នុងចំណោម ២២ នាក់ ឬស្មើនឹង ៧៧%)។ ជនជាប់ចោទ ៤ រូប (១៩%) មានអាយុ ១៤-១៥ គិតត្រឹមថ្ងៃមានបទល្មើស ហើយមានជនជាប់ចោទម្នាក់មានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំទៀតផង (៤%)។ អនីតិជនមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ត្រូវបានតុលាការសម្រេចឱ្យរួចទោសភ្លាមៗស្របទៅតាមបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្ស ហើយតុលាការក៏បានអនុវត្តដូចទៅនឹងករណីខាងលើផងដែរ ពាក់ព័ន្ធករណីដែលបានសង្កេតការណ៍កាលពីឆ្នាំ២០១៤។

[182] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ, មាត្រា ៤០(២); UNCRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៣៨-៧១; ICCPR, មាត្រា. ១៤; UNHRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, វាក្យខណ្ឌ ៤២។

[183] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទជាអនីតិជនសរុប (២២ នាក់) ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ១៤ ដែលត្រូវបានសង្កេតការណ៍។

តួលេខទី ២០៖ ភាគរយនៃអនីតិជនដែលត្រូវបានឃុំខ្លួននៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩[184]

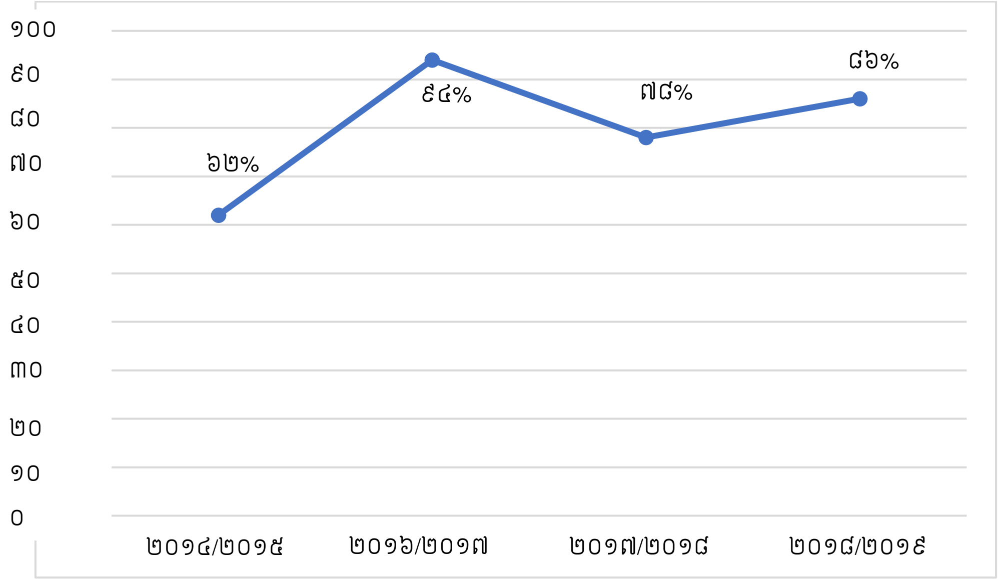

ឧត្តមប្រយោជន៍របស់កុមារ ចាំបាច់ត្រូវតែជាការពិចារណាចម្បងនៅពេលចេញសេចក្តីបញ្ជា ឬបង្គាប់ឱ្យមានការផ្តន្ទាទោសលើអនីតិជនដែលត្រូវបានរកឃើញថា បានបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។[185] ការដកហូតសិទ្ធិសេរីភាពរបស់អនីតិជន គិតចាប់ពីថ្ងៃចាប់ខ្លួន ក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្តនីតិវិធី និងរហូតដល់ការកាត់ទោស គឺត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុត ហើយគួរត្រូវបានយកមកអនុវត្តតែក្នុងករណីពិសេស និងសម្រាប់តែរយៈពេលខ្លីសមស្របតែប៉ុណ្ណោះ។[186] ច្បាប់គួរតែផ្តល់វិធានការមិនឃាត់ខ្លួនខុសៗគ្នា និងគួរតែកំណត់អាទិភាពសម្រាប់ការអនុវត្តវិធានការទាំងនេះ។[187] ច្បាប់កម្ពុជាក៏ចែងឱ្យមានវិធានផ្សេងទៀតក្រៅពីការកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារផងដែរ[188]។

ហេតុនេះ តួលេខខាងលើបង្ហាញអំពីការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ព្រមទាំងការមិនអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិដោយហេតុថា ការឃុំខ្លួនអនីតិជនជាបណ្តោះអាសន្ន ហាក់ធ្វើឡើងទៅតាមទម្លាប់ជាជាងជាវិធានការចុងក្រោយបំផុត។ លើសពីនេះទៅទៀត សម្រាប់ជនជាប់ចោទមិនមែនអនីតិជន ដែលសាលដីការបស់ពួកគាត់ត្រូវបានតាមដាន ឬដឹងបានធ្វើគ្រប់យ៉ាងដើម្បីស្នើសុំឱ្យចៅក្រមកាត់ទោសដោយមិនឱ្យជាប់ពន្ធនាគារ។

---

[184] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុបពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលត្រូវបានសង្កេតការណ៍ឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ (អនីតិជន ១១ នាក់), ឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ (អនីតិជន ៣៥ នាក់ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ១៩សំណុំរឿង), ឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ (អនីតិជន ៩ នាក់ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ៨សំណុំរឿង) និងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ (អនីតិជន ២២ នាក់ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍ចំនួន ១៤សំណុំរឿង)។

[185] មាត្រា ៣(១) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។ *សូមមើលផងដែរ* គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ ១០ និង ៧១។

[186] មាត្រា ៣៧(ខ) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។*សូមមើលផងដែរ* គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ ២៤ វាក្យខណ្ឌ ១៩, ៧៣, ៨២-៩៥។

[187] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤ វាក្យខណ្ឌ ៧៣។

[188] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤០។

សាលាឧទ្ធរណ៍ ពុំបានទាញប្រយោជន៍ពីជម្រើសការកាត់ទោសជាជម្រើសជំនួស ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ក្នុងមាត្រា ២៨ នៃជំពូក ១០ ស្តីពីការបង្វែរ ដូចជាការដាក់អនីតិជនទៅក្នុងទីភ្នាក់ងារសេវាសង្គម ឬទៅកាន់អង្គការឯកជនមាននីតិសម្បទា ឬដាក់ក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេសជាដើម។ សាលាឧទ្ធរណ៍ក៏មិនបានអនុវត្តស្របតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ដែលតម្រូវឱ្យជនទាំងឡាយក្នុងមុខងារសាធារណៈដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយអនីតិជន ត្រូវធ្វើសកម្មភាពដើម្បីឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ជាពិសេស គឺសិទ្ធិទទួលបានការអភិវឌ្ឍរបស់អនីតិជន ហើយដែលចែងថា ការចាប់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនអនីតិជន គួរត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុត។

នៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស អនីតិជនមានសិទ្ធិទទួលបានការគោរពចំពោះភាពជាឯកជនរបស់ខ្លួននៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃនីតិវិធី។[189] សិទ្ធិនេះ រួមមានចាប់តាំងពីការចូលមកពាក់ព័ន្ធជាដំបូងជាមួយមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ហូតដល់សេចក្តីសម្រេចជាស្ថាពរ ឬប្រសិនបើត្រូវបានកាត់ឱ្យជាប់ទោស គឺហូតដល់ការដោះលែងចេញពីការមើលខុសត្រូវ ការឃុំខ្លួន ឬការដកហូតសេរីភាព។[190] មូលដ្ឋានហេតុផលដែលធ្វើឱ្យមានការអនុវត្តបែបនេះ គឺដើម្បីចៀសវាងការបង្កគ្រោះថ្នាក់តាមរយៈការបង្ហាញព័ត៌មានជាសាធារណៈមិនសមស្រប ឬការធ្វេសប្រហែស។[191] ហេតុនេះ វិធាននេះគួរតែថា សវនាការយុត្តិធម៌កុមារ នឹងត្រូវធ្វើឡើងនៅក្នុងបន្ទប់បិទជិត ហើយលើកលែងតែតិចតួចដូចមានចែងដោយច្បាប់តែប៉ុណ្ណោះ។[192] ភាពជាឯកជនរបស់ជនរងគ្រោះ ឬជនដែលរងការចោទប្រកាន់ជាអនីតិជន អាចត្រូវបានការពារបន្ថែមទៀតតាមរយៈការដាក់អនីតិជនឱ្យនៅខាងក្រោយរបាំង ឬប្រើប្រាស់មធ្យោបាយជាជម្រើសជំនួសដទៃទៀតក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម។ ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍នានា ដូចជាប្រព័ន្ធឆ្លើយឆ្លងតាមវីដេអូ ឬសវនាការបិទទ្វារ គួរត្រូវបានពិចារណាយកមកអនុវត្ត។ ប្រសិនបើសាលដីកា ឬការផ្តន្ទាទោស ត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈ នោះអត្តសញ្ញាណរបស់កុមារមិនគួរបង្ហាញឡើយ។[193] ជាចុងក្រោយ រាល់ឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងកុមារ គួរត្រូវបានរក្សាទុកជាការសម្ងាត់ជាទីបំផុតពីភាគីទីបី លើកលែងតែអ្នកទាំងនោះមានពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងការវិនិច្ឆ័យទោស និងការសម្រេចលើសំណុំរឿង។[194] ចំណុចនេះគួរត្រូវបានធានា បើទោះបីជាកុមារឈានចូលអាយុ ១៨ ឆ្នាំក៏ដោយ។[195]

---

189 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០(២)(vii) *សូមមើលផងដែរ* អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ១៦ និង ៤០ (១) សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ២៤ វាក្យខណ្ឌ ៦៦។

190 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០ វាក្យខណ្ឌ ៦៤។

191 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៧០។

192 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៦៧។

193 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៦៧។

194 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៦៧។

195 អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤, វាក្យខណ្ឌ ៧០។

តួលេខទី ២១៖ ការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន[196]

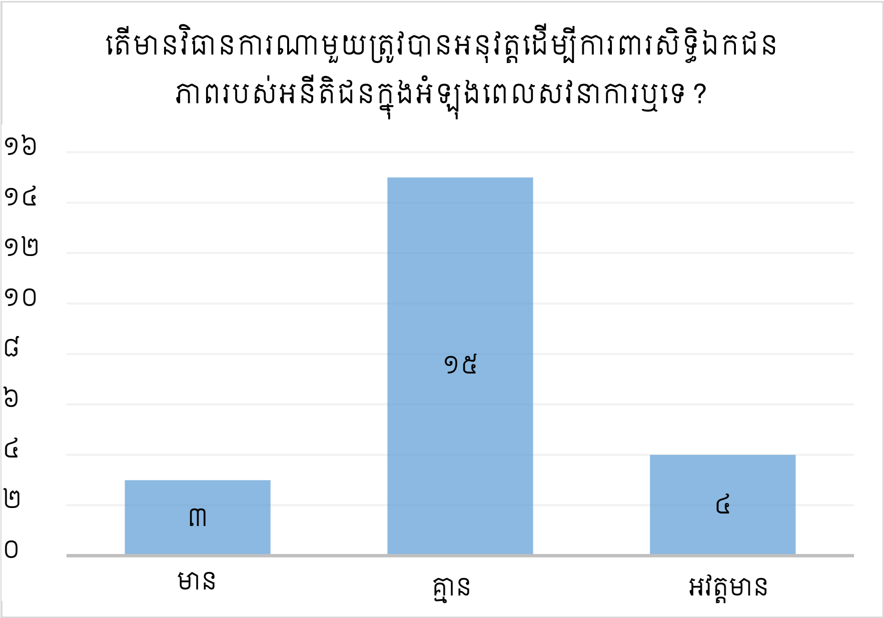

វិធានការមួយចំនួនដែលត្រូវបានអនុវត្តដើម្បីការពារឯកជនភាពក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ គឺអនុវត្តបានតែចំពោះអនីតិជនចំនួន ៣ នាក់ប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមអនីតិជនចំនួន ១៨ នាក់ដែលបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះ។ លើសពីនេះទៅទៀត ការជំនុំជម្រះទាំងអស់នេះគឺបើកឱ្យសាធារណជនចូលរួម។ ទោះបីជាចំណុចនេះហាក់បីដូចជាមានភាពល្អប្រសើរបន្តិចបន្តួចយ៉ាងណាក៏ដោយបើធៀបជាមួយនឹងឆ្នាំ២០១៧-២០១៨ ក៏វិធានការនេះ នៅតែជាបញ្ហាចម្បងដដែល ជាពិសេស គឺការសួរសំណួរអំពីសិទ្ធិរបស់អនីតិជនក្នុងការទទួលបានឯកជនភាពក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលត្រូវបានពិភាក្សាជាមួយនឹងសាលាឧទ្ធរណ៍នៅខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ហើយសាលាឧទ្ធរណ៍បានបដិសេធលទ្ធផលរកឃើញអវិជ្ជមាននៃរបាយការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិអនីតិជន។ ដើម្បីគាំទ្រដល់ចំណុចនេះ ពួកគាត់បានលើកឡើងអំពីការដំឡើងនាពេលថ្មីៗនៃបច្ចេកវិទ្យាប្រព័ន្ធឆ្លងឆ្លើយវីដេអូ ដែលបានឧបត្ថម្ភដោយអង្គការ យូនីសេហ្វ ដើម្បីកាពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជនឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ។ ពួកគាត់ក៏បានស្នើឱ្យ ម.ស.ម.ក កត់ត្រា និងរាយការណ៍អំពីចៅក្រមដែលមិនបានគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងសំណុំរឿងអនីតិជន ក៏ដូចជាសំណុំរឿងដែលសិទ្ធិឯកជនភាពមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញក្នុងអំឡុងពេលសវនាការជូនប្រធានតុលាការបានជ្រាបផងដែរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ក៏មានការលើកឡើងអំពីអង្គហេតុដែលការអនុវត្តកម្មវិធីបង្វែរសម្រាប់ជនល្មើសជាអនីតិជន ដែលតម្រូវឱ្យមានជម្រើសជំនួសឱ្យការកាត់ទោសជាផ្លូវការ មិនអាចអនុវត្តបានទេ ដោយសារតែការខ្វះយន្តការក្នុងការគាំទ្រកម្មវិធីនេះ[197]។ បើទោះបីជាមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបែបនេះក៏ដោយ ប៉ុន្តែសិទ្ធិរបស់អនីតិជននៅតែ

[196] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើអនីតិជនចំនួន ១៨ នាក់ដែលមានវត្តមាននៅពេលសវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍។

[197] នៅថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយនឹងប្រធាន អនុប្រធានទាំងអស់ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា តំណាងចៅក្រមមួយរូប ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាលនៃសាលាឧទ្ធរណ៍ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៧/២០១៨៧។

ប្រឈមនឹងការរំលោភបំពានជាប្រចាំនៅសាលាឧទ្ធរណ៍។ ផ្ទុយពីរបកគំហើញពីការសង្កេតការណ៍ សាលាឧទ្ធរណ៍បានអះអាងនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ថា សម្រាប់សំណុំរឿងអនីតិជន ទោះបីជាជនជាប់ចោទ ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី សាលាឧទ្ធរណ៍មានរបាំងការពារនៅពេលសវនាការ ព្រមទាំងមានសវនាការដោយប្រើប្រាស់វីដេអូឆ្លងឆ្លើយ។ សវនាការសំណុំរឿងអនីតិជនគឺធ្វើឡើងជាអសាធារណៈ ហើយការប្រកាសសាលដីកាក៏ជាអសាធារណៈដែរ បើទោះបីជានៅក្នុងសំណុំរឿងនោះមានជនជាប់ចោទជានីតិជនក៏ដោយ។[198]

[198] ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ក្រុមការងារនៃ ម.ស.ម.ក បានជួបប្រជុំជាមួយប្រធាន និងអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារងអមសាលាឧទ្ធរណ៍ អគ្គលេខាធិការ និងអគ្គលេខាធិការរងនៃសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញ ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍ ឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

៥. ២០១៤-២០១៩៖ ការវិវឌ្ឍនៃការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

ផ្នែកនេះ លើកឡើងអំពីនិន្នាការគន្លឹះ ពាក់ព័ន្ធនឹងការគោរពតាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនទៅនឹងស្តង់ដារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ដោយតុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ចាប់ពីឆ្នាំ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ២០១៩។[199]

៥.១ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានគោរពតាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០១៤ មក

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មួយចំនួន ត្រូវបានគោរពតាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនដោយសាលាឧទ្ធរណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក។

សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី។ ទិដ្ឋភាពនៃសិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ គឺត្រូវបានគោរពយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក។ ដូចដែលមានបង្ហាញនៅក្នុងតារាងខាងក្រោម មានសំណុំរឿងជាង ៩៣,៧% ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ គ្មានការលើកឡើងថាមេធាវីជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅថ្ងៃឡើងសវនាការសាលាឧទ្ធរណ៍នោះទេ[200]។ ដូច្នេះ គ្រប់សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០១៤ មក គឺគ្មានបញ្ហាណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងការមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងឡើយ។[201]

---

[199] សូមកត់សម្គាល់ថា គម្រោងសង្កេតការណ៍អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ត្រូវបានផ្អាកជាបណ្តោះអាសន្ននៅចន្លោះថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ រហូតដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ដោយសារតែខ្វះមូលនិធិ។ ជាលទ្ធផលអង្គការមិនមានទិន្នន័យសម្រាប់រយៈពេលដែលបានផ្អាកនោះទេ។

[200] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាង៖ ១៤៩ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ១៦១ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ៨៤៣ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៥៦២ សំណុំរឿង នៅឆ្នាំ ២០១៦/២០១៧, ២៤១ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៣១៥ សំណុំរោះង នៅឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ និង ២៦២ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៣៥២ សំណុំរឿង នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

[201] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលជនជាប់ចោទមានវត្តមាន និង/ឬមានមេធាវីតំណាង៖ ១៥៩ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ១៦១ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៤/២០១៥, ៤៤៤ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៥៦២ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៦/២០១៧, ២៤០ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៣១៥ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ និង ២៦២ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៣៥២ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

តួលេខទី ២២៖ ការអនុលោមតាមសិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី (ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩)[202]

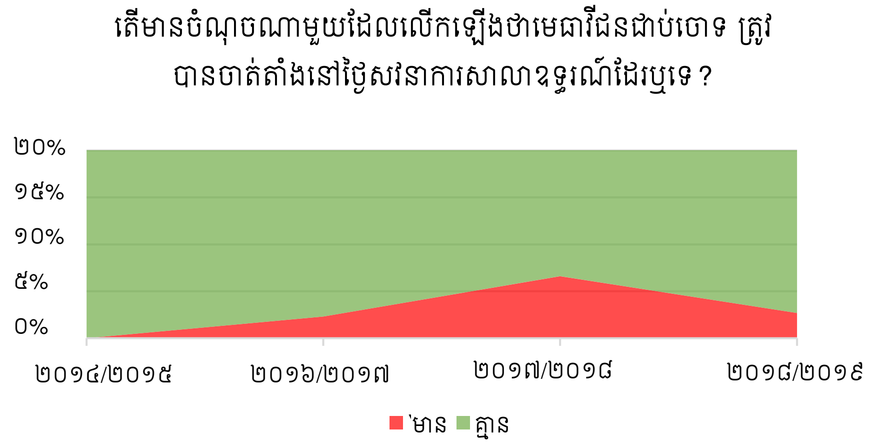

សិទ្ធិទទួលបានសាលដីកាសាធារណៈ។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ ២០១៩ សាលដីកាត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈគ្រប់សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ដែលមានព័ត៌មានអាចរកបានក្នុងខណៈនោះ។[203]

ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។ គោលការណ៍នៃការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ ត្រូវបានគោរពជាប់លាប់។ នៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ២០១៩ ច្បាប់ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ត្រូវបានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃដែលបទល្មើសត្រូវបានចោទប្រកាន់។[204]

ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល។ គោលការណ៍នៃការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល (*ne bis in idem*) ត្រូវបានគោរពតាមយ៉ាងស៊ីចង្វាក់ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក។ ជាក់ស្តែង គ្មានការលើកឡើងថាជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤-

---

[202] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាង៖ ១៤៩ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ១៦១ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ៤៤៣ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៥៦២ សំណុំរឿង នៅឆ្នាំ ២០១៦/២០១៧, ២៤១ សំណុំរឿង ក្នុងចំណោម ៣១៥ សំណុំរឿង នៅឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ និង ២៦២ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៣៥២ សំណុំរឿង នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

[203] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើគ្រប់សំណុំរឿង ដែលគ្របដណ្តប់នៅឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥, ២៥២ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៣៤១ សំណុំរឿង) ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧, ៩៥ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ២១៣ សំណុំរឿង) ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ និង ៩៩ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ២៣៩ សំណុំរឿង) ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

[204] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើជនជាប់ចោទចំនួន ១៦១ នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥, ជនជាប់ចោទចំនួន ៥៥៨ នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧, ជនជាប់ចោទចំនួន ៣១៥ នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៧-២០១៨ និងជនជាប់ចោទចំនួន ៣៥២ នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

២០១៩ ត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងកាត់ទោសលើបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ពីមុនរួចហើយ[205] លើកលែងតែ ២ សំណុំរឿងប៉ុណ្ណោះ។

៥.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មិនត្រូវបានគោរព

សិទ្ធិសំខាន់ៗមួយចំនួនមិនត្រូវបានគោរពតាមពេញលេញចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤មក។ ចំណុចនេះបង្កឱ្យមានក្តីបារម្ភ ជាពិសេស បញ្ហានានាដែលបានជម្រាបជូនអាជ្ញាធរជាច្រើនលើក។

៥.២.១ ការប្រែប្រួលៈ ពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលបានគោរពខ្ជាប់ខ្ជួន ទៅជាមិនបានគោរពពេញលេញ

សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស។ បន្ទាប់ពីបានចាត់ថ្នាក់ថាត្រូវបានគោរពសម្រាប់ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ សិទ្ធិនេះក៏បានប្តូរចំណាត់ថ្នាក់ថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញវិញ។ ទោះបីជាគ្មានសំណុំរឿងណាមួយដែលត្រូវបានសង្កេតនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ ដែលចៅក្រមចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទមុនពេលចេញសាលដីកា ឬមានការដាក់ខ្នោះជនជាប់ចោទក្នុងអំឡុងពេលសវនាការក៏ដោយ [206] ក៏នៅតែមានកត្តាមួយចំនួនដែលបានបង្ហាញថាសិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនបានគោរពពេញលេញឡើយ។ ជាក់ស្តែង នៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនដែលបានសង្កេតការណ៍ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក ចៅក្រមមិនបានប្រាប់ ឬពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមរបស់ពួកគេនោះទេ។ ហើយចំនួនជនជាប់ចោទដែលបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស ក៏មានការកើនឡើងផងដែរចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក។ យោងតាមការបង្ហាញនៅក្នុងតួលេខខាងក្រោម ទិន្នន័យបានបង្ហាញថា ខណៈដែលមានជនជាប់ចោទ ៥,៤% ប៉ុណ្ណោះដែលបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការដោយស្លៀកឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ ប៉ុន្តែនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ ចំនួននេះមានការកើនឡើងរហូតដល់ ៣០,៣% ឯណោះ។ តួលេខនេះបង្ហាញថាមានភាពល្អប្រសើរតិចតួចបើធៀបនឹងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ដែលមានករណី ៣៣%។

[205] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ក្នុងនោះជនជាប់ចោទមានវត្តមាន និង/ឬមានមេធាវីតំណាងៈ ១៥៩ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ១៦១ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៤/២០១៥, ៤៤៤ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៥៦២ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៦/២០១៧, ២៤០ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៣១៥ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៧/២០១៨ និង ២៦២ សំណុំរឿង (ក្នុងចំណោម ៣៥២ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។ មានការបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទម្នាក់ត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងកាត់ទោសចំពោះការចោទប្រកាន់ពីមុនរួចហើយ នៅឆ្នាំ២០១៦-២០១៧ និង ឆ្នាំ២០១៧-២០១៨។

[206] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ នៅអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ៈ ជនជាប់ចោទ ១៦១ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤-២០១៥, ជនជាប់ចោទចំនួន ៥៥៨ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៦-២០១៧, ជនជាប់ចោទចំនួន ៣១៥ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧-២០១៨ និងជនជាប់ចោទចំនួន ៣៥២ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

តួលេខទី ២៣៖ ព័ត៌មាន និងការពន្យល់អំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀម[207]

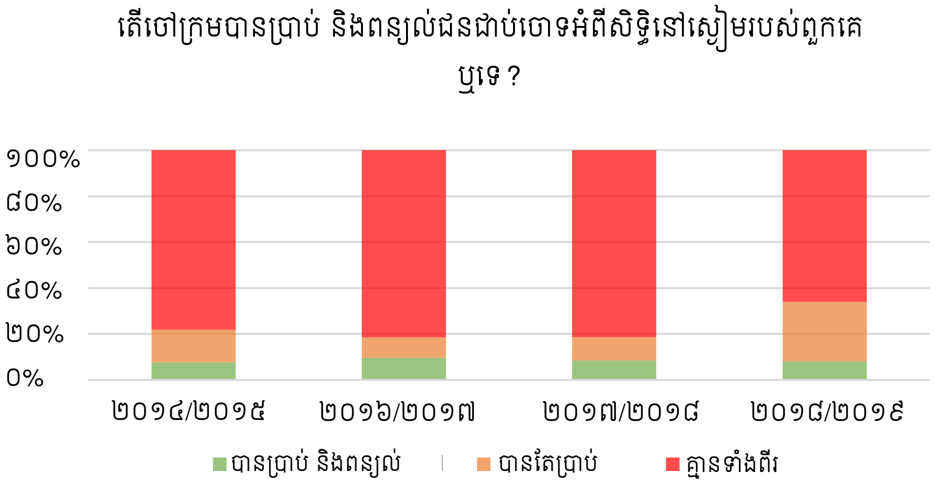

តួលេខទី ២៤៖ ជនជាប់ចោទដែលបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានអ្នកទោស (២០១៤-២០១៩)[208]

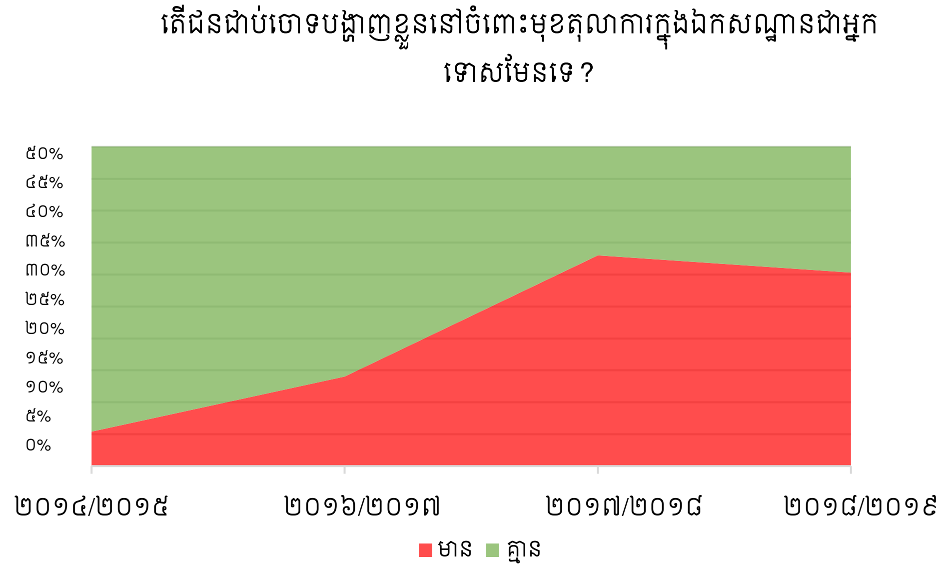

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់។ ទោះបីជាសិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាបានគោរពក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ២០១៤/២០១៥ និងឆ្នាំ ២០១៦/២០១៧ អំឡុងពេលធ្វើបាយការណ៍ តែបន្ទាប់ពីពេល

---

207 ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅពេលសាវនាការ៖ សំណុំរឿងចំនួន ១០៥ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, សំណុំរឿងចំនួន ២៧១ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ៣៤០ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, សំណុំរឿងចំនួន ១៨៨ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងសំណុំរឿងចំនួន ២០៧ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿង ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

208 ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលមានវត្តមាននៅពេលសាវនាការ និងបានជាប់ឃុំក្នុងពន្ធនាគារ៖ ជនជាប់ចោទចំនួន ១២៩ នាក់ ក្នុងចំណោម ១៦១ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៤-២០១៥, ជនជាប់ចោទចំនួន ៣៥៦ នាក់ ក្នុងចំណោម ៥៥៨ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ជនជាប់ចោទចំនួន ២៤៩ នាក់ ក្នុងចំណោម ៣១៥ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងជនជាប់ចោទចំនួន ២៥៤ នាក់ ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

នោះមក សិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ។ យោងតាមតួលេខដែលបានបង្ហាញខាងក្រោម មានការធ្លាក់ចុះជាបន្តបន្ទាប់នូវភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលចៅក្រមបានប្រាប់អំពីការចោទប្រកាន់ទាំងអស់លើជនជាប់ចោទ កាលបរិច្ឆេទនៃបទល្មើស ឬភាគីពាក់ព័ន្ធ។ ភាគរយនៃករណីដែលចៅក្រមមិនបានបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ ឬទីតាំងប្រព្រឹត្តបទល្មើសក៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ផងដែរ។

តួលេខទី ២៥៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ (២០១៤-២០១៩)[209]

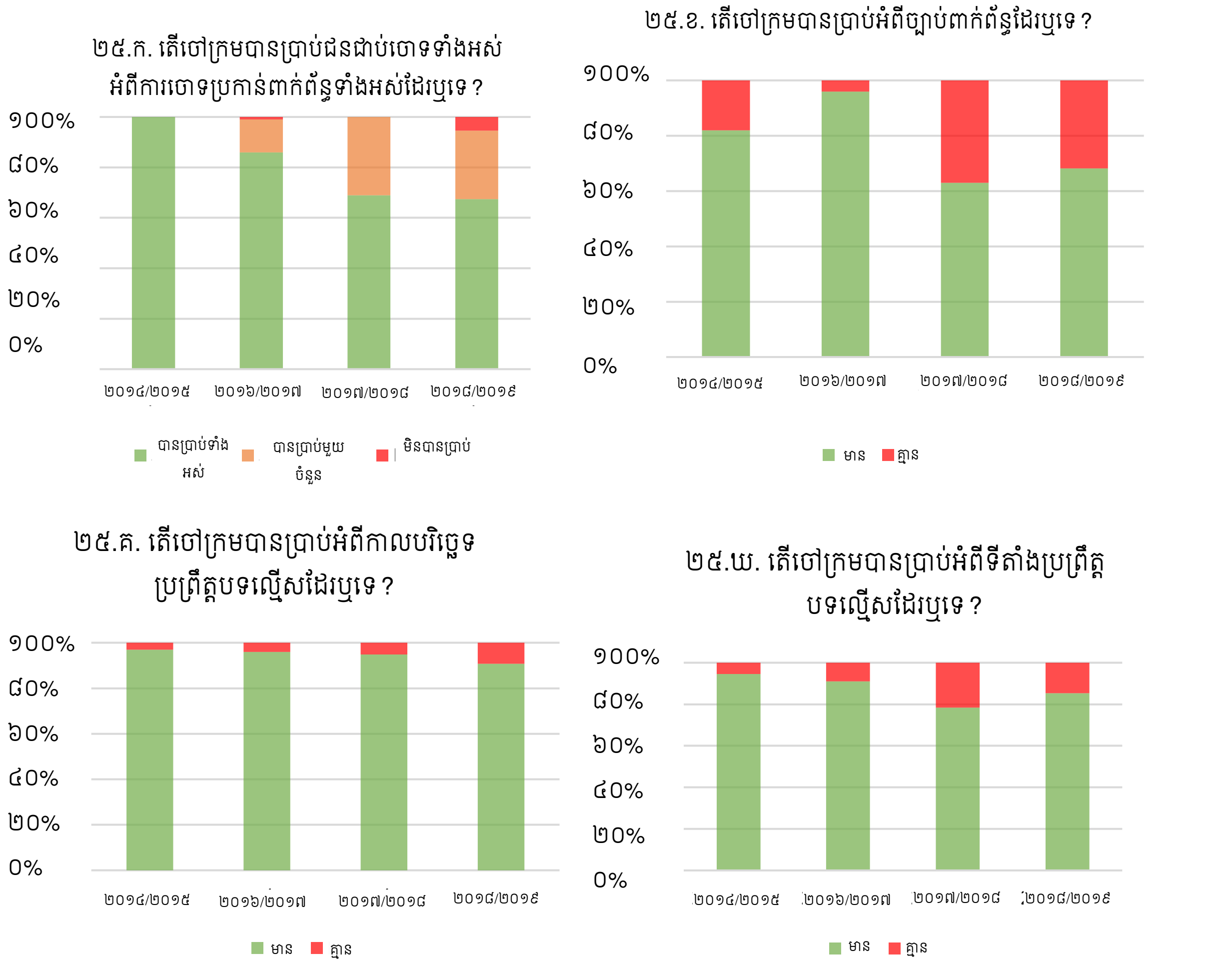

[209] ទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ (លើកលែងតែតួលេខ ២៥.ក. ដែលទិន្នន័យនេះគឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ១០៩ ដែលព័ត៌មានត្រូវបានដឹង) សំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, សំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

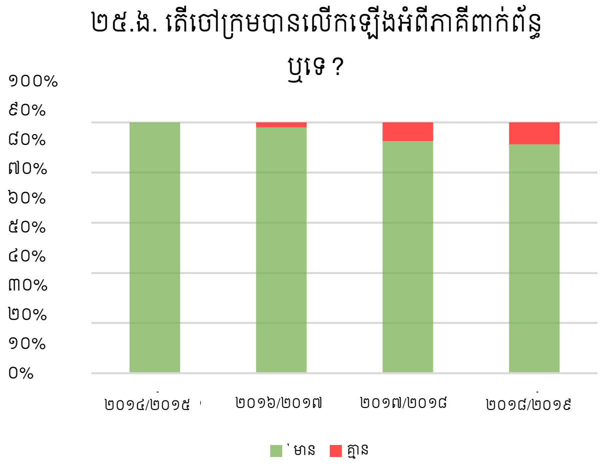

សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ។ ទោះបីជាត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ថាត្រូវបានគោរពនៅអំឡុងឆ្នាំ២០១៤/២០១៥ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក តែសិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ថ្នាក់មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ។ ដូចមានបង្ហាញនៅក្នុងតួលេខទី១៣៖ សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ។ ភាគរយនៃសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងបានធ្លាក់ចុះចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤-២០១៥ (ដែលមានចំនួន ៨៣,៩% នៃសំណុំរឿង) មកត្រឹម ៧៤,៤% នៃសំណុំរឿង។ លើសពីនេះទៅទៀត ស្ទើរតែគ្មានសំណុំរឿងណាមួយ ដែលជនជាប់ចោទបានចូលរួមនៅក្នុងសវនាការ ដែលចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេក្នុងការមានមេធាវីតំណាង ឬមានមេធាវីការពារក្តីនោះទេ។

តួលេខទី ២៦៖ ការប្រាប់ និងការពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារដោយខ្លួនឯង (ឆ្នាំ២០១៤-២០១៩)[210]

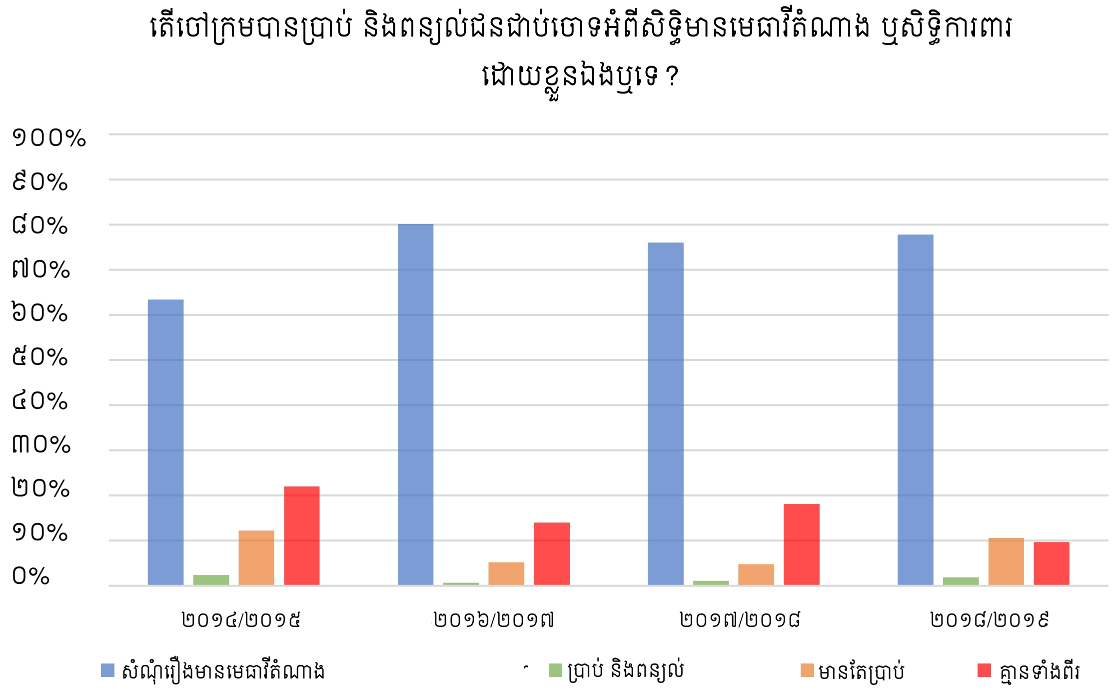

សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព។ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថាត្រូវបានគោរពក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ឆ្នាំ២០១៧-២០១៨។ ដូចដែលបានពន្យល់នៅក្នុងផ្នែក ៤.១ ខណៈដែលទំនោរក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ បង្ហាញថាមានការធ្លាក់ចុះតិចតួច បើធៀបនឹងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ការដែលមិនមានការធ្វើឱ្យមានភាពល្អប្រសើរឡើងដ៏សំខាន់ណាមួយត្រូវបានអនុវត្ត និងដោយហេតុថាមានការចោទប្រកាន់ថាការគំរាមកំហែង ឬអំពើហិង្សាបានកើតឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ បានបង្ហាញថាសិទ្ធិនេះត្រូវបានចាត់ចូលជាសិទ្ធិដែលមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ។

[210] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ដែលជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ៖ សំណុំរឿងចំនួន ៤១ (ក្នុងចំណោម ១២៨ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, សំណុំរឿងចំនួន ២៧២ (ក្នុងចំណោម ៣៤១ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, សំណុំរឿងចំនួន ១៨៨ (ក្នុងចំណោម ២១៣ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងសំណុំរឿងចំនួន ២០៧ (ក្នុងចំណោម ២៣៩ សំណុំរឿង) នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

តួលេខទី ២៧៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព (ឆ្នាំ២០១៤-២០១៩)[211]

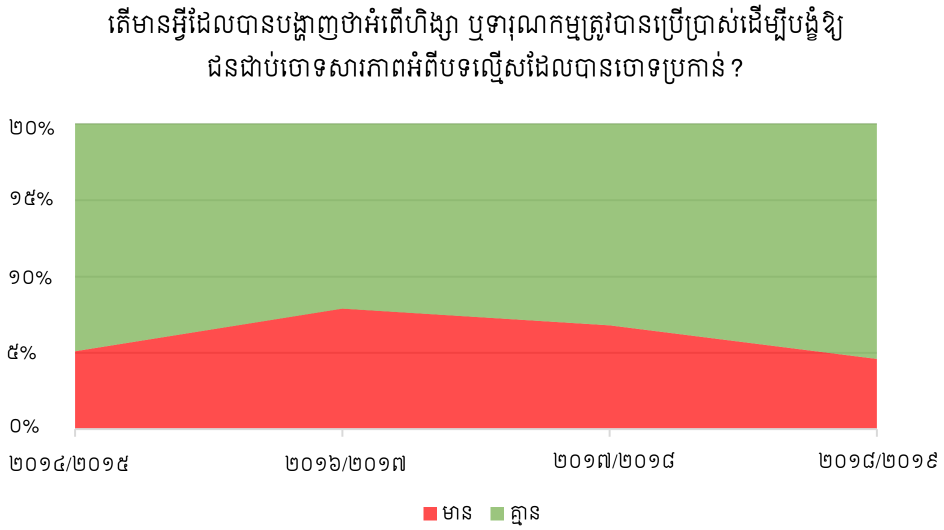

៥.២.២ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ។ សូមបញ្ជាក់ថានៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ២០១៩ មានតែសំណុំរឿងចំនួនមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលសារធារណជន និងអ្នកសារព័ត៌មាន ត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យចូល ឬបណ្ដេញចេញពីបន្ទប់សវនាការ។ ប៉ុន្តែសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ ត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ថាមិនត្រូវបានគោរពតាមពេញលេញ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០១៦ មក នៅពេលដែល ម.ស.ម.ក ចាប់ផ្ដើមសង្កេតការណ៍លើការជូនដំណឹងដែល គ្មានសំណុំរឿងណាមួយដែលបានសង្កេតការណ៍នៅចន្លោះឆ្នាំ២០១៦ ដល់ឆ្នាំ២០១៩ ត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីការដំណើរការសវនាការបិទនៅលើផ្ទាំងព័ត៌មានខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការនោះទេ។[212]

សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ។ ការគោរពសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ នៅតែមានបញ្ហាចាប់តាំងពីអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍រហូតដល់ចប់។ ទោះបីជាមានភាពល្អប្រសើរមួយចំនួននៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ យ៉ាងណាក្ដី ក៏ផ្នែកខ្លះៗនៃសវនាការដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ដែលសាលដីកាត្រូវបានចេញនៅពេលដែល ម.ស.ម.ក កំពុងសង្កេតការណ៍ គឺចៅក្រមពុំបានលើកឡើងអំពីមាត្រាច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលខ្លួនប្រើជាមូលដ្ឋានដើម្បីឈានដល់ការសម្រេចចេញសាលដីកានោះទេ (៨០% នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ៦៧,៤៥% នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ៨៧,៤% នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និង

---

[211] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទដែលមានវត្តមាន ឬមានមេធាវីរបស់ពួកគេមានវត្តមាន៖ ជនជាប់ចោទចំនួន ១៥៦ នាក់ (ក្នុងចំណោម ១៦១ នាក់) នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ជនជាប់ចោទចំនួន ៥១៦ នាក់ (ក្នុងចំណោម ៥៦២ នាក់) នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ជនជាប់ចោទ ៣០៩ នាក់ (ក្នុងចំណោម ៣១៥ នាក់) នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងជនជាប់ចោទចំនួន ៣២៩ នាក់ (ក្នុងចំណោម ៣៥២ នាក់) នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

[212] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, សំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, សំណុំរឿងចំនួន ២១៣ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងសំណុំរឿងចំនួន ២៣៩ ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ ២០១៨/២០១៩។

៨៧,៥% នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩) (សូមមើលតួលេខទី ១៧៖ ការវិឌ្ឍនៃសំណុំរឿងដែលសាលក្រមពុំមានសំអាងហេតុពេញលេញត្រូវបានចេញនៅចន្លោះឆ្នាំ២០១៤-២០១៨)

សិទ្ធិអនីតិជន។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៤ មក សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ដែលគួរតែទទួលបានការការពារជាពិសេសដោយស្របតាមច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា ជាទូទៅ មិនត្រូវបានអើពើឡើយ៖ អនីតិជនភាគច្រើនត្រូវបានឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្នមុនពេលសវនាការ ហើយសំណុំរឿងភាគច្រើនមិនមានវិធានការពិសេសណាមួយត្រូវបានឱ្យអនុវត្តដើម្បីការពារសិទ្ធិឯកជនភាពរបស់អនីតិជនឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត មិនមាន សំណុំរឿងណាមួយដែលបានសង្កេតការណ៍ត្រូវបានបង្ហាញថា ចៅក្រមពិចារណាលើការកាត់ទោសមិនជាប់ពន្ធនាគារទេ។[213]

តួលេខទី ២៨៖ ការវិឌ្ឍជាភាគរយនៃអនីតិជនដែលបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមុនពេលសវនាការ(ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៩)[214]

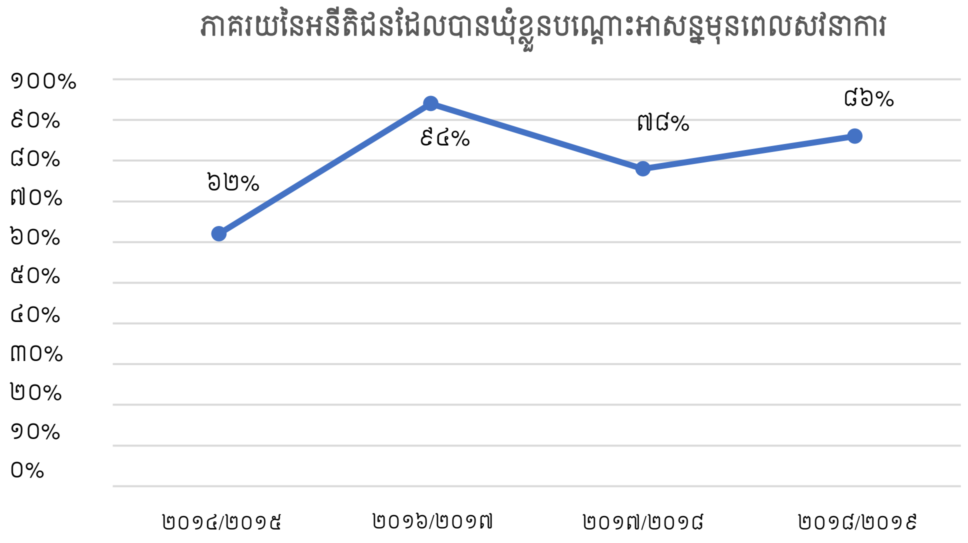

---

213 ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែលសាលដីការបស់ពួកគេត្រូវបានតាមដាន ឬដឹង៖ អនីតិជនចំនួន ១១ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ២៨ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ៣ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និង ៦ នាក់ នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

214 ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ១១ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ៣៥ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ៩ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងអនីតិជនចំនួន ២២ នាក់ ពាក់ព័ន្ធសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

តួលេខទី ២៩៖ ការវិវឌ្ឍជាភាគរយនៃសំណុំរឿង ដែលមានវិធានការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន (ឆ្នាំ២០១៤-២០១៩)[215]

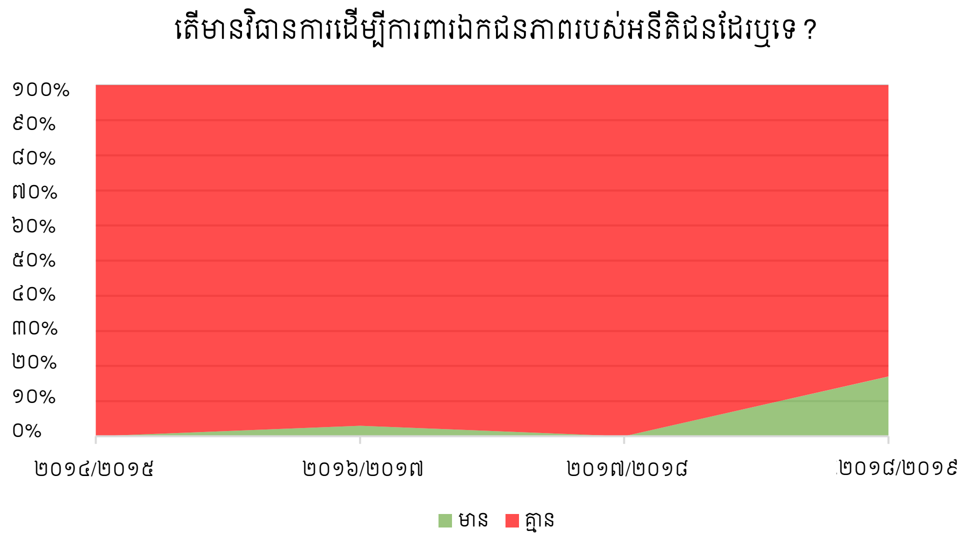

[215] ទិន្នន័យនេះ គឺផ្អែកលើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ១១ នាក់ ពាក់ព័ន្ធសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៤/២០១៥, ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ៣៥ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៦/២០១៧, ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ៩ នាក់ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍នៅឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ និងជនជាប់ចោទជាអនីតិជនចំនួន ១៨ នាក់ (ក្នុងចំណោម ២២ នាក់) ដែលមានវត្តមាននៅពេលសវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍នៅឆ្នាំ២០១៨/២០១៩។

៦.សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មួយចំនួន ត្រូវបានធានានៅចំពោះមុខសាលាឧទ្ធរណ៍ រួមមានសិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ។ លើសពីនេះទៅទៀត សាលាឧទ្ធរណ៍ក៏បានលើកកម្ពស់យ៉ាងស៊ីចង្វាក់នូវការការពារប្រឆាំងនឹងការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល និងការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ផងដែរ។

ការសង្កេតការណ៍នេះក៏បានរកឃើញកង្វះការអនុលោមតាមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនផងដែរ។ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាពមិនត្រូវបានគោរពពេញលេញនោះទេក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ដែលក្នុងនោះមានជនជាប់ចោទចំនួន ១៥ នាក់ (ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន ៣៥២ នាក់) ដោយមានការចោទប្រកាន់ថាមន្ត្រីនគរបាលបានប្រើអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មមកលើពួកគេក្នុងអំឡុងពេលដំណើការស៊ើបអង្កេត ដើម្បីឱ្យពួកគេសារភាពថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ហើយចៅក្រមនៅតែរក្សាទុកសាលដីកាសម្រេចទោសនោះថាបានការ។ សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ មិនត្រូវបានគោរពយ៉ាងពេញលេញឡើយ ដោយហេតុថាពុំមានសវនាការណាមួយក្នុងចំណោមសវនាការដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ បានបិទផ្សាយជូនដំណឹងអំពីសវនាការនៅលើក្តារខៀនក្រៅបន្ទប់សវនាការឡើយ ដែលធ្វើឱ្យសារជាណជនទូទៅមិនបានដឹងអំពីសវនាការ។ ជាងនេះទៅទៀត សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ នៅតែជាសិទ្ធិមួយដែលមិនត្រូវបានគោរពតាមពេញលេញនោះទេ ដោយក្នុងនោះ ៦៧,៤% នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ប៉ុណ្ណោះដែលចៅក្រមបានលើកឡើងអំពីការចោទប្រកាន់ទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធនឹងជនជាប់ចោទ។ ស្រដៀងគ្នានឹងកាលពីឆ្នាំមុនដែរ សិទ្ធិមានមេធាវីមិនទាន់ត្រូវបានគោរពពេញលេញនោះទេ៖ ប្រហែលជា ២៥,៦% នៃជនជាប់ចោទក្នុងសំណុំរឿងបទមជ្ឈិមដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ពុំមានមេធាវីតំណាងឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត ៨,៤% នៃសំណុំរឿងទាំងអស់ចៅក្រមមិនបានប្រាប់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវីរបស់ពួកគេឡើយ ដែលនេះគឺជានិន្នាការមួយគួរឱ្យបារម្ភ។

ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសនៅតែមិនទាន់បានគោរពពេញលេញនៅឡើយនោះទេ ទោះបីជាមានភាពល្អប្រសើរគួរឱ្យកត់សម្គាល់បើធៀបជាមួយនឹងរយៈពេលធ្វើរបាយការណ៍កាលពីឆ្នាំមុនក៏ដោយ។ ក្នុងចំណោមសវនាការចំនួន ៤៧,៥% ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ដែលបានចេញសាលដីកាក្នុងពេល ម.ស.ម.ក ធ្វើការសង្កេតការណ៍ ចៅក្រមពុំបានលើកពីមាត្រាច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលខ្លួនប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានដើម្បីឈានដល់ការសម្រេចចេញសាលដីការបស់ខ្លួនឡើយ។ ជាចុងក្រោយ សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែលត្រូវបានការពារជាពិសេសនៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងច្បាប់កម្ពុជា ជារឿយៗពុំបានយកចិត្តទុកដាក់ឱ្យគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយនោះទេ ដោយហេតុថាពុំមានវិធានការជាក់លាក់ណាមួយ

ត្រូវបានដាក់ចេញដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជនឡើយ ជាពិសេស គឺឯកជនភាពរបស់ពួកគេ ហើយក៏គ្មានសូចនាករណាមួយបង្ហាញថាចៅក្រមពិចារណាកាត់ទោសមិនជាប់ពន្ធនាគារផងដែរ។

ជាការសំខាន់ត្រូវកត់សម្គាល់ថា ដោយសារតែសិទ្ធិមួយចំនួន ត្រូវបានការពារជាបន្តបន្ទាប់ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០១៤ សិទ្ធិជាច្រើនផ្សេងទៀតនៅតែមិនទាន់ត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅឡើយ៖

- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាព (លើកលែងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨)
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង
- សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ និង
- សិទ្ធិរបស់អនីតិជន។

បញ្ហានេះ បានបង្កឱ្យមានក្តីបារម្ភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ជាពិសេស គឺត្រង់ចំណុចដែលថាបញ្ហាទាំងនោះបានដឹងឮដោយអាជ្ញាធររួចទៅហើយនៅក្នុងករណីជាច្រើន។

នៅពេលយើងធ្វើការប្រៀបធៀបនូវការរកឃើញរបាយការណ៍ពេលបច្ចុប្បន្នកាលពីឆ្នាំមុន មានចំណុចរកឃើញជាច្រើនមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ក្នុងន័យសិទ្ធិមួយចំនួនត្រូវបានការពារ និងសិទ្ធិមួយចំនួនទៀតមិនត្រូវបានការពារ។ ប៉ុន្តែ មានចំណុចជាក់លាក់មួយបានលេចឡើង៖ ទីមួយ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាព ដែល ម.ស.ម.ក បានរកឃើញថាត្រូវបានការពារនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨ ត្រូវបានប្តូរទៅផ្នែក "មិនត្រូវបានគោរពពេញលេញ" ដោយសារហេតុថាគ្មានសញ្ញាល្អប្រសើរណាមួយទៅលើចំនួនអ្នកដែលចោទប្រកាន់ថាត្រូវបានធ្វើទារុណកម្ម ឬអំពើហិង្សាដើម្បីបង្ខំឱ្យសារភាព (៤,៣% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៨/២០១៩ និង ៧% នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៧/២០១៨)។ សំណុំរឿងទាំងនេះ ត្រូវតែមានការស៊ើបអង្កេតជាបន្ទាន់ឱ្យបានហ្មត់ចត់ដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច។

ភស្តុតាងនេះបង្ហាញឱ្យឃើញថាចាំបាច់ត្រូវតែមានវិធានការជាបន្ទាន់ ដើម្បីការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ផ្នែកខាងក្រោមនេះ គឺជាអនុសាសន៍សំខាន់ៗដើម្បីជួយរដ្ឋាភិបាល និងអាជ្ញាធរបន្តអនុវត្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន។

៧. អនុសាសន៍

ជាទូទៅ បញ្ហាភាគច្រើនដែលត្រូវបានគូសបញ្ជាក់ក្នុងរបាយការណ៍នេះអាចដោះស្រាយបានតាមរយៈវិធានការងាយៗ ចំណាយអស់តិច និងអាចអនុវត្តបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ឧទាហរណ៍ ការកែលម្អការសម្របសម្រួលទាក់ទងជាមួយការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពីមណ្ឌលកែប្រែទៅចូលរួមសវនាការ ការសុំឱ្យសាក្សីចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការមុនពេលចូលមកផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងសវនាការ និងការតម្រូវឱ្យចៅក្រមត្រូវពន្យល់ប្រាប់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិរបស់គេជាដើម។ បញ្ហាមួយចំនួនទៀតនឹងអាចកែលម្អបានតាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាលចៅក្រម និងមេធាវីក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ជាចុងក្រោយនេះ ម.ស.ម.ក សូមស្វាគមន៍ចំពោះការបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមនៅតាមបណ្តាខេត្តត្បូងឃ្មុំ និងបាត់ដំបង ដែលបាន ដំណើរការនៅក្នុង ឆ្នាំ២០២០ នេះ លើកលែងតែខេត្តព្រះសីហនុដែលបានពន្យារពេល ព្រោះថាការស្ថាបនាសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមនេះនឹងអាចដោះស្រាយបញ្ហាមួយចំនួនដែលបានលើកឡើងខាងលើ។ តាមរយៈការចាត់វិធានការចំពោះមុខដើម្បីដោះស្រាយកង្វល់ទាំងអស់នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍អាចបង្កើតយុត្តិសាស្ត្រ ដើរតួជាឧទាហរណ៍ដល់សាលាដំបូង ព្រមទាំងអាចជះឥទ្ធិពលជាវិជ្ជមានលើគុណភាពនៃការផ្តល់យុត្តិធម៌ជាទូទៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងអាចចូលរួមចំណែកគួរជាទីកត់សម្គាល់ដើម្បីពង្រឹងនីតិរដ្ឋ។

៧.១ អនុសាសន៍ទូទៅ

៧.១.១ ក្រសួងយុត្តិធម៌គួររៀបចំការប្រជុំជាប្រចាំស្តីពីការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បែបអនុវត្តជាក់ស្តែងជាមួយចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ផ្អែកតាមទស្សនាទានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ផ្អែកលើបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ។

៧.១.២ ក្រសួងយុត្តិធម៌គួរបង្កើតទម្រង់បទដ្ឋានមួយសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅក្នុងតុលាការទាំងអស់ ហើយផ្ញើទម្រង់នេះទៅតុលាការទាំងអស់ដើម្បីអនុវត្ត។ ព័ត៌មានដូចខាងក្រោមត្រូវបានបញ្ចូលដើម្បីធានាឱ្យបានថារបាយការណ៍សង្ខេបដែលអានដោយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនោះជារបាយការណ៍ពេញលេញដូចជា៖

- បទល្មើសដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ
- កាលបរិច្ឆេទ ពេលវេលា ទីតាំងនៃបទល្មើស និងភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ
- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិបានទទួល ដូចមានចែងក្នុងទំព័រទី ១៣ នៃរបាយការណ៍នេះ។

ជាពិសេស សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទទទួលបានការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់សេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ និងបន្ទុកភស្តុតាងដែលត្រូវជាបន្ទុករបស់អយ្យការ។

៧.១.៣ ចៅក្រមគួរសួរទៅជនជាប់ចោទដោយផ្ទាល់ ថាតើយល់អំពីបទចោទប្រកាន់ និងអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដែរឬទេ។ ការខកខានក្នុងការអានព័ត៌មានខាងលើនៅពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ នាំឱ្យមានមូលដ្ឋានប្តឹងតវ៉ានឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យមានពិរុទ្ធភាព។

៧.២ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព

៧.២.១ សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវតែធ្វើការស៊ើបអង្កេតភ្លាមៗ និងឱ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយលើការអះអាងថាបង្ខិតបង្ខំ ហិង្សា ឬទារុណកម្ម ដើម្បីទទួលបានការសារភាពអំពីទោសនៅមុនពេលចេញវិធានការរបស់ពួកគេ។

៧.២.២ សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវតែធានាថា ប្រសិនបើបណ្តឹងបង្ខិតបង្ខំ ហិង្សា ឬទារុណកម្ម ត្រូវបានបញ្ជាក់បន្ទាប់ពីមានការស៊ើបអង្កេត នោះរាល់ភស្តុតាង ឬការសារភាពដែលទទួលបានតាមវិធីសាស្ត្រនេះ គឺមិនទទួលយកបាន ហើយការដំណើរការសវនាការឡើងវិញ នឹងត្រូវធ្វើឡើង។ ហើយត្រូវធានាការត្រៀមលក្ខណៈសមស្របសម្រាប់ជនរងគ្រោះ។

៧.៣ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ

៧.៣.១ សាលាឧទ្ធរណ៍ និងក្រសួងយុត្តិធម៌ គួរធានាឱ្យបានថាកាលវិភាគប្រចាំថ្ងៃរបស់សវនាការទាំងអស់ត្រូវបានបិទផ្សាយនៅលើក្តារខៀនព័ត៌មានខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការយ៉ាងហោចណាស់ឱ្យបាន ២៤ ម៉ោងមុនពេលសវនាការ ហើយបន្តធានាលទ្ធភាពរបស់សាធារណជនអាចចូលមកក្នុងបន្ទប់សវនាការបានទាំងអស់ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេស ដែលអាចរួមមានករណីអនីតិជន។ ពេលដែលព័ត៌មានទាំងអស់នេះត្រូវបានបិទផ្សាយនៅលើក្តារខៀនព័ត៌មាន ឈ្មោះរបស់អនីតិជនមិនគួរត្រូវបានសរសេរចេញមកឡើយ ហើយគួរតែហៅអនីតិជនដោយប្រើអក្សរដើមនៃឈ្មោះដើម្បីការពារឯកជនភាពរបស់គេ។

៧.៤ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់

៧.៤.១ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវជូនដំណឹងដល់ជនជាប់ចោទអំពីការចោទប្រកាន់លើពួកគេ និងផ្តល់នូវព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធដូចជាកាលបរិច្ឆេទ ទីតាំង ភាគីពាក់ព័ន្ធ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ។ ចំណុចនេះគឺមានសារៈសំខាន់ក្នុងករណីដែលការចោទប្រកាន់អាចត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរ ឬកែប្រែចាប់តាំងពីការចាប់ខ្លួន/ចោទប្រកាន់ដំបូង។ ចៅក្រមត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ដើម្បីធានាថាខ្លួនបានប្រាប់អំពីច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ និងទីតាំងប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដោយសារតែចំណុចនេះភាគច្រើនត្រូវបានមើលរំលង យោងតាមទំព័រ ៣៥ នៃរបាយការណ៍នេះ។

៧.៤.២ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវផ្តល់ការពន្យល់ពេញលេញអំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះរបស់ជនជាប់ចោទ។

៧.៤.៣ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវស្នើឱ្យជនជាប់ចោទដោយផ្ទាល់ថាពួកគេដឹងអំពីការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន និងសិទ្ធិរបស់ខ្លួននោះទេ។

៧.៥ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ

៧.៥.១ សាលាឧទ្ធរណ៍ និងអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារត្រូវពិគ្រោះយោបល់ និងសម្របសម្រួលជាមួយគ្នាដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាភស្តុភារ និងបញ្ហាការប្រាស្រ័យទាក់ទងឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើបានទាក់ទងជាមួយទីតាំងឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ។

៧.៥.២ អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារចាំបាច់ត្រូវធានាឱ្យបានថាព័ត៌មានស្តីពីការផ្ទេរជនជាប់ឃុំត្រូវបានបញ្ជូនមកឱ្យមហាអយ្យការជាទៀងទាត់ ដើម្បីធានាថាសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវធានាឱ្យបានថាព័ត៌មានទាក់ទងជាមួយកាលបរិច្ឆេទ និងពេលវេលា សវនាការឧទ្ធរណ៍ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅដល់មណ្ឌលកែប្រែត្រូវដែលជាកន្លែងជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

៧.៥.៤ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍គួរពន្យារពេលសវនាការ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទពុំមានវត្តមានក្នុងសវនាការ បើទោះបីជា ជនជាប់ចោទនោះមានមេធាវីតំណាងក៏ដោយ លើកលែងតែជនជាប់ចោទបានបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមាននៅសវនាការរបស់ខ្លួនយ៉ាងជាក់ច្បាស់ និងជាផ្លូវការ។

៧.៥.៥ សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវធានាថានឹងគ្មានទំនាស់ផលប្រយោជន៍កើតឡើងឡើយ ប្រសិនបើមេធាវីតំណាងឱ្យជនជាប់ចោទច្រើននៅក្នុងសវនាការ។

៧.៥.៦ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវជូនដំណឹង និងពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវីតំណាងរបស់ពួកគេប្រសិនបើពួកគេមិនមានមេធាវីតំណាងទេនោះ។

៧.៥.៧ ជូនដំណឹងសាធារណជនអំពីសិទ្ធិជំនួយផ្នែកច្បាប់ដែលឧបត្ថម្ភពីរដ្ឋ ដូចជាតាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប៉ុស្តិ៍នគរបាល ពន្ធនាគារ និងអគារតុលាការ។

៧.៦ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារសិទ្ធិសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

៧.៦.១ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវតែជូនដំណឹងដល់ជនជាប់ចោទឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពី៖

- សិទ្ធិក្នុងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់ពេលចេញសាលដីកាស្ថាពរ
- បន្ទុកភស្តុតាងគឺស្ថិតនៅលើតំណាងមហាអយ្យការ និង
- ថាជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិនៅស្ងៀម ដោយមិនត្រូវប្រើប្រាស់សិទ្ធិនៅស្ងៀមនោះមកប្រឆាំងនឹងគាត់ទេ។

៧.៦.២ ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវចេញ និងផ្សព្វផ្សាយនូវគោលការណ៍ណែនាំយ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយគូសបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ឃុំដែលរង់ចាំសវនាការ ឬជនដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះហើយ ប៉ុន្តែសាលក្រម ឬសាលដីកាស្ថាពរមិនទាន់ស្ថាពរ ចាំបាច់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងសវនាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។

៧.៦.៣ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទទាំងអស់ដែលត្រូវនាំខ្លួនមកតុលាការដោយស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានទណ្ឌិត មកពាក់ឯកសណ្ឋានស៊ីវិលជំនួសវិញនៅពេលដំណើរការសវនាការ។

៧.៦.៤ លើកកម្ពស់ឱ្យមានការប្រើប្រាស់ជម្រើសផ្សេងពីការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្ន រួមទាំង មានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ[216] ស្របតាមគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ១៦.៣.២។

៧.៧ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង

៧.៧.១ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទ អំពីសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាងនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាជាមួយភស្តុតាងដែលត្រូវបានបង្ហាញដើម្បីប្រឆាំងរូបគាត់។

៧.៧.២ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវបង្គាប់សាក្សីឱ្យចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយមិនត្រូវវិលមកកាន់បន្ទប់សវនាការវិញឡើយ រហូតទាល់តែដល់ពេលដែលគេហៅចូលមកធ្វើសក្ខីកម្ម ជាមធ្យោបាយមួយដើម្បីបញ្ជាក់ថាសាក្សីពុំបានរងឥទ្ធិពលពីភស្តុតាង ឬសក្ខីកម្មដទៃទៀតដែលត្រូវបានបង្ហាញក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។

៧.៧.៣ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវវាយតម្លៃដោយប្រុងប្រយ័ត្នថា តើភស្តុតាងដែលត្រូវបានបង្ហាញចំពោះមុខសវនាការអាចបង្កើតមូលដ្ឋានហួសពីវិមតិសង្ស័យ ដែលបញ្ជាក់ថាជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាព។ ប្រសិនបើមានការបកស្រាយភស្តុតាងដែលស៊ីចង្វាក់ជាមួយភាពគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវលើកលែងរួចផុតពីបទចោទ។

៧.៧.៤ រៀបចំឯកសារណែនាំច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយ និងការវាយតម្លៃភស្តុតាង ដោយបន្ថែមទៅលើការងាររបស់ អ.វ.ត.ក[217] និងថាចៅក្រមទាំងអស់ទទួលបានការបណ្ដុះបណ្ដាលត្រឹមត្រូវ។

៧.៨ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចមានសំអាងហេតុ

៧.៨.១ ជានាថាសាលដីកាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ដោយអាចកែសម្រួលនូវព័ត៌មានមួយចំនួននៅពេលចាំបាច់ដើម្បីការពារអត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាប់ចោទ ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី ឬដោយសារតែមូលហេតុផ្សេងទៀត។

៧.៨.២ អនុវត្តតាមការអនុវត្តរបស់ អ.វ.ត.ក[218] ដោយបង្កើតក្របខ័ណ្ឌដែលចៅក្រមមានកាតព្វកិច្ចប្រាប់ និងពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីមូលហេតុដែលឈានដល់ការសម្រេចទោស និងត្រូវជានាថាសេចក្ដីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលមានសំអាងហេតុត្រូវបានប្រគល់ជូនជនជាប់ចោទ។

---

[216] នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៨ សេចក្ដីថ្លែងបញ្ចប់បេសកកម្មរបស់ UNSRSHRC ទំព័រ ៤។

[217] ការប្រតិបត្តិល្អបំផុតរបស់ អ.វ.ត.ក អាចបញ្ជាក់អះអាងនូវការណែនាំមានប្រយោជន៍ ជាពិសេស វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន ក៏ដូចជាវាក្យសព្ទ ២០៤ ដល់ ២០៩ នៃបណ្ដឹងសាទុក្ខនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ សូមមើល "បណ្ដឹងសាទុក" អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩ កញ្ញា ២០០៧/អវតក/អជសជ https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/courtdoc/2016-11-23%2011:55/Case%20002_01%20Appeal%20Judgement.pdf ។

[218] សូមមើល *esp.* "បណ្ដឹងសាទុក្ខ" អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩ កញ្ញា ២០០៧/អវតក/អជសជ

៧.៩ អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជន

៧.៩.១ ពន្លឿន និងពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ជាពិសេស មាត្រា ៤៧ ដែលចែងថាដំណើរការជំនុំជម្រះ និងការចេញសាលក្រមត្រូវតែធ្វើឡើងនៅក្នុងសវនាការអេសាធារណៈ។

៧.៩.២ គួរអនុវត្តតាមការប្រតិបត្តិល្អបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក") និងអនុញ្ញាតឱ្យអនីតិជនស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលរបស់ខ្លួនចូលមកក្នុងតុលាការនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

៧.៩.៣ កម្រិតការឃុំខ្លួននៅមុនពេលសវនាការនៃអនីតិជនសម្រាប់តែករណីលើកលែងដែលពុំមានជម្រើសផ្សេងទៀត និងធានាថានៅក្នុងករណីនេះ វិធានចាំបាច់ទាំងអស់ត្រូវបានអនុវត្តដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជន។

៧.៩.៤ ធានាថាចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាបានឆ្លងកាត់ការបណ្តុះបណ្តាលជាក់លាក់ទាក់ទងនឹងបញ្ហាទាក់ទិននឹងយុត្តិធម៌របស់អនីតិជន។

៧.៩.៥ ពិនិត្យរក និងត្រូវប្រាកដថាជម្រើសក្នុងការសម្រេចទោសផ្សេងពីការសម្រេចចិត្តឃុំខ្លួនសម្រាប់អនីតិជន និងអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំក្នុងការកាត់ទោសទាក់ទងជាមួយអនីតិជន ដោយក្នុងនោះត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការស្តារនីតិសម្បទារបស់អនីតិជន ជាជាងការផ្តន្ទាទោសតែមួយមុខ។

៧.៩.៦ សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រាប់អំពីវិធានទូទៅដែលសវនាការយុត្តិធម៌កុមារ នឹងត្រូវអនុវត្តនៅក្រោមសវនាការអសាធារណៈ ដែលមានករណីលើកលែងតិចតួចចែងដោយច្បាប់ ដើម្បីគោរពឯកជនភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។

៧.៩.៧ ក្នុងករណីពាក់ព័ន្ធជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែលត្រូវដំណើការសវនាការសារធារណៈ គប្បីអនុវត្តជំហានមួយចំនួន ដើម្បីការពារឯកជនភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ដូចជាការប្រើប្រាស់របាំងឯកជន។ សាលាឧទ្ធរណ៍គួរប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធឆ្លើយឆ្លងតាមវីដេអូដែលបច្ចុប្បន្នមានរួចហើយនៅតុលាការ ហើយត្រូវធានាយ៉ាងណាឱ្យមន្ត្រីរបស់ខ្លួនបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលពីការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនេះ។

៧.៩.៨ ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ត្រូវអនុវត្តកម្មវិធីបង្វែរដោយក្នុងនោះជនល្មើសជាអនីតិជន បានទទួលការគាំទ្រ និងស្តារនីតិសម្បទានៅក្នុងសហគមន៍ ជាជម្រើសជំនួសឱ្យការកាត់ទោសជាផ្លូវការ។ គម្រោងនេះ ចាំបាច់ត្រូវអនុវត្តសម្រាប់ជនចាប់ចោទប្រព្រឹត្តបទល្មើសលើកដំបូងគ្រប់រូប លើកលែងតែបទល្មើសឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរបំផុត។

៧.៩.៩ ក្រសួងយុត្តិធម៌ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញលើបទដ្ឋានគតិយុត្តិជាធរមាន រួមទាំងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយការប្រព្រឹត្តទៅរបស់តុលាការ ដើម្បីធានាអនុលោមតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជន ដោយក្នុងនោះ រួមមានទាំងវិធានបទដ្ឋានអប្បបរមារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការអនុវត្ត

---

https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/courtdoc/2016-11-23%2011:55/Case%20002_01%20Appeal%20Judgement.pdf។

យុត្តិធម៌អនីតិជន (“វិធានក្រុងប៉េងកាំង”)[219]។ គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការ យូនីសេហ្វ សម្រាប់កំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន[220] សៀវភៅជំនួយស្មារតីសម្រាប់ការអនុវត្ត របស់អង្គការ យូនីសេហ្វ សម្រាប់អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ[221] និងរបាយការណ៍កំណែទម្រង់ច្បាប់ និង ការអនុវត្តច្បាប់របស់ អង្គការ យូនីសេហ្វ ទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។[222]

---

219 អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf។

220 អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef.org/policyanalysis/files/Juvenile_justice_16052011_final.pdf។

221 ជាពិសេសនៅទំព័រ ១០៧ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef.org/publications/index_43110.html។

222 ជាពិសេសនៅទំព័រ ៨៧ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/law_reform_crc_imp.pdf។

៨. ឯកសារគន្ថនិទ្ទេស

៨.១ នីតិជាតិ

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៧) http://sithi.org/temp.php?url=law_detail.php&id=190&lg=kh។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (១៩៩៣ ដូចដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម) http://www.national-assembly.org.kh/group-article/11។

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៩) http://sithi.org/temp.php?url=law_detail.php&id=154&lg=kh។

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន (២០១៦) http://sithi.org/temp.php?title=Law-On-Juvenile-Justice&url=law_detail.php&lg=kh&id=283។

ច្បាប់ស្តីពីពន្ធនាគារនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០១១)។ http://cambodia.ohchr.org/~cambodiaohchr/sites/default/files/Prison%20law%202011%20-%20KHM.pdf។

ប្រកាសលេខ ២១៧ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ (ថ្ងៃទី ១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៨) http://sithi.org/admin/upload/law/section12_003_1998.pdf។

បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល (១៩៩២) https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/khm_e/WTACCKHM3A3_LEG_11.pdf។

៨.២ លិខិតូបករណ៍គោលនយោបាយកម្ពុជា

ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្តារនីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍកម្ពុជា នៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍកម្ពុជា *ឯកសារបញ្ជាក់គោលជំហរលទ្ធផលការងារគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល៖* http://www.cdc-crdb.gov.kh/cdc/7cg_meeting/position_paper_eng2004/7cg_02_1.htm។

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ *យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌* អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គកាលពីថ្ងៃទី ២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ http://cdc-crdb.gov.kh/cdc/documents/NSDP_2014-2018.pdf។

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ *ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌* អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គកាលពីថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៥ http://cdc-crdb.gov.kh/cdc/documents/NSDP_2014-2018.pdf។

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន *សុន្ទរកថាអំពីយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ ការងារ សមធម៌ និងប្រសិទ្ធភាព ដំណាក់កាលទី ២* កិច្ចប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីលើកទី ១ នៃអណត្តិទី ៤ នៃរដ្ឋសភា ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨។

ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា "ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការប្រតិបត្តិ ដើម្បីអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ២០១៨-២០២០" ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៨ https://www.unicef.org/cambodia/sites/unicef.org.cambodia/files/2019-03/JJLSOP_Khmer.pdf ។

៨.៣ នីតិអន្តរជាតិ

សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ* ចុះថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៨៩ https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf។

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *អនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តិមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ និងបន្ថោកបន្ទាប,* ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៤ https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/book/CAT-KH.pdf។

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ* ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៦ http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Treaty/ICCPR_2009K.pdf។

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស* ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨ http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/Softlaw/BOOKLET_Kh%20V6Low.pdf។

សហភាពអាហ្វ្រិក ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជន ថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៨១ https://au.int/sites/default/files/treaties/36390-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf ។

ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប អនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ថ្ងៃទី៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥០ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf ។

សហភាពអឺរ៉ុប ធម្មនុញ្ញអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមូលដ្ឋាននៃសហភាពអឺរ៉ុប ថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០០ https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf ។

អង្គការរដ្ឋអាមេរិក អនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ថ្ងៃទី២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៩ https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm ។

ឧបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដទៃទៀត

អង្គការសហប្រជាជាតិ *គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការ* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី ៧ ស្តីពីការបង្ការបទល្មើស និងប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើស រៀបចំឡើងនៅទីក្រុងមីឡាន ពីថ្ងៃទី ២៦ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៨៥ គាំទ្រដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាតលេខ ៤០/៣២ ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥ និង លេខ ៤០/១៤៦ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៥ https៖//www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx។

អង្គការសហប្រជាជាតិ *គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីមេធាវី* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី ៨ ស្តីពីការបង្ការបទល្មើស និងការប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើសរៀបចំឡើង នៅទីក្រុង ហាវ៉ាណា ប្រទេសគុយបា នៅថ្ងៃទី ៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩០ http://hrlibrary.umn.edu/instree/i3bprl.htm។

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី *វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមាអនុវត្តចំពោះការប្រព្រឹត្តទៅលើទណ្ឌិត* ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៥៥។

https៖//www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TreatmentOfPrisoners.aspx។

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបង្ការអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស (សេចក្តីណែនាំរីយ៉ាត)* អនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាទលេខ ៤៥/១១២ ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩០ http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r112.htm។
អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *វិធានអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការការពារអនីតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសេរីភាព* ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩០
https៖//www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/JuvenilesDeprivedOfLiberty.aspx។
អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមានៃបទដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់គ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌អនីតិជន* ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥
https៖//www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/BeijingRules.aspx។
គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១៣ រដ្ឋបាលយុត្តិធម៌* ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៨៤
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=11។
គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៩ ស្តីពីស្ថានភាពក្នុងគ្រាអាសន្ន* ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០១
http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d/PPRiCAqhKb7yhsjYoiCfMKoIRv2FVaVzRkMjTnjRO%2Bfud3cPVrcM9YR0iix49nlFOsUPO4oTG7R/o7TSsorhtwUUG%2By2PtslYr5BldM8DN9shT8B8NpbsC%2B7bODxKR6zdESeXKjiLnNU%2BgQ%3D%3D។
គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ស្តីពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌* ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៧
http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d/PPRiCAqhKb7yhsrdB0H1l5979OVGGB%2BWPAXhRj0XNTTvKgFHbxAcZSvX1OsJj/iyRmVA4IiMvUt2NlGKqqg2nh1qOE2hX5xoGtKE2v2YSQVV1Rv5NitNbSYwp។
គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០៖ សិទ្ធិកុមារនៅក្នុងយុត្តិធម៌អនីតិជន* ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៧ (CRC/C/GC/10)
https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf។
គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៤* ថ្ងៃទី១៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៩
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f24&Lang=en ។

ករណីសិក្សាច្បាប់

ជាតិ

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សេចក្ដីសម្រេចលេខ ០៩២/០០៣/២០០៧ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ https://www.ccc.gov.kh/admin/uploads/dec_2007_003.pdf។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា កាំង ហ្គេចអ៊ាវ ហៅឌុច (សំណុំរឿង ០០១) អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សាលក្រម ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/courtdoc/2013-08-28%2011%3A05/E188_KH.pdf ។

អន្តរជាតិ

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Asch ទល់នឹងប្រទេសអូទ្រីស* ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩១ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22Asch%20v.%20Austria%201991%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57676%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Barberá, Messegué and Jabardo ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៨ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-57429%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Beckles ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស* ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០២ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22Beckles%20v.%20the%20United%20Kingdom%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-60672%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Condron ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស* ចុះថ្ងៃទី ២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០០ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-58798%22]%7D ។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Isgrò ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី* ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩១ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22(%5C%22Isgro%20v%20Italy%5C%22)%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57653%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Kostovski ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់* ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៩ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22Kostovski%20v.%20the%20Netherlands%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57615%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Mirilashvili ទល់នឹងប្រទេសរុស្ស៊ី* ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22Mirilashvili%20v.%20Russia%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-90099%22]%7D។

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Sejdovic ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី* ចុះថ្ងៃទី ១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៦ https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:[%22Sejdovic%20v.%20Italy%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-72629%22]%7D។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា*, UN Doc CCPR/C/81/D/1033/200, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1125។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ២៥៣/១៩៨៧, *សំណុំរឿង Kelly ទល់នឹងប្រទេសចាម៉ៃកា* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/41/D/253/1987, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩១ http://juris.ohchr.org/Search/Details/418។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ *សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹងប្រទេសគូយ៉ាន់ណា* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/82/D/912/2000, ចុះថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៤ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1149។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ០១៦/១៩៧៧ *សំណុំរឿង Mbenge ទល់នឹង Zaire*, នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/18/D/16/1977, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៨៣ http://juris.ohchr.org/Search/Details/573។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ២១៥/១៩៨៦ *សំណុំរឿង G. A. Van Meurs ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់ដ៍* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/39/D/215/1986, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩០ http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session39/215-1986.html។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ២៦៣ ១៩៨៧/*សំណុំរឿង M. Gonzalez del Río ទល់នឹងប្រទេសពែរូ* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ ប លេខ.ស.CCPR/C/46/D/263/1987, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៩២ http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/dec263.htm។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីសម្រេចលេខ ៣២០ ១៩៨៨/សំណុំរឿង V. Francis ទល់នឹងប្រទេស ប លេខ.ស.ចាម៉ៃកា នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ GAOR, A/48/40 (vol. II), ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៣ http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/320-1988.html។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៣៨៧/១៩៨៩ *សំណុំរឿង Karttunen ទល់នឹងប្រទេសហ្វាំងឡង់ដ៍* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/46/D/387/1989, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩២ http://juris.ohchr.org/Search/Details/402។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៧០១/១៩៩៦ *សំណុំរឿង* Gómez *ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/55/40 (vol. II), ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០០ http://www.un.org/documents/ga/docs/55/a5540vol2.pdf។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៦២៣, ៦២៤, ៦២៦, ៦២៧/១៩៩៥ *សំណុំរឿង V. P. Domukovsky et al. ទល់នឹងប្រទេស Georgia* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/63/D/632/1995 ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ http://juris.ohchr.org/Search/Details/833។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, *សំណុំរឿង Khuseynova និង Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/ C/94/D/1263–1264/2004, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៨ http://juris.ohchr.org/Search/Details/1457។

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, *សំណុំរឿង Mennen ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៧៩៧/២០០៨ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/ C/99/D/1797/2008, ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ http://hrlibrary.umn.edu/undocs/*1797-2008*.html ។

ទ្រឹស្តី

Nowak M កតិកាសញ្ញានៃ អ.ស.ប ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយនៃ ក.អ.ស.ព.ន (ការបោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ *N.P Engel 2005*)។

សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ *សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ* ទីក្រុងឡុងដ៍ ៖ ការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៨ AI Index POL ៣០/០២/៩៨ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ https://www.amnesty.org/en/documents/POL30/002/1998/en/។

អូលីវើរ៉ា បាបារ៉ា និងលីនដា បេសារ៉ាទីម៉ូរ៉ាអែដ *សៀវភៅស្តីពីការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់គណៈកម្មាធិការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ* ហ្សឺណែវ៖ គណៈកម្មាធិការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ ឆ្នាំ២០០២ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://bit.ly/1fbEWQJ។

អង្គការសន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការអ៊ឺរ៉ុប ("អ.ស.ស.អ")/ការិយាល័យវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស ("ក.ស.ម.វ.ប") *ការសង្កេតការណ៍សវនការ ៖ សៀវភៅយោងសម្រាប់អ្នកអនុវត្ត* ប្រទេសប៉ូឡូញ ៖ អ.ស.ស.អ/ក.ស.ម.វ.ប ឆ្នាំ ២០០៨ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://119.15.85.3:81/2Q2W5FFCC258B17A3ED8F3F4203F2A877E349E04EDDE_unknown_8373D6926552C7A31D8EA892EBD1EF7F54F11DF1_10/hrlibrary.umn.edu/research/trial_observation_manual.pdf0/hrlibrary.umn.edu/research/trial_observation_manual.pdf។

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស *សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌៖ សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី,* ក្រុងញ៉ីវយ៉ក និងហ្សឺណែវ៖ OHCHR ឆ្នាំ ២០០៣ "ជំពូក ៦៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ ផ្នែកទី ១៖ ចាប់ពីការស៊ើបអង្កេត ដល់សវនាការ" https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training9chapter6en.pdf និង "ជំពូក ៧៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ ផ្នែកទី២៖ ចាប់ពីសវនាការដល់សេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ" https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training9chapter7en.pdf។

ភីជីក ដេលេណា និងវ៉ាណេសាលេសនី *អ្វីទៅជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌? សេចក្តីណែនាំជាមូលដ្ឋានស្តីពីបទដ្ឋានច្បាប់ និងការអនុវត្ត* ទីក្រុងញូវយ៉ក៖ គណៈកម្មាធិការមេធាវីសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ ២០០០ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/fair_trial.pdf។

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក, អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ http://tmp.sithi.org/?tmp&l=kh#go។

៩. ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ តារាងសង្ខេបការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍

ក. ព័ត៌មានទូទៅអំពីសវនាការ

១. ព័ត៌មានទូទៅ				
១(ក)កាលបរិច្ឆេទសវនាការ	ម៉ោងចាប់ផ្ដើម៖		លេខបន្ទប់សវនាការ៖	
១(ខ) មន្ត្រីសង្កេតការណ៍				
១(គ) ភាគីដែលប្ដឹងឧទ្ធរណ៍	☐ ភាគីជនជាប់ចោទ មូលហេតុ៖ ថ្ងៃប្ដឹងឧទ្ធរណ៍៖	☐ ស្ថាប័នអយ្យការ(ព្រះរាជអាជ្ញាសាលាដំបូងឬឧទ្ធរណ៍) ☐ ភាគីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី		☐ មិនដឹង
១(ឃ) ចៅក្រម	ទី១ ទី២ ទី៣		☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់៖	
១(ង) ព្រះរាជអជ្ញា				
១(ច) ក្រឡាបញ្ជី				
១(ឆ) មេធាវី				
១(ជ) ចំនួនជនជាប់ចោទ	ចំនួនសរុប៖			
	នីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	អនីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	តំណាងនីតិបុគ្គល៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
១(ឈ) ចំនួនជនរងគ្រោះ	ចំនួនសរុប៖			
	នីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	អនីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	តំណាងនីតិបុគ្គល៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
១(ញ) សាលក្រម និងការកាត់ទោសនៅសាលាដំបូង	ទោសជាប់ពន្ធនាគារ៖ ទី១ ទី២ ទី៣	ពិន័យ៖ ទី១ ទី២ ទី៣	សំណងជម្ងឺចិត្ត៖ ទី១ ទី២ ទី៣	ថ្ងៃសាលក្រម៖ ☐ មិនដឹង

	ទី៤ ទី៥	ទី៤ ទី៥	ទី៤ ទី៥	
១(ដ)តើការកាត់ក្តីធ្វើឡើងនៅសាលាដំបូងខេត្ត/ក្រុងណា?				
១(ឋ)តើជនជាប់ចោទជាប់ឃុំនៅពន្ធនាគារមួយណា?				☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ		
២(ក) តើមានការបិទផ្សាយជូនដំណឹងអំពីសវនាការនៅលើក្តារខៀនក្រៅបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន
២(ខ) តើសាធារណជនត្រូវបានរាំងមិនឲ្យចូល ឬបណ្តេញចេញពីបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ប្រសិនបើមាន មូលហេតុៈ	☐ គ្មាន

៣. សិទ្ធិដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងខ្លួន			
៣(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីបទចោទដែលពាក់ព័ន្ធដល់ជនជាប់ចោទគ្រប់រូបដែរឬទេ?	☐ ប្រាប់ទាំងអស់	☐ ប្រាប់ខ្លះ	☐ គ្មាន
៣(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(គ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(ឃ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(ង) តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីឈ្មោះអ្នកចូលរួមដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(ច) ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

៣(ឆ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើជនពិការត្រូវបានគេផ្តល់ជំនួយ ដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
ប្រសិនបើមាន តើជាជំនួយផ្នែកអ្វី?	☐ ស្តាប់ សូមបញ្ជាក់៖	☐ មើល	☐ ផ្សេងៗ

៤. ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		
៤(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួន ដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ I និង E	☐ គ្មានទាំង I និង E ☐ មានមេធាវីតំណាង
៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិឆ្លើយ ឬមិនឆ្លើយ ដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ I និង E	☐ គ្មានទាំង I និង E
៥. សិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី			
៥(ក) តើមានការលើកឡើងពីសំណាក់ភាគីណាមួយ ឬមានអ្វីដែលបញ្ជាក់ថាភាគីមិនទទួលបានឱកាសហៅសាក្សី ដែរឬទេ?	☐ មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំជាផ្លូវការនៅពេលសវនាការដើម្បីឲ្យសាក្សីបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ ដែរឬទេ? ☐ មាន	☐ គ្មាន ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ គ្មាន	☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី
៥ (ខ) តើសាក្សីស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៅមុនពេលសាកសួរ ដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

សូមរៀបរាប់អំពីអង្គហេតុឲ្យបានច្បាស់លាស់

៦. ការបង្ហាញភស្តុតាង	
៦.១. ភស្តុតាងបង្ហាញដោយព្រះរាជអាជ្ញា	
៦.១(ក) ចម្លើយសារភាព	តើការសារភាពត្រូវបានធ្វើឡើងនៅដំណាក់កាលណា? ☐ នគរបាល ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ចៅក្រមស៊ើបសួរ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ គ្មាន
	តើមានភស្តុតាងផ្សេងទៀតដែលបញ្ជាក់បន្ថែមទៅលើការសារភាពដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន សូមផ្តល់សេចក្តីលម្អិត៖
៦.១(ខ) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្តីលម្អិត៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងខ្លឹមសារនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.១(គ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើមានការជំទាស់ត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីពាក់ព័ន្ធទាក់ទងនឹងភស្តុតាងដែរ ឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖

	បញ្ជាក់៖
៦.១(ឃ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការស្នើសុំដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ឲ្យអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់ជាជាងការអានឯកសារភស្តុតាង ដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សូមផ្តល់សេចក្តីលម្អិត៖
៦.២. ភស្តុតាងបង្ហាញដោយភាគីជនជាប់ចោទ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ អវត្តមាន
៦.២.(ក) សង្ខេបចម្លើយសារភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលសវនាការ ប្រសិនជាមាន៖	☐ គ្មាន
៦.២(ខ) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?

	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្តីលម្អិត៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងខ្លឹមសារនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.២(គ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនមាន
	តើមានការជំទាស់ត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីពាក់ព័ន្ធទាក់ទងនឹងភស្តុតាងដែរ ឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.២(ឃ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ គ្មាន
	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការស្នើសុំដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ឲ្យអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់ជាជាងការអានឯកសារភស្តុតាង ដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

	បើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្ដីលម្អិត៖
៦.២(ង) ការឆ្លើយតបរបស់ចុងចម្លើយ	សេចក្ដីសង្ខេប៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ(បើសិនជាមិនមាន)
៦.៣ ភស្តុតាងបង្ហាញដោយដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ អវត្តមាន
៦.៣(ក) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអត្ថន័យនៃភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងអត្ថន័យនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.៣(ខ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីចុងចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.៣(គ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន ? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់អ្នកជំនាញ ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖

៦.៤ ការជំទាស់

តើមានភាគីណាមួយធ្វើការជំទាស់ទៅនឹងភស្តុតាងនានាដែលដាក់បង្ហាញនៅក្នុងសវនាការដែរ ឬទេ ? ចូរពិពណ៌នាអំពីមូលហេតុនៃការជំទាស់ និងការឆ្លើយតបពីសំណាក់ចៅក្រម៖

☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

ព្រះរាជអាជ្ញា	ភាគីជនជាប់ចោទ	ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៧. សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាង/សិទ្ធិស្មើភាព

៧(ក) តើមានការលើកឡើងឬមានអ្វីដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសបង្ហាញភស្តុតាង ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំឲ្យទទួលយកភស្តុតាងជាផ្លូវការនៅពេលសវនាការ ដែរឬទេ ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
៧(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិន	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ ?

ទទួលបានឱកាសសាកសួរសាក្សី ដែរឬទេ?	☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំជាផ្លូវការត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសវនាការដើម្បីសួរសេក្សីដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
៧(គ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនបានទទួលឱកាសមើល សំណុំរឿងមុនពេលសវនាការ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយមិនបានទទួលសំណុំរឿងនៅមុនពេល សវនាការ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ជនជាប់ចោទ (ប្រសិនបើគ្មានមេធាវី) ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ (សូមពន្យល់លម្អិតអំពីមូលហេតុដែលបង្ហាញថាភាគីពាក់ព័ន្ធមិនបានទទួលសំណុំរឿង)៖
៧(ឃ) តើពិរុទ្ធជន ឬភាគីជនជាប់ចោទមិនទទួលបានឱកាសនិយាយសំដីចុងក្រោយ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ ជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់មូលហេតុ៖

៨. ភាពឯករាជ្យ ភាពមិនលម្អៀង និងទង្វើរបស់ចៅក្រម	
៨(ក) តើចៅក្រមប្រព្រឹត្តទង្វើដែលធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដល់ភាគី ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន សូមពន្យល់៖
៨(ខ) តើចៅក្រមបាននិយាយបង្ហាញអំពីលក្ខណៈរើសអើងភាគីណាមួយដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន ជាការរើសអើងទៅលើ៖ ☐ ពូជសាសន៍ ☐ យេនឌ័រ ☐ សាសនា ☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់អំពីសម្ដីនោះ៖
៨(គ) តើមានភាគីណាមួយចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ នៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណា? ☐ ចៅក្រម ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ មេធាវី សូមបញ្ជាក់ពីមូល ហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
៨(ច) តើមានភាគីណាមួយនិយាយទូរស័ព្ទនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណា? ☐ ចៅក្រម ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ មេធាវី

	☐ ឆ្លើយយ៉ាងខ្លី ហើយដាក់ចុះ ☐ បន្តការសន្ទនា ប្រសិនបើមាន តើជា៖ ☐ សម្លេងពេទ៏ខ្លាំង ☐ សម្លេងញ័រ

៩. ការពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ

ម៉ោងបញ្ចប់៖	
៩(ក) តើមានការពិភាក្សាសម្រេច ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ ថ្ងៃបន្ទាប់ ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើមាន តើរយៈពេលប៉ុន្មាន? ប្រសិនបើគ្មាន បញ្ជាក់ពីមូលហេតុ៖
៩(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយដើរចូលទៅក្នុងបន្ទប់ពិភាក្សាសម្រេចក្នុងអំឡុងពេល ពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ បុគ្គលិកតុលាការ

១០ ការវាយតម្លៃភស្តុតាង

១០(ក) តើភស្តុតាងបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំចាំបាច់នៃបទល្មើសដែរឬទេ?

ធាតុផ្សំនៃបទល្មើស	ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ

១០(ខ) សង្ខេបនៃសេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ព្រះរាជអាជ្ញា	ភាគីជនជាប់ចោទ	ភាគីរដ្ឋប្បវេណី

១១. សាលក្រម

	☐ មាន ☐ គ្មាន

១១(ក) តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?	ប្រសិនបើគ្មាន តើកាលបរិច្ឆេទប្រកាសសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
១១(ខ) ថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១១(គ) នៅពេលប្រកាសសាលក្រម តើចៅក្រមមានវត្តមានប៉ុន្មាននាក់?	☐ ១ ☐ ២ ☐ ៣ ☐ មិនដឹង
១១(ឃ) តើសាលក្រម ត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់ពីមូលហេតុ៖
១១(ង) សង្ខេបមូលហេតុដែលមាននៅក្នុងសាលក្រម៖	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង
១១(ច) តើមានវត្តមានមេធាវីភាគីពាក់ព័ន្ធដែរ ឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង
១១(ឆ) តើមានអ្វីដែលបញ្ជាក់ថាចៅក្រមពឹងផ្អែកទៅលើភស្តុតាងផ្សេងក្រៅពីភស្តុតាងដែលដាក់បង្ហាញនៅក្នុងសវនាការដែរ ឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន

រយៈពេលសវនាការសរុប៖

កំណត់ត្រាពិសេស

ខ. ព័ត៌មានអំពីជនជាប់ចោទ

១២. ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១២(ក) នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែរឬទេ? (សូមបំពេញឯកសារភ្ជាប់ទី១ សម្រាប់ជនជាប់ចោទអនីតិជន)	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៣. មូលដ្ឋានច្បាប់នៃបទចោទប្រកាន់					
១៣(ក) បទចោទប្រឆាំងជនជាប់ចោទ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ
បទល្មើស៖ ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖ មាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖					
១៣(ខ) ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសដែលត្រូវបានបង្ហាញដើម្បីជានាដល់ការចោទប្រកាន់៖					

សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះ

១៤. សិទ្ធិមានសេរីភាព និងជំនុំជម្រះដោយគ្មានពន្យារពេល					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៤(ក) កាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលអះអាង	________ ☐ មិនដឹង	________ ☐ មិនដឹង	________ ☐ មិនដឹង	________ ☐ មិនដឹង	________ ☐ មិនដឹង
១៤(ខ) កាលបរិច្ឆេទនៃការចាប់ខ្លួន	________ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	________ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	________ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	________ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	________ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៤(គ) តើមានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង

១៤(ឃ) តើមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន កាលបរិច្ឆេទដែលការឃុំខ្លួនបណ្ដោះ អាសន្ន ចាប់ផ្ដើម កាលបរិច្ឆេទដែលការឃុំខ្លួន បណ្ដោះ អាសន្ន បញ្ចប់	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង ____________ ☐ មិនដឹង
១៤(ង) តើមានការស្នើសុំនៅក្រៅឃុំឬទេ?	☐ មាន ☐ មិនមាន ☐ មិនដឹង				
បើមាន ចូរសង្ខេបខ្លឹមសារពាក្យស្នើសុំរបស់ភាគីជនជាប់ចោទ និងលក្ខខណ្ឌនៃការដាក់ឲ្យត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ៖	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ				
យោបល់របស់ព្រះរាជអជ្ញា៖	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ				
យោបល់របស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណី៖	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ				
សេចក្ដីសម្រេចរបស់ចៅក្រម និងហេតុផល៖	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ				

១៥. សិទ្ធិនៅក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ និងការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្ម					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៥(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានសួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវី ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៥(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងឲ្យសារភាព ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៥(គ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទទទួលរងអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មបង្ខំឲ្យសារភាព ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៦. សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះ និយាយជាមួយមេធាវី និងសិទ្ធិទទួលបានមធ្យោបាយ និងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ការពារក្តី					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៦(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាមេធាវីជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការ ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៦(ខ) តើបញ្ហាមធ្យោបាយ និងពេលវេលាមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

១៧. សិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៧(ក) តើជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៧(ខ) តើជនជាប់ចោទមានមេធាវីនៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៧(គ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាស្ត្រី តើជនជាប់ចោទមានមេធាវីជាស្ត្រី ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៧(ឃ) តើមេធាវីការពារក្តីឲ្យជនជាប់ចោទលើសពីម្នាក់ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
	☐ មាន	☐ មាន	☐ មាន	☐ មាន	☐ មាន

ប្រសិនបើមាន តើមានជម្លោះផលប្រយោជន៍កើតឡើងរវាងជនជាប់ពីនាក់ ឬច្រើននាក់ ដែលការពារក្ដីដោយមេធាវីតែម្នាក់ដែរឬទេ ? ជម្លោះផលប្រយោជន៍អ្វី ?	☐ គ្មាន	☐ គ្មាន	☐ គ្មាន	☐ គ្មាន	☐ គ្មាន

១៨. ការសន្មតថាគ្មានទោស					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៨(ក) តើជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាទណ្ឌិតដែរឬទេ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៨(ខ) តើជនជាប់ចោទជាប់ខ្នោះនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការដែរឬទេ ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៨(គ) តើចៅក្រមបាននិយាយអំពីភាពមាន ឬគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅមុនពេលចេញសាលដីកា ដែរឬទេ ? ប្រសិនបើមាន តើជាសំដីអ្វី ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៨(ឃ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាចៅក្រមទាញពិរុទ្ធភាពពីការនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទ ដែរឬទេ ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

១៩. ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះអំពើដដែល					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៩(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោស	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ចំពោះបទល្មើសនេះពីមុនដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់អំពីការជំនុំជម្រះការដាក់ទោស និងបទល្មើសនោះ៖					

២០. ហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២០(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសស្ថិតនៅក្នុងច្បាប់ជាធរមាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ? ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

២១. សាលក្រម		☐ មិនដឹង			
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២១(ក) តើតុលាការសម្រេចយ៉ាងដូចម្ដេច?	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្ដងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្ដី	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្ដងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្ដី	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្ដងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្ដី	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្ដងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្ដី	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្ដងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្ដី
២១(ខ) តើចៅក្រមបានយោងមាត្រាច្បាប់ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២១(គ) តើចៅក្រមបានយោង ភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២១(ឃ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសារភាពបទល្មើស ដែលបានចោទ នៅមុនពេលឬនៅក្នុងពេលសវនាការ តើចៅក្រម	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង

ពឹងផ្អែកលើចម្លើយសារភាព នោះជាកស្តុតាងដែរឬទេ? (ប្រសិនបើគ្មានការសារភាព - មិនពាក់ព័ន្ធ)	☐ មិនដឹង	☐ មិនដឹង	☐ មិនដឹង	☐ មិនដឹង	

២២. ទោស		☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ មិនដឹង	
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២២(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារដែរឬទេ? រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារសរុប៖ រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារ៖ រយៈពេលព្យួរទោស៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២២(ខ) តើជនជាប់ចោទជាប់ទោសពិន័យ ដែរឬទេ? ចំនួនប្រាក់ពិន័យ៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២២(គ) តើជនជាប់ចោទត្រូវបង់ថ្លៃសងជំងឺចិត្ត ដែរឬទេ? ចំនួនប្រាក់សងជំងឺចិត្ត៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២២(ឃ) តើមានការអនុវត្តទោសជំនួសដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន

២៣. អាយុ					
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៣(ក) អាយុជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧

២៣(ខ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំនៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើចៅក្រមសម្រេចឲ្យជនជាប់ចោទជាអនីតិជនរួចទោសភ្លាមៗដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

២៤. ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន					
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៤(ក) អាយុជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅពេលឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន?	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
២៤(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទជាអនីតិជនមិនត្រូវបានឃុំដាច់ដោយឡែកពីជនជាប់ចោទជានីតិជនដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

២៥. ការជំនុំជម្រះ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ អវត្តមាន		
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៥(ក) តើមានវិធានការការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២៥(ខ) តើចៅក្រមបានផ្ដល់ឱកាសឲ្យជនជាប់ចោទជាអនីតិជនបញ្ចេញយោបល់ដោយសេរីដោយខ្លួនឯង ឬតាមរយៈតំណាង ដូចជាមេធាវី ឬឪពុកម្ដាយ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

២៦. ទោស	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ មិនដឹង		
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៦(ក) តើថៅក្រមបានយោងមាត្រា ៣៨ ឬ ៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលដាក់ទោសជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ដែរឬទេ?	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
២៦(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាថៅក្រមពិចារណាដាក់ទោសមិនមែនពន្ធនាគារ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ ក្រមសីលធម៌អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការរៀបចំ និងត្រៀមទុកជាមុន

ករណីយកិច្ចទូទៅ

ការរក្សាការសម្ងាត់

- កម្មវិធីសង្កេតការណ៍សវនាការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ ដោយមិនផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសម្ងាត់ ។
- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ ត្រូវយល់ដឹងឲ្យបានទូលំទូលាយនូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ទាក់ទងនឹងការសង្កេតការណ៍សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងព័ត៌មានទាំងឡាយ ដែលយកបានពីតុលាការក៏ដូចជាព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងដំណើរការនិងការគ្រប់គ្រងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ។

មុនពេលអនុវត្តគម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការវាយតម្លៃបឋម

នៅមុនពេលដំណើរការការសង្កេតការណ៍សវនាការ អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវមានការយល់ដឹងឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពី៖

- យន្តការតុលាការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា
- ឋានានុក្រម និងយុត្តាធិការតុលាការ
- កម្រិតនៃការសហការ និង/ឬ ការចូលរួមដែលសង្ឃឹមថានឹងទទួលបានពី ក) ចៅក្រម ខ)ព្រះរាជអាជ្ញា គ) មេធាវីជនជាប់ចោទ និង ឃ) រដ្ឋាភិបាល។

សេចក្តីជូនដំណឹង

- សេចក្តីសម្រេចអំពីអ្នកដែលនឹងទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការជាផ្លូវការនិង/ឬមិនផ្លូវការ ត្រូវធ្វើឡើងមុនការសង្កេតការណ៍សវនាការចាប់ផ្តើម និងត្រូវសម្រេចដោយប្រធានគម្រោង ស្របតាមគោលបំណងរបស់គម្រោង។
- ប្រសិនបើ មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាជូនដំណឹងទៅតុលាការ អំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ សេចក្តីជូនដំណឹងនោះត្រូវតែអនុលោមទៅតាមការអនុវត្តជាទូទៅ។
- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវតែកត់ត្រាទុកនូវបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលខ្លួនបានផ្តល់ ព័ត៌មាននិង/ឬ ពិគ្រោះយោបល់ជាមួយ មុន និង/ឬ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។

កំណត់ត្រាទាំងនេះរួមមានសេចក្ដីលម្អិត និងទម្រង់នៃសេចក្ដីជូនដំណឹង។

- ថាតើមានអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាមួយ ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខារវាងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា និងក្រសួងយុត្តិធម៌ដែរឬយ៉ាងណា។

នៅមុនពេលសង្កេតការណ៍សវនាការនីមួយៗ

ការវាយតម្លៃបឋម

ព័ត៌មានខាងក្រោមត្រូវប្រមូលមុនពេលសវនាការនីមួយៗ ឬនៅពេលដែលមិនអាចធ្វើដូច្នេះបាន គឺត្រូវមានការកត់ចំណាំ និងស្រាវជ្រាវ ធ្វើឡើងបន្ទាន់ ឬក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ៖

- ថាតើមានរបាយការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការនៅកម្ពុជាស្រដៀងគ្នាដែរឬទេ។
- ថាតើក្រមច្បាប់ និងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិណាមួយដែលទាក់ទងនឹងសវនាការកំពុងសង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើច្បាប់ជាតិ និងនីតិវិធីណាខ្លះទាក់ទងនឹងករណីដែលកំពុងសង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើមានបទប្បញ្ញត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលពាក់ព័ន្ធ។

សេចក្ដីជូនដំណឹង

- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវចងក្រងឯកសារលម្អិតអំពីការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយ៖

  ក) រដ្ឋាភិបាល ខ)ស្នាក្ដីភាគីខាងចុងចោទ គ) ព្រះរាជអាជ្ញា ឃ) ចៅក្រម ង) ក្រឡាបញ្ជី ឬ ច)ភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ។

ការចូលទៅកាន់តុលាការ

- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ ត្រូវចុះឈ្មោះនៅតុលាការមុនធ្វើការសង្កេតការណ៍។ ប្រសិនបើចង់ស្នើសុំឯកសារ ឬចូលក្នុងតុលាការអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវរក្សាទុកឯកសារផ្លូវការទាំងអស់។

នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ

គោលការណ៍ទូទៅ

- ត្រូវទៅដល់តុលាការឲ្យបានមុនម៉ោង ដើម្បីមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់នឹងចូលទៅកាន់តុលាការស្វែងរកបន្ទប់សវនាការ និងរកកន្លែងអង្គុយសមរម្យ។ ចំណុចនេះត្រូវពិពណ៌នានៅក្នុងទម្រង់របាយការណ៍។

- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវរៀបចំខ្លួន និងអាចពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់អំពីមូលដ្ឋានច្បាប់គោលបំណង និងទិសដៅនៃគម្រោង ដល់បុគ្គលិកតុលាការ និងមន្ត្រីច្បាប់នានា។

អត្តសញ្ញាណ

- ត្រូវពាក់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការនៅគ្រប់ពេលវេលា និងបង្ហាញអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណនេះទៅមន្ត្រីតុលាការប្រសិនបើមានការស្នើសុំឲ្យបង្ហាញ។
- ប្រសិនបើមានបញ្ហាណាមួយកើតឡើង ក្នុងការចូលទៅក្នុងតុលាការ ត្រូវតែធ្វើការពន្យល់ដល់មន្ត្រីមូលដ្ឋានឲ្យស្គាល់គម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ។

ការប្រព្រឹត្តក្នុងតុលាការ

- ត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់នូវអត្តចរិតជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ គ្រប់ពេលវេលា។
- ត្រូវមានចំណេះដឹងច្បាប់ខ្ពស់ រួមទាំងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។
- ត្រូវសម្រេចថាអង្គុយកន្លែងណា ដើម្បីធានាបាននូវភាពមិនលម្អៀង និងងាយស្រួលក្នុងការសង្កេតការណ៍សវនាការ។មន្ត្រីសង្កេតការណ៍គួរជ្រើសរើសកន្លែងអង្គុយ ដែលគេអាចមើលឃើញជាកន្លែងអព្យាក្រឹតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ។មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវបង្ហាញអាកប្បកិរិយាគួរសម និងសុភាពចំពោះមន្ត្រីតុលាការ និងភាគីទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធរឿងក្តី។
- ត្រូវស្លៀកសំលៀកបំពាក់សមរម្យ។
- ត្រូវទៅដល់តុលាការទាន់ពេលវេលា។
- ត្រូវរក្សានូវការគោរពក្នុងគ្រប់ទំនាក់ទំនងជាមួយមន្ត្រីតុលាការ និងអ្នកដទៃទៀត។
- ត្រូវធ្វើការកត់ត្រាដោយចំហក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ដោយផ្អែកលើតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ដោយមិនធ្វេសប្រហែសនៅក្នុងពេលសវនាការ។
- ត្រូវមានភាពច្នឹក និងយល់ច្បាស់អំពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ និងសេចក្តីណែនាំអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ។
- ត្រូវធានាសុវត្ថិភាព និងរក្សាការសម្ងាត់នូវរាល់កំណត់ត្រាទាំងអស់។
- ត្រូវធ្វើការណែនាំខ្លួនទៅកាន់តុលាការតាមរយៈភាគីដែលអព្យាក្រឹត (ប្រសិនយើងនៅបន្តសង្កេតការណ៍ក្នុងបន្ទប់សវនាការរហូតដល់ពេលបញ្ចប់សវនាការទាំងអស់) ដើម្បីបង្កើននូវតម្លាភាព។

ភាពមិនលម្អៀង និងភាពមិនជ្រៀតជ្រែក

- ត្រូវអង្គុយនៅកន្លែងសមរម្យមួយនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ដែលអាចសង្កេតបាន ឮបាន និងអាចតាមមើលបាននូវគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃសវនាការ។
- មិនត្រូវអង្គុយជាប់ជាមួយភាគីជនជាប់ចោទ ឬព្រះរាជអាជ្ញា។

- មិនត្រូវសួរអ្នកច្បាប់អំពីគំនិតរបស់ពួកគេ ឬឲ្យគេផ្តល់ការណែនាំអំពីរឿងក្តីណាមួយ។
- ជៀសវាងជ្រៀតជ្រែកចូលដំណើរការសវនាការ។
- មិនត្រូវបង្អាក់ដំណើរការសវនាការណាមួយ ឬនិយាយទៅកាន់មន្ត្រីច្បាប់ ឬអ្នកចូលរួមសវនាការ។
- មិនត្រូវធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងសវនាការ ឬប៉ុនប៉ងជះឥទ្ធិពលទៅលើលទ្ធផលនៃរឿងក្តីក្នុងគ្រប់រូបភាព។
- មិនត្រូវបង្ហាញភាពលម្អៀង ឬការគាំទ្រណាមួយដល់ភាគីនៃរឿងក្តី។
- មិនត្រូវសំដែងយោបល់ណាមួយអំពីដំណើរការសវនាការ ទោះជានៅក្នុង ឬក្រៅបន្ទប់សវនាការក៏ដោយ។ នៅពេលមានអ្នកណាម្នាក់សួរសំនួរជាក់លាក់ត្រូវឆ្លើយតបដោយពន្យល់អំពីតួនាទីជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ និងអំពីក្រមសីលធម៌នៃភាពមិនលម្អៀង។
- មិនគួរធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈណាមួយឡើយ។
- ប្រសិនបើជាអាច គួរកត់ត្រាទុកនូវរាល់អត្ថបទសារព័ត៌មានណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការ និងត្រូវដឹងអំពីរបៀបឃ្លាំមើលដែលងាយអនុវត្តដើម្បីទុកជាប្រយោជន៍ដល់មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ នាពេលអនាគត។